

RESULTATBILAGA till Sidas årsredovisning 2008

1. INLEDNING

Världen förändras i snabb takt. Globalisering, IT-utveckling och internationell forskning ger människor verktyg att åstadkomma ekonomisk tillväxt och förbättra sina levnadsvillkor. För bara femton år sedan levde ca 40 procent av jordens befolkning i extrem fattigdom. Idag har siffran sjunkit till 25 procent. Fler länder än någonsin är idag demokratier eller är åtminstone på väg i rätt riktning mot ett mer demokratiskt styrelseskick. Samtidigt innebär globaliseringen stora påfrestningar. Klimatförändringen är en. En annan är tendensen till ökande ojämlikhet, mellan länder och regioner men också inom länder. Mer än en dryg miljard av jordens befolkning är än idag extremt fattiga och lever i länder, särskilt i Afrika söder om Sahara, som sjunker allt djupare ner i ekonomisk marginalisering och ofta tärande konflikter. Till detta kommer nya hot: livsmedelskrisen och den globala finanskrisen,. Troligtvis har vi bara sett början på en global lågkonjunktur och dess konsekvenser. Den finansiella krisen i världen har blivit en ekonomisk kris som drabbar sårbara grupper i fattiga länder och sviktande stater speciellt hårt.

Utvecklingssamarbetet är ett verktyg, men inte det enda och inte det viktigaste, för att hantera dessa utmaningar. Grundläggande är att samarbetsländerna själva förmår mobilisera egna resurser och politisk vilja för en positiv samhällsutveckling för alla medborgare. Därutöver kan världssamfundet genom ansvarsfull politik skapa förutsättningar för de fattiga länderna att få del av globaliseringens frukter. Det gäller bland annat för politikområden som fred och säkerhet, internationell handel, forskning samt miljö och klimat, men också för den nu så aktuella frågan om ett mer effektivt internationellt finanssystem.

Utvecklingssamarbetet kan samordnat och välriktat vara ett strategiskt viktigt medel för en gynnsam utveckling. Men för att utvecklingssamarbetet ska nå resultat krävs ofta en internationell samordning av insatserna i enlighet med de överenskommelser som nåtts bland annat genom den så kallade Parisdeklarationen 2005 och som i september 2008 förstärktes i den så kallade *Accra Agenda for Action*. Dessa internationella processer betonar vikten av samarbetsländernas ägarskap i de utvecklingsprocesser som det internationella samfundet bistår, förutom kravet på ytterligare samordning och vikten av att fokusera på resultat.

Resultat av det svenska utvecklingssamarbetet

Vad leder då *svenskt* utvecklingssamarbete till? Föreliggande resultatbilaga syftar till att översiktligt besvara denna fråga för den del av samarbetet som hanteras av Sida, det vill säga för ungefär hälften av totalt cirka 30 miljarder svenska kronor under 2008. Redovisningen görs dels från ett tematiskt och dels från ett regionalt perspektiv.

En sammanfattande bedömning är att flertalet svenska insatser fallit ut väl på program- och projektnivå. Samtidigt är det svårt att urskilja

särskilda svenska resultat på en mer övergripande nivå, av skäl som utvecklas nedan. Det är dock rimligt att anta att svenskt utvecklingssamarbetet genererat goda resultat i de fall där positiva resultat på projektnivå sammanfaller med positiva utvecklingstrender på området.

På en nivå besvaras frågan vad svenskt utvecklingssamarbete lett till genom exempel på konkreta resultat av svenskt stöd på olika områden och inom olika regioner. Urvalet söker ge en allsidig bild av insatser inom respektive område. Sammantaget ger redovisningen vid handen att de flesta svenska insatser på projektnivå bidragit till positiva resultat och uppfyllt de direkta målsättningarna för respektive insats. Detta är i enlighet med internationell erfarenhet. Utvärderingar visar att enskilda insatser inom utvecklingssamarbetet i stor utsträckning lyckas.

Men allt lyckas inte och bilagan söker att ge en så nyanserad bild som möjligt av erfarenheterna inom olika områden och olika regioner. När utvecklingssamarbetet slår fel beror det ofta på externa omständigheter, såsom politiska skiften och andra förändringar i omvärlden. Viktigare än om insatserna i sig fungerat är om de samlade resultaten av insatserna bidrar till det övergripande målet för svenskt utvecklingssamarbete: att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Detta är emellertid en betydligt svårare fråga att besvara, av flera skäl.

Orsakssamband

Beror de förbättringar i jämställdhet som kan skönjas i Afrika söder om Sahara på utvecklingssamarbetets satsningar inom området eller på att den generella ekonomiska tillväxten också lett till ökade möjligheter för regionens kvinnor? Är skälet kanske i första hand att utbildningssituationen förbättrats? Vad är i så fall den främsta drivkraften bakom förändringarna - utvecklingssamarbete eller inhemska politiska, ekonomiska och sociala processer?

Ett av problemen med att värdera utfallet av utvecklingssamarbetet handlar om svårigheterna att belägga orsakssamband. Om de övergripande utvecklingstrenderna varit negativa, vad är i så fall utvecklingssamarbetets roll? Finns det exempelvis en koppling mellan de kortsiktigt dystra tendenserna för demokrati och mänskliga rättigheter och de intensiva insatser inom utvecklingssamarbetet som görs på området?

Naturligtvis är inte sambanden så enkla, vilket gör redovisningen av resultat på en mer övergripande nivå problematisk. De kausala sambanden bör inte övertolkas. Samtidigt är det ofta rimligt att anta att insatser med goda resultat utgjort ett positivt bidrag inom området i stort. Denna försiktiga bedömning av resultatens utvecklingseffekter präglar redovisningen i bilagan.

En del av utvecklingssamarbetet syftar till att integrera till exempel jämställdhet eller miljöaspekter i stöd på andra områden. Det är inte osannolikt att sådan så kallad *mainstreaming* ger större effekter än särskilt riktade insatser, men också här är det svårt att vara säker på hur de exakta orsakssambanden ser ut.

Tillskrivningsproblemet

Utvecklingssamarbetet, även som internationell företeelse, utgör ofta en blygsam del av övriga finansiella flöden (i jämförelse med handel, utländska investeringar och penningförsändelser från migranter). Därmed kan inte internationellt utvecklingssamarbete tillskrivas äran för en positiv utveckling på områden där dessa andra flöden varit betydande – även om utvecklingssamarbetet kan ha haft en betydelsefull katalytisk och strategisk effekt.

Än mindre kan man urskilja betydelsen av det svenska stödet. Ändå är det rimligt att anta att också svenska pengar bidragit till positiva resultat på en mer övergripande nivå, även om det svenska utvecklingssamarbetet utgör en blygsam del både av den totala internationella volymen, och också av samarbetslandets egna resurser. Det är också troligt, som görs i bilagan, att Sverige spelat en positiv roll på områden där man kraftsamlat för att få genomslag för en svensk hållning i det internationella samarbetet.

Globala utmaningar

Utvecklingssamarbetet kan inte ensamt vända den globala uppvärmningen, eller den globala lågkonjunkturen. Men det kan bidra till att konsekvenserna av sådana fenomen inte blir så förödande för samarbetsländerna som annars vore fallet. Att hantera, eller bidra till att hantera, de svårigheter som dessa utmaningar skapar för fattiga människor i samarbetsländerna är viktiga uppgifter för Sida. Sida arbetar ofta i svåra miljöer, vilket är en del av vårt uppdrag. Krig, konflikter, naturkatastrofer, korruption och svaga rätts- och samhällssystem är miljöer i vilka Sida verkar.

Dessa utmaningarna gör det också ibland svårt att påvisa resultat, eller skarpheten i resultaten av utvecklingssamarbetet. Ett positivt resultat behöver inte nödvändigtvis betyda förbättringar utan är ibland en fråga om att dämpa en negativ utveckling, vilket kan vara ett resultat i sig.

Eftersom Sida inte kan veta hur situationen skulle se ut utan svenskt eller internationellt utvecklingssamarbete är det emellertid ibland svårt att avgöra vilken betydelse det spelat. Det är dock viktigt att inse att problemen med att mäta och bedöma resultat inte kan tas som intäkt för att en viss typ av utvecklingssamarbete inte fungerar.

Institutionell förändring

Utvecklingssamarbetets grundläggande motiv är att åstadkomma förändring. En gynnsam samhällsförändring innebär att regler och informationsutbyte utvecklas så att människor bättre kan samarbeta och

ta vara på de möjligheter som bjuds. Dessa förändringar i samhället, må det vara förbättringar av myndigheter och samhällsinstitutioner, ger bärkraftighet för en långsiktig förbättring. När samhället förändras till det bättre blir det möjligt att göra sin röst hörd och påverka beslutsfattandet, möjligt att både ge och få god vård och utbildning, lättare att starta företag eller nå marknader inom och utom landet och så vidare.

Utvecklingssamarbetet vill bidra till sådana samhällsförändringar men har ganska liten kontroll både över de förlopp som genereras av stödet i sig självt, liksom över de institutionella strukturer som påverkar insatsen. Det kan innebära att resultatet av en insats blir ett annat än väntat, men ändå positivt för samhället och för fattiga människors förutsättningar att förbättra sina levnadsvillkor.

Samarbetets omfattning

TOTALT, kostnader i tkr			
De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Tanzania	816 372	737 483	821 198
Moçambique	672 139	719 062	798 570
Ockuperade palestinska territorierna	361 810	350 513	454 640
Afghanistan	334 519	383 124	454 102
Uganda	463 113	395 531	427 464
Kenya	377 440	311 285	419 689
Sudan	327 693	394 916	397 900
Zambia	355 371	373 313	353 036
Kongo, demokratiska republiken	259 661	224 524	341 620
Etiopien	303 793	310 686	313 138
Totalt topp 10	4 271 913	4 200 436	4 781 358

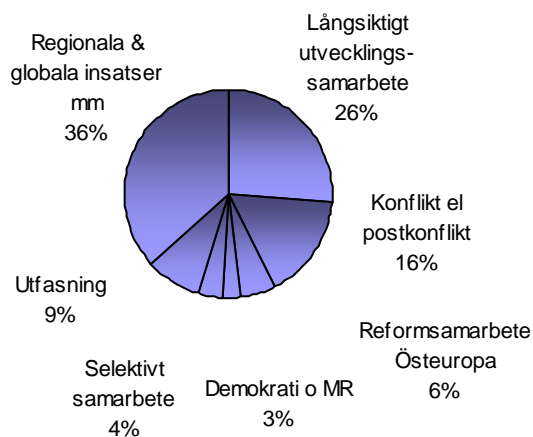
Regioner & globalt	2006	2007	2008
Afrika Söder om Sahara	6 234 442	6 220 072	6 495 467
Asien och Centralasien	2 558 732	2 242 684	2 429 987
Mellanöstern och Nordafrika	629 967	698 284	788 790
Latinamerika	1 375 802	1 402 237	1 378 386
Östeuropa	1 546 632	1 398 575	1 165 189
Globalt	3 305 623	3 331 148	3 355 337
Totala kostnader	15 651 198	15 293 000	15 613 156

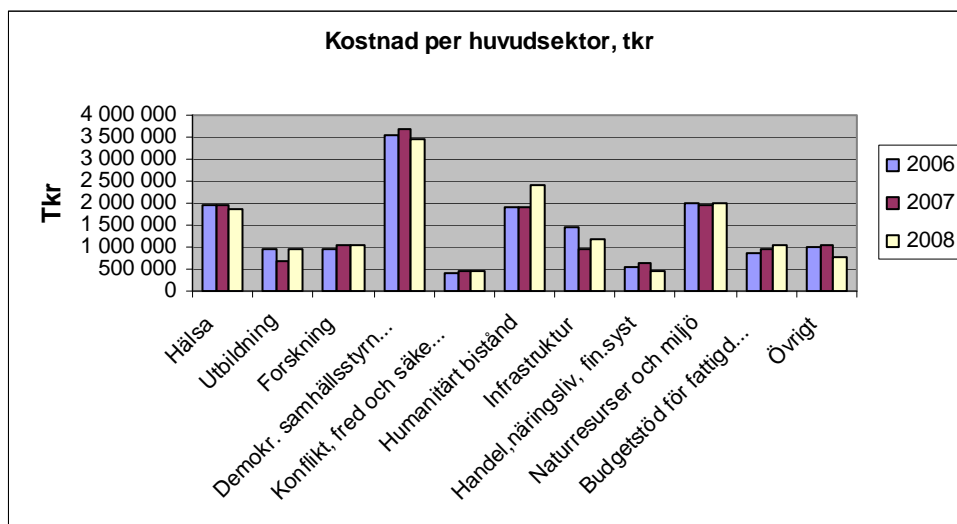
Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbe	3 950 935	3 696 115	4 119 526
Konflikt el postkonflikt	2 016 723	2 175 543	2 514 920
Reformsamarbete Östeuropa	1 029 603	940 092	885 678
Demokrati o MR	215 240	274 709	402 010
Selektivt samarbete	938 911	756 458	620 479
Utfasning	1 721 146	1 689 252	1 355 793
Regionala & globala insatser mm	5 778 639	5 760 830	5 714 752
Totala kostnader	15 651 198	15 293 000	15 613 156

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	1 962 846	1 964 828	1 848 429
Utbildning	963 781	677 190	957 138
Forskning	972 249	1 048 879	1 042 069
Demokr. samhällsstyrn. & MR	3 551 730	3 679 205	3 476 232
Konflikt, fred och säkerhet	430 490	459 200	438 652
Humanitärt bistånd	1 907 460	1 886 576	2 419 482
Infrastruktur	1 442 105	959 525	1 159 215
Handel,näringsliv, fin.syst	552 689	626 507	467 451
Naturresurser och miljö	2 011 084	1 964 413	1 991 372
Budgetstöd för fattig.bek.	862 000	966 250	1 027 600
Övrigt	994 764	1 060 427	785 518
Totala kostnader	15 651 198	15 293 000	15 613 156

Bistandsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	7 192 003	7 015 390	6 944 750
Personalbistånd	658 502	596 675	419 047
Internationella kurser	296 799	340 733	352 296
Krediter	231 608	-132 273	74 512
Programstöd	2 125 706	2 249 862	2 508 062
Humanitärt bistånd	2 204 494	2 102 345	2 384 886
Forskning	986 395	1 038 062	1 029 113
Bidrag till EO	1 955 690	2 082 207	1 900 489
Totala kostnader	15 651 198	15 293 000	15 613 156

Fördelning per landkategori, regionalt & globalt 2008

2.1.1 DEMOKRATI OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

2.1.1.1 Övergripande utveckling inom temat

De senaste 30 åren har en kraftig minskning av antalet auktoritära stater ägt rum. Detta har dock inte lett till en motsvarande ökning av antalet demokratier, utan i lika hög grad till en ökning av regimer som kan klassificeras som varken demokratier eller autokratier. Tydligast är denna utveckling i Afrika söder om Sahara och i Mellanöstern och Nordafrika. Av Sveriges samarbetsländer utgör idag merparten sådana hybridstater, det vill säga länder med formellt folkvalda regeringar, men med stora brister ifråga om respekt för de mänskliga rättigheterna, politiskt deltagande, ansvarsutkrävande med mera. Av Sveriges 10 största samarbetsländer på demokrati- och mänskliga rättighetsområdet klassas sex som hybridstater (Bangladesh, Kenya, Moçambique, Uganda, Ockuperade Palestinska Territorierna, Zambia) och fyra som auktoritära stater (Afghanistan, Sudan, DR Kongo, Vietnam).

Den negativa utvecklingen visar sig i bristande efterlevnad av de internationella mänskliga rättighetskonventionerna. Detta kan i några fall förklaras, men inte ursäktas, med trycket från konflikt- eller konfliktliknande förhållanden (till exempel Afghanistan, DR Kongo, OPT, Sri Lanka). Samtidigt har flera av Sveriges samarbetsländer under de senaste åren skrivit under och/eller ratificerat centrala MR-konventioner såsom konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna. På det globala planet har nya MR-instrument och institutioner tillkommit såsom Konventionen om funktionshindrades rättigheter och Internationella Brottmålsdomstolen.

Sambanden mellan demokratisering och fattigdomsbekämpning är komplexa. Tämligen stor samsyn råder om att åtnjutandet av de politiska och medborgerliga rättigheterna är beroende av respekten för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna och omvänt. Forskning visar också att demokrati på lång sikt tycks ge bättre förutsättningar för stabil ekonomisk tillväxt genom att demokratins institutioner är mer flexibla, öppnare och har jämnare intern maktfördelning. Positivt är att samarbetsländernas nationella fattigdomsstrategier numera alltid innehåller åtgärder för att stärka den demokratiska styrningen av samhället (governance). Strategierna varierar dock starkt mellan länderna ifråga om demokratiskt deltagande och viljan att inkludera mänskliga rättighetsfrämjande åtgärder.

2.1.1.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

I enlighet med Sveriges Politik för Global Utveckling (PGU) har Sida under perioden strävat efter att stärka integrationen av såväl *fattiga människors perspektiv på utveckling* som *rättighetsperspektivet*. Detta har skett genom att främja principerna om deltagande, icke-diskriminering, öppenhet och insyn samt ansvarsutkrävande inom utvecklingssamarbetets olika sektorer. Exemplet från Kenya nedan visar att tydliga positiva resultat kan uppnås när integrering av rättighetsperspektivet görs på ett samlat och systematiskt sätt. En

särskild satsning har gjorts inom sektorerna hälsa och undervisning. En slutsats är att Sidas analyser av perspektiven i insatser och strategier i flera fall förbättrats, även om problem fortsatt kvarstår.

Barnrättsperspektivets genomslag är fortfarande främst begränsat till enskilda biståndsinsatser. I flera samarbetsstrategier har betonats att barns rättigheter ska utgöra del av den bilaterala dialogen och av arbetet med rättighetsperspektivet.

En tydlig lärdom är att demokrati- & mänskliga rättighetsbiståndets karaktär (stor mängd aktörer, komplexa förändringsprocesser, politisk känslighet med mera) kräver en flexibel användning av olika angreppssätt stödformer och kanaler. Att kanalisera medel genom FN ger samordningsvinster och är ofta det politiskt mest lämpliga angreppssättet. Politiskt känsliga insatser såsom valstöd, parlamentsstöd och stöd till breda program för politiska partier sker vanligtvis genom UNDP (till exempel Nicaragua, Afghanistan, Kenya, Zambia). UNDP har här en nödvändig legitimitet som politiskt neutral aktör. I konfliktländer och auktoritära stater har även, av delvis samma skäl, stöd inom rättsområdet kanaliserats genom UNDP (till exempel Sri Lanka, Sudan, Vietnam, Östtimor). UNICEF och UNIFEM används i många länder som paraplyn för Sidas stöd till barnrätts- och jämställdhetsorganisationer (Moçambique, Kenya, Vietnam).

Sidas stöd till ett urval strategiskt viktiga multilaterala (främst FN:s kontor, för mänskliga rättigheter OHCHR) och andra internationella organisationer har haft en viktig roll för att upprätthålla och vidareutveckla ett globalt normsystem för demokrati och mänskliga rättigheter. Samma organisationer fungerar som viktiga svenska *dialogpartner* för att påverka det internationella arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter. Sidas erfarenheter har varit att dessa insatser är effektiva, inte minst för att snabbt sprida information och modeller för arbete med till exempel övervakning av och utbildning i mänskliga rättigheter ned till den nationella nivån.

Renodlat *programstöd* utgör bara en mindre del av biståndet inom området. En förklaring är att demokrati- och mänskliga rättighetsinsatser ofta är en dominerande biståndssektor i länder där konfliktförhållanden och politisk instabilitet begränsar förutsättningarna för långsiktigt programstöd. *Programstödsliknande former* är dock vanligt förekommande. Lärdomen är att dessa är mer effektiva än traditionellt projektstöd. Ett exempel är icke öronmärkt stöd till organisationer i det civila samhället (så kallad basbudgetstöd). Sådant stöd ligger i linje med Parisdeklarationens principer om biståndseffektivitet och ger partnerorganisationerna möjlighet att bygga upp en effektiv organisation på ett sätt som projektstöd inte ger.

Stöd till mänskliga rättighetsorganisationer och demokratiaktörer inom det civila samhället sker i ökande utsträckning genom *paraplyorganisationer, fonder och så kallad basketarrangemang*. I de 10 största länderna har Sida under 2006-2008 gett sådant stöd i samtliga

länder utom Afghanistan och Sudan. Det är helt dominerande inom NGO-stödet i vissa samarbetsländer (Kenya, Moçambique, Zambia).

En viktig lärdom är att långsiktigt stöd till förändring av offentliga institutioner och strukturer ofta ger goda resultat (jfr exemplen från Bolivia och Vietnam nedan). *Institutionssamarbete* eller twinning mellan svenska myndigheter och dess motsvarigheter i samarbetslandet har under perioden fortsatt vara ett viktigt angreppssätt, särskilt inom delområdet offentlig förvaltning. I de 10 största länderna har under 2006-2008 sådana insatser genomförts i Vietnam (parlamentsreform genom Riksdagen, statistikreform genom Statistiska Centralbyrån), Nicaragua (polisreform genom Rikspolisstyrelsen) och Moçambique (internrevision genom Ekonomistyrningsverket). En utvärdering av svenskt stöd inom statistikområdet ger grund för slutsatsen att institutionssamarbete framför allt ger goda resultat vad gäller kapacitetsutveckling och för att höja den tekniska kompetensen.

En ytterligare lärdom är att goda resultat i form av kunskapsförbättringar och attitydförändringar i det civila samhället inte alltid förmår påverka hierarkiska och odemokratiska strukturer på den politiska eller institutionella nivån (jämför Diakonia insatsen nedan). En kombination av institutionsstöd till statliga aktörer och stöd till det civila samhället kan förväntas ge de bästa resultaten på en övergripande nationell nivå.

2.1.1.3 Resultat av ett urval insatser

De viktigaste resultaten av insatserna inom detta område är större kunskap och medvetenhet om demokrati och mänskliga rättigheter, stärkt institutionell kapacitet, förändrade attityder, främjad dialog mellan aktörer samt stärkt tillgång till "rättvisan".

Sidas demokratistöd genom Diakonia i Latinamerika

Sida har sedan lång tid arbetat för att främja en demokratisk utveckling i Latinamerika bland annat genom samarbetet med Diakonia. Kostnaden för 2008 var 92,9 miljoner kronor, vilket ligger i linje med årligt stöd de senaste åren. Målet är att främja demokratiskt deltagande och kapacitetsutveckling på lokal nivå genom bland annat utbildning, dialog och påverkansarbete.

Positiva resultat har uppnåtts på både individ- och gruppnivå.

- Ökat självförtroende hos deltagarna som bärare av rättigheter, särskilt bland kvinnor som inte tidigare varit organiserade eller haft kontakt med myndigheter.
- Fler sociala kontakter och nätverk, och nya möjligheter till politisk organisering. Trots utbildningen upplevde många ledare att de fortsatt hade liten påverkan på det lokala styret på grund av hierarkiska maktstrukturer och korruption.

Diakonias program i Latinamerika har uppnått de flesta av de uppsatta målen vilket belyser vikten av att angripa de strukturer som upprätthåller auktoritära traditioner.

Programa Integral Anticorrupción (PIA), Bolivia - PIA- exemplifierar ett givarsamordnat stöd för långsiktiga, strukturella förändringar för att minska korruptionen. Sida har stött programmet sedan 2005 med 10,8 miljoner kronor, vilket utgör cirka en tredjedel av den totala budgeten. Det övergripande målet är att stärka den institutionella kapaciteten hos fyra deltagande myndigheter. Det förväntade resultatet är att minska korruptionen inom den offentliga förvaltningen. Resultatet kommer att mätas mot en "baseline" byggt på ett nationellt korruptionsindex.

Insatsen hade inledningsvis problem med en ständig rotation på chefsposterna inom samtliga fyra deltagande myndigheter. Sedan 2007 har dock problemet minskat, vilket skapat förutsättningar för bättre samordning och resultat.

- Tio statliga tjänstemän dömdes till fängelse 2007 för förskingring av medel avsedda för jordbävningsoffer. Fyra rättegångar mot ytterligare ett tiotal seniora tjänstemän pågår och kommer sannolikt att leda till fällande domar.
- Programmets målsättning reflekteras i landets långsiktiga utvecklingsplan. Detta tydliga politiska stöd för PIA har förbättrat de institutionella förutsättningarna för antikorrupsionsarbetet.

Sidas stöd till statistikutveckling i Vietnam

Statistikinsatsen i Vietnam är ett exempel på institutionssamarbete mellan en svensk myndighet och dess motpart i samarbetslandet. I insatsen samarbetar Statistiska Centralbyrån (SCB) och General Statistics Office of Vietnam (GSO). Målet är att stärka GSO som organisation och att utveckla den statistiska informationen så att den produceras i rätt tid, har god kvalitet och på ett kostnadseffektivt sätt. Sidas kostnad under perioden 1995-2005 har varit 67 miljoner kronor, varav 23 miljoner för att bygga upp IT-infrastrukturen på GSO.

Målen med insatsen tycks i huvudsak ha uppnåtts.

- Ekonomisk statistik av god kvalitet kommer snabbt ut från GSO.
- GSO är en lärandeorganisation, som styr sin egen utveckling, har förmåga att analysera problem och hitta lösningar, definierar behov av och styr extern expertis och anpassar lärande från andra statistikmyndigheter till den vietnamesiska verkligheten.
- GSO använder internationell klassificering i enlighet med FN:s standarder. Ett företagsregister har utvecklats. Ett datoriserat system för att producera och sprida data har byggts upp.

Sidas bedömning av insatsen sammanfaller med den utvärdering som gjorts. GSO är nu såväl juridiskt som praktiskt en modern statistikmyndighet i linje med FN:s principer för offentlig statistik. Insatsen har bidragit till att stärka förutsättningarna för såväl ekonomisk tillväxt som god samhällsstyrning och har varit en förutsättning för Vietnams ekonomiska tillväxt, med en omfattande fattigdomsminskning.

Stöd till FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter

Sveriges har sedan 1993 gett stöd till FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR). Stödet har som mål att stärka OHCHR som central aktör med mandat att främja respekten för de mänskliga rättigheterna såväl globalt som nationellt. Avtalat svenskt stöd för 2008-2009 är 110 miljoner kronor av en total budget på drygt 2 miljarder kronor. Sidas kostnad för 2008 var 52,5 miljoner kronor. Stödet avser arbetet vid huvudkontoret och verksamhet i sex specifika länder. OHCHR har de senaste åren genom utbildningar, dialog och institutionssamarbete bland annat bidragit till att

- Lagar med fokus på att främja mänskliga rättigheter har antagits i Colombia, Sierra Leone, Sri Lanka;
- Ombudsmän för mänskliga rättigheter har etablerats i Sudan och Sierra Leone;
- Kapaciteten hos FN:s landteam att integrera mänskliga rättigheter i landprogram har höjts, liksom kapaciteten på landnivå att rapportera om tillämpning av MR-konventionerna. Medvetenhet och kunskap om mänskliga rättigheter bland polis, domare, fängelsepersonal, militär i drygt 30 länder har stärkts.

Sidas bedömning är att OHCHR är en strategisk och betydelsefull aktör inom mänskliga rättighetsområdet, där både det normativa och praktiska arbetet ingår och ömsesidigt förstärker varandra. Trots komplicerade förhållanden på landnivå, har OHCHRs arbete lett till viktiga framsteg i främjande av de mänskliga rättigheterna.

Integrering av rättighetsperspektivet i utvecklingssamarbetet i Kenya-Initiativet Mainstreaming In Action (MAINIAC) - är Sveriges mest ambitiösa försök att systematiskt integrera ett rättighetsperspektiv i ett landprogram. Ansatsen fokuserar på kapacitetsutveckling internt inom Sida och gentemot olika samarbetspartner. I SADEV:s utvärdering 2008 framgår att integreringen av ett rättighetsperspektiv

- positivt påverkat utformningen av program inom sektorerna vatten och urban utveckling, bl.a. genom att marginaliserade grupper involverats i planeringen.
- Inom jordbrukssektorn har intressentgrupper etablerats vilket lett till att diskriminerade grupper till exempel kvinnor fått stöd av rådgivare.

Utvärderingens slutsats är att arbetet med att integrera rättighetsperspektivet har haft en positiv effekt i alla sektorer där Sverige är aktivt, men att graden av integrering varierar. Sida bedömer att MAINIAC kan tjäna som modell för arbete med rättighetsperspektivet.

2.1.1.4 Sidas bedömning

Den negativa tendensen vad gäller den globala demokratiutvecklingen är oroväckande. Inte desto mindre visar erfarenhetsredovisningen och utvärderingar av det direkta demokrati- och mänskliga rättighetsbiståndet under 10 år på tydliga, positiva resultat på projekt- och programnivå. Utmaningen för Sida och övriga biståndsgivare är att sammanfatta dessa slutsatser till en nationell nivå.

Att mäta det svenska biståndets direkta påverkan på demokratiutvecklingen i ett samarbetsland låter sig knappast göras. Det svenska bidraget måste ses mot landets förutsättningar, egna ansträngningar och andra interna faktorer. Hänsyn måste också tas till det totala givarsamfundets stöd till demokratisering och ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Sammanfattningsvis är dock den viktigaste slutsatsen att det svenska biståndet bidragit till att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Detta visar sig genom en god måluppfyllelse på insatsnivå, särskilt inom yttrandefrihet, rättsstöd och stöd till det civila samhället, samt ett i växande utsträckning integrerat rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv i allt bistånd. Långsiktig utveckling av offentliga institutioner har givits stöd bland annat genom effektivt institutionssamarbete ("twinning") mellan svensk myndighet eller organisation och motpart i samarbetslandet. Omfattande stöd till kapacitetsutveckling av det civila samhället har bidragit till nödvändiga förändringar i attityd och medvetande. Positiva resultat har uppnåtts genom stöd till organisationer och aktörer som arbetar för att stärka det globala norm- och regelsystemet för mänskliga rättigheter.

Flexibla angreppssätt och kanaler har använts. Strävan har varit att identifiera effektiva bistandsformer om programstöd och programstödsliknande former inklusive stöd genom paraplyorganisationer, fonder och olika typer av så kallade basketarrangemang.

Biståndet inom detta område behöver effektiviseras ytterligare. Detta gäller såväl bedömningen av effekter av specifika insatser som att med större säkerhet avgöra vilken typ av insats och insatsform som är mest ändamålsenlig för att uppnå ett visst önskat mål och resultat.

2.1.2 JÄMSTÄLLDHET OCH KVINNORS ROLL I UTVECKLING

2.1.2.1 Övergripande utveckling inom temat

Jämställdhet och kvinnors rättigheter har på senare år fått minskat utrymme på den globala dagordningen. Den positiva utvecklingen under 1990-talet har ersatts av en mer konservativ och restriktiv hållning i dessa frågor. En bekräftelse på denna negativa trend är oförändrade siffror för mödradödligheten som fortsätter vara ett stort globalt problem.

Millenni mål 3 avseende jämställdhet visar positiva förändringar för indikatorn för flickors utbildning på primärnivå. Flickors skolgång har ökat i Afrika söder om Sahara och i västra Asien. I Väst- och Centralafrika är tendensen den motsatta.

Våld mot kvinnor och flickor är numera erkänt som ett inslag i konflikter. Sverige har aktivt verkat för antagandet av FN:s säkerhetsråds

resolutioner 1325 och 1820. Alla Sveriges samarbetsstrategier för kategorin konflikt- och postkonfliktländer framtagna under 2008 lyfter 1325, 1820 och arbete mot könsrelaterat våld. Vidare inbegriper humanitära insatser generellt arbete mot könsrelaterat våld.

En växande fundamentalism i både islamiska och katolska samhällen försvårar arbetet och diskussionen kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). En del samarbetsländer som till exempel Nicaragua, har antagit mer omfattande lagar mot abort.

Kvinnors politiska deltagande har ökat generellt men varierar mellan olika regioner. Det rapporterades 2008 att andelen kvinnor i världens parlament uppgick till 18 procent. I Afrika söder om Sahara och i sydöstra Asien har andelen kvinnliga parlamentariker ökat från ca 9 procent 2000 till drygt 17 procent. En huvudorsak till ökningen är den kvotering som görs i de flesta länder. Ökad kvinnlig representation i parlamenten återspeglas dock inte på regeringsnivå.

Sambanden mellan ökad jämställdhet och fattigdomsbekämpning är komplexa. Dock visar forskning att ökad jämställdhet ger bättre förutsättning för ekonomisk tillväxt. Denna kunskap leder vidare mot insikten att jämställdhet inte enbart är en kvinnofråga, utan en angelägenhet också för män, en insikt som gradvis vinner insteg i det internationella jämställdhetsarbetet. Sveriges samarbetsländer har under 2007 börjat inkludera jämställdhet i sina fattigdomsreducerande strategier.

Millenniemålets indikator för kvinnors ekonomiska deltagande visar på en ökning till 40 procent av alla betalda arbeten utanför jordbrukssektorn, jämfört med 35 procent 1990. Ett stort antal kvinnor och flickor befinner sig i den informella sektorn, vilket marginaliserar dem i den ekonomiska utvecklingen. Sammanfattningsvis finns idag fler arbetsmöjligheter för kvinnor, men då de ofta fastnar i lågbetalda tjänster präglade av osäkerhet förblir deras ekonomiska egenmakt begränsad.

I Beijing deklARATIONEN gjorde regeringar utfästelser om att inkludera män i ansträngningarna för att uppnå jämställdhet. Ett ökat arbete med män och maskulinitet har framför allt skett de senaste tio åren inom områden som hälsa och HIV/aids. Vissa trender, till exempel pojkar med sämre utbildning har också uppmärksamats.

2.1.2.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Sidas jämställdhetsarbete utgår från tre angreppssätt:

Jämställdhetsintegrering, politisk dialog, samt direkta insatser. Dessa tre angreppssätt utgör tillsammans den övergripande strategin för arbetet med jämställdhet. En utgångspunkt är att jämställdhetsarbetet till sin karaktär är långsiktigt, och att förväntningarna på kortsiktiga resultat därför måste vara realistiska.

Utvärderingar av jämställdhetsintegrering som utförts 2002-2007 visar att de flesta givare antagit en politik för jämställdhet i utvecklingssamarbetet och välformulerade strategier för jämställdhetsintegrering. Dessa har dock sällan konkretiserats i operationella program.

De svårigheter vad gäller jämställdhetsintegrering som utvärderingarna pekar på återspeglas i Sidas statistik. Jämställdhet har definierats som huvud- eller delsyfte endast i 0,1 procent av Sidas insatser större än 100 miljoner. Det vanligaste är att jämställdhet anges som delsyfte i mindre insatser med relativt kort avtalsperiod. I fyra av de tio största länderna har jämställdhetsintegrering ökat volymmässigt mellan 2006-2008 (Moçambique, Afghanistan, Uganda och DRK). Tre av de tio länder har minskat direkt stöd och ökat volymen avseende jämställdhetsintegrering (Kenya, Sudan och Tanzania). Lärdomen av detta är att integrering av jämställdhetsinsatser inte fungerar som isolerad metod för att främja jämställdhet och för att öka kvinnors delaktighet i samhällsutvecklingen. Utifrån denna erfarenhet har bredare metoder för ett bistånd riktat till jämställdhet utvecklats. Särskilt effektivt har det varit med stöd till institutioner som i sin tur driver jämställdhetsintegrering i andra statliga myndigheter. Andra metoder omfattar djupintervjuer och diskussioner om jämställdhet på lokal nivå vilket resulterat i positiva attitydförändringar och ökat ekonomiskt beslutsfattande bland kvinnor.

Att stärka partners i dialogen, och skapa rum för dialog, är centralt i Sidas jämställdhetsarbete. Att kombinera dialog med inlägg i media och kampanjer har visat sig effektivt för att få större genomslag. Vidare förstärks resultaten genom att koppla mål för dialog till direkta insatser.

Jämställdhetsarbetet drivs framför allt av det civila samhället i de flesta av våra samarbetsländer. Sveriges roll är dels att stödja det civila samhället i arbetet med att formulera de för landets mest relevanta frågor och driva dessa gentemot den lagstiftande och verkställande makten, dels att fungera som dörröppnare till sammanhang där organisationer från civila samhället inte har tillträde.

Ett litet antal insatser riktar sig direkt till, kvinnor som målgrupp. Ett exempel är Etiopien som är det samarbetsland där direkta insatser ökat mest och med den största andelen direktstöd (45 procent). Direkta stöd har visat sig särskilt effektivt inom områden som kvinnors ökade politiska deltagande och SRHR. Sverige har, oftast som ensam givare, varit framgångsrikt med direktstöd till nationella och lokala organisationer som driver motvindsfrågor, som rätten till abort, rätten till sexualundervisning eller homo, bi- och trans-personers rättigheter. Erfarenheten visar att direkt stöd kan vara effektivt till civila samhället i kombination med dialog om frågan, som i exemplet om könsrelaterat våld i Zimbabwe. Direktstöd har haft positiv genomslag för ökat kvinnligt politiskt deltagande så som i Burkina Faso.

2.1.2.3 Resultat av ett urval insatser

Sida har under 2008 systematiserat jämställdhetsarbetet inom de fyra områden som budgetpropositionen 2008 angav: kvinnors politiska deltagande, kvinnors ekonomiska egenmakt, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), och kvinnor och säkerhet (inklusive könsrelaterat våld). Stöd för dessa fyra områden har getts i olika former: genom direkt stöd, jämställdhetsintegrering i andra sektorer, samt dialog. Urvalet nedan täcker dessa fyra områden.

Sida stödjer sedan 2005 National Democratic Institute (NDI) i Burkina Faso, i ett projekt med det övergripande målet att stärka och öka kvinnors politiska deltagande. Stödet från Sida som enda givare uppgick under åren 2005-2008 till 12,3 miljoner kronor. Målet med programmet är att utveckla kvinnors kapacitet att delta i val på lokal och nationell nivå, öka kunskapen om de politiska processerna för kvinnor verksamma inom partier samt stärka civila organisationer i samhället i deras arbete med att öka kvinnors politiska deltagande. Ett urval av resultat visar att verksamheten bidragit till att

- 556 kvinnor nominerades av sina partier och kandiderade i valet. och av dessa valdes 17 in i parlamentet, en ökning med 30 procent.

Sida noterar att fler kvinnor i politiken inte automatiskt leder till att jämställdhetsfrågor får större utrymme i den politiska agendan. Stöd bör därför inriktas på att utbilda politiker, kvinnor och män, om jämställdhetsfrågor och hur dessa kan drivas på de politiska arenorna.

Sida har under perioden 2003-2008 bidragit till implementeringen av ASP (Agricultural Support Programme) i Zambia. Stödet från Sida har under åren 2003-2008 uppgått till med totalt 276,7 miljoner kronor. 2003-2006 var Sverige enda givare. 2006-2008 samfinansierade Sverige och Norge och Sida stod för 73 procent av stödet. Det övergripande målet för programmet har varit att bidra till fattigdomsminskning och förbättrade levnadsförhållanden för 44 000 hushåll. Målet för programmets jämställdhetspolicy har varit en jämlik tillgång till och kontroll över resurser och förmåner samt deltagande i beslutsfattande på hushålls-, grupp- och samhällsnivå. Under perioden för genomförandet av programmet har

- kvinnors tillgång till och kontroll över resurser och hushållsinkomster och deras deltagande i beslutsfattande ökat.
- arbetsbördan inom hushållen har fördelats mer jämlikt.
- utbildningen i entreprenörskap har bidragit till att familjeföretag som drivs tillsammans parterna eller endast av kvinnorna införts..

Sidas bedömning är att enskilda samtal med män och kvinnor i ett hushåll är en effektiv metod för att skapa attitydförändringar och en maktförskjutning på hushållsnivå.

Sedan det Nationella kvinnoinstitutet Instituto Nacional de la Mujer i Honduras (INAM), blev en statlig myndighet 1998 har Sida bidragit med

stöd till institutets arbete mot det övergripande målet att bygga upp och förstärka statens jämställdhetsarbete enligt den nationella jämställdhetsplanen. Sidas totala kostnad 2004-2008 uppgick till 25,8 miljoner kronor. Stödet under 2007 uppgick till 3 miljoner kronor av den totala budgeten på 16 miljoner kronor. En Sida utvärdering från 2008 visar att målet uppfyllts och gett goda resultat i form av integrering av jämställdhet inom områden som våld mot kvinnor och icke-formell utbildning. Exempel på detta är:

- En jämställdhetsenhet utvecklas inom Högsta Domstolen
- Lokala nätverk för att anmäla brott mot kvinnor skapas.
- Genom samarbete med Kommissionen för icke-formell utbildning (CONEANFO) har jämställdhet integrerats i läroplanen och antalet studerande flickor och kvinnor har ökat.

Sidas bedömning är det svenska stödet till INAM har bidragit till att synliggöra och bygga upp en till att börja med mycket svag institution. Utvärderingen pekar också på behovet av att stärka institutionens normativa och strategiska roll, vilket måste beaktas i framtida likande stöd.

Sida stöder sedan 1952 organisationen IPPF – the International Planned Parenthood Federation. i deras arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. IPPF är världens största frivilligorganisation inom SRHR. IPPF är aktiv i 180 länder. Arbetet har fokuserats på att påverka, tonåringar, HIV/Aids, aborter och tillgång till information, utbildning och tjänster inom SRHR.

Sverige är en av de största givarna och stödet under 2007 uppgick till 95 miljoner kr av en total budget om en miljard kr. Sidas totala kostnad 2007-2008 var 205 miljoner kronor. IPPF har med sin omfattande verksamhet och kapacitet stor räckvidd i sitt arbete med information, tjänster och stöd. Som exempel på resultat kan nämnas:

- Från 2005-2007 har antalet tillhandahållna tjänster inom sexuell och reproduktiv hälsa ökat med 50 procent (från 7 869 331 till 15 356 348).
- Andelen medlemsorganisationer som verkar för ökad tillgång till säkra och lagliga aborter har under samma period ökat med 13,5 procent (till 67 procent)
- andelen medlemsorganisationer med uppgift att påverka allmänheten avseende SRHR har ökat med 9 procent, till 80 procent.
- Sexualundervisning och information ges till ungdomar genom 94 procent av alla medlemsorganisationer.

Sidas bedömning är att organisationen uppfyller målen för arbetet med sexuella och reproduktiva rättigheter och motverkar konservativa krafter inom detta område. Organisationen har under sina 60 verksamma år byggt upp en stor kapacitet att både driva "känsliga" frågor och verka som en stark lobbyaktör för SRHR på nationell nivå.

Sidas arbete inom ramen för kvinnor och säkerhet har ökat under 2008. Alla Sveriges samarbetsstrategier för kategorin konflikt- och postkonfliktländer framtagna under 2008 lyfter 1325, 1820 och arbete mot könsrelaterat våld. Vidare inbegriper humanitära insatser generellt arbete mot könsrelaterat våld. Sida arrangerade under hösten en konferens om könsrelaterat våld i konflikt och postkonflikt länder.

Sida för dialog för att reducera det könsrelaterade våldet i Zimbabwe. Könsrelaterat våld har varit ett tema för den svenska ambassadens i Zimbabwe dialog med berörda zimbabwiska parlamentariker. Frågan lyfts aktivt i olika offentliga tal, i media och i kampanjer. Ambassaden har sammanfört olika organisationer som arbetar med könsrelaterat våld. Detta har lett till ett mer koordinerat arbetssätt och ökat inflytande i kampanjer som till exempel samarbetet mellan Musasa (organisation som ger skyddat boende åt kvinnor) och Zimbabwe Women's Lawyers Association.

Sidas bedömning är att det varit strategiskt viktigt på detta sätt föra dialog om "kontroversiella" ämnen som könsrelaterat våld, speciellt i en svår politisk kontext. Ett effektivt sätt för att få genomslag var att kombinera dialog och direkt stöd.

Sverige som enda givare ger sedan 2003 stöd till organisationen Kvinna till Kvinna i Södra Kaukasus-regionen. Stödet uppgick under åren 2007 till 10 miljoner kronor. Programmets mål är att öka kunskapen bland kvinnor vad gäller deras mänskliga rättigheter, minska våldet mot kvinnor, bidra till kvinnors fysiska och psykiska välmående, öka antalet kvinnor representerade i fredsprocesser samt ett ökat kvinnligt deltagande i demokratibyggnad och beslutsfattande. Resultat 2007 visar bland annat att

- 5655 kvinnor har genomgått utbildning i mänskliga rättigheter, CEDAW och 1325.
- 2327 kvinnor har fått rättshjälp och drygt 500 kvinnor har fått hjälp av advokat vid våld och sexuella övergrepp.
- Sjutton publikationer har tagits fram och 4103 kvinnor har deltagit i fredsfrämjande aktiviteter.

Sidas bedömning är att Kvinna till Kvinnas arbete skapade förutsättningar för partnerorganisationerna att ge stöd till utsatta kvinnor, stärka kvinnors rättigheter och skapa engagemang i regionen. En tydligare koppling mellan kvantitativa och kvalitativa resultat i den framtida rapporteringen kan bidra till att lyfta och säkra hållbarheten i organisationernas jämställdhetsarbete.

2.1.2.4. Sidas bedömning

Den globala trenden för jämställdhet är komplex och visar varierande resultat mellan regioner och sakfrågor. Det finns positiva resultat vad det gäller flickors skolgång och kvinnors politiska deltagande. Oroväckande är den fundamentalism som försvårar arbetet kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Sverige liksom andra givare har dragit lärdom av den begränsning det innebär att enbart driva jämställdhetsintegrering brett i utvecklingssamarbetet. Lärdomen är att det även krävs en fokusering på särskilda frågor. Den arbetsmetod som nu används bygger på en kombination av stöd som riktas till kvinnor och män genom riktade insatser, integrering av jämställdhet i allt bistånd och dialog. Detta, kombinerat användandet av parallella kanaler, har visat sig vara en effektiv metod för att säkerställa jämställdhet som ett tema på utvecklingsagendan på alla nivåer. Exempelen visar att direkt stöd ger mer påtagliga resultat som är lättare att följa upp.

Sveriges profil vad gäller jämställdhetsfrågor bilateralt och på den globala arenan stärks nu kraftfullt tack vare ett tydligt ansvarstagande från den politiska och administrativa ledningen. Från och med 2008 görs en särskild satsning på fyra delområden av jämställdhet. Det innebär att fortsatt driva frågor om könsrelaterat våld i konflikt och postkonflikt länder, kvinnors ekonomiska egenmakt i långsiktigt samarbete och i Europasamarbetet, kvinnors politiska deltagande och SRHR. Män och maskulinitet kommer framöver i ökad utsträckning att uppmärksammas inom ramen för jämställdhetsarbetet.

Satsningar avseende kvinnors deltagande i politiskt beslutsfattande har bidragit till positiva förändringar i många av Sidas samarbetsländer, och framförallt i Latinamerika. Dock är antalet kvinnor i jämförelse med män fortsatt lågt i parlamenten i de länder där Sida är aktivt. Lärdomar visar att könskvotering är avgörande för ökad kvinnlig representation. Latinamerika till exempel visar en positiv trend för kvinnors representation

Internationellt sett ligger Sverige i framkant med sitt arbete inom SRHR. Sverige har genom direktstöd på nationell och global nivå kunnat bidra till att arbete med SRHR inklusive abort kan fortsätta och frågan hållas levande i våra samarbetsländer.

Sverige har aktivt verkat för antagandet av FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 och 1820. Dessa aspekter tenderar dock att försvinna i övergången till mer långsiktigt utvecklingsarbete. Orsaken är bland annat att arbetet med könsrelaterat våld kräver samarbete mellan sektorer eller institutioner som är svaga i ett post-konflikt samhälle.

En utmaning för Sveriges jämställdhetsarbete är att säkerställa resultat. Återrapporteringsprocessen har visat på behovet av bättre system för att göra jämställdhetsarbetet synligt inom Sida och för att kunna visa resultat av det jämställdhetsarbete som bedrivs. För detta krävs bland annat en översyn av normer för klassificering av insatser, liksom metoder för uppföljning och analys. En annan brist i systemet är avsaknaden av indikatorer på jämställdhetsområdet.

2.1.3 MILJÖ OCH KLIMAT

2.1.3.1 Övergripande utveckling inom temat

Sextio procent av världens ekosystemtjänster som människan är beroende av är degraderade eller används på ett ohållbart sätt. Klimatförändringarna beräknas drabba låginkomstländer mest och slå hårdast mot den fattigaste delen av ländernas befolkning.

För Sidas samarbetsländer skiljer sig miljösituationen av naturliga skäl mellan länder. Det är därför svårt att på ett jämförbart sätt mäta miljörelaterade resultat i olika länder. Överlag kan dock sägas att prognosen för att uppnå det sjunde millenniemålet, det vill säga en miljömässig hållbarhet, är dyster. Flera av Sidas samarbetsländer tillhör de tio länder som avskogar mest i världen (Indonesien, Sudan, Zambia, Tanzania, Demokratiska Republiken Kongo, och Zimbabwe). I Afrika bor idag ungefär två tredjedelar av den urbana befolkningen i slumområden..I Afghanistan, Burkina Faso, Demokratiska Republiken Kongo och Moçambique saknar så många som över nittio procent av befolkningen tillgång till elektricitet. Målet att halvera andelen av befolkningen som saknar tillgång till sanitära faciliteter kommer troligtvis inte att nås i ett enda av Sidas samarbetsländer. Däremot förväntas målet att halvera andelen av befolkningen utan tillgång till säkert dricksvatten uppnås på global nivå men inte i merparten av Sidas samarbetsländer, framförallt inte i Afrika och Sydasien.

I låginkomstländer är varje person relativt sett mer beroende av landets naturkapital än av annat kapital. En god förvaltning av miljön är därför en förutsättning för att minska fattigdomen i dessa länder. Tyvärr visar studier på det motsatta. Länder i södra Afrika och Sydostasien uppvisar sämst resultat vad gäller graden av god miljöförvaltning. I flera av de länder där Sida bedriver långsiktigt samarbete har miljöfrågornas betydelse stärkts i nationella planer och fattigdomsstrategier. Detta märks dock inte i den årliga medelsallokeringen till olika miljöfunktioner. Den politiska viljan översätts inte i praktisk handling.

2.1.3.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Målet för det svenska miljöbiståndet är att bidra till en miljömässigt hållbar utveckling för att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Sida har två ingångar till detta arbete: integrering av miljöfrågor och direkta insatser.

Miljöintegrering innebär att miljöaspekter ska beaktas i Sidas samtliga aktiviteter, processer och insatser. En lärdom av integreringsarbetet är att genomslagskraften ökat av tydligare politiska signaler och uppföljning på ledningsnivå. Regeringens identifiering av miljö och klimat som en tematisk prioritering har, tillsammans med striktare resultatuppföljning, lett till att integreringen av miljöfrågor i Sveriges samarbetsstrategier förstärkts avsevärt på kort tid.

Angreppssättet när det gäller insatser är att prioritera områden med störst effekt för att uppnå miljömässigt hållbar utveckling. Det senaste koncentrationsarbetet, som genomfördes 2005, utmynnade i ett förslag på sex områden; vatten och sanitet, kemikaliehantering, hållbar energi och klimat, hållbar stadsutveckling, hållbart naturbruk, kapacitetsuppbyggnad och miljöförvaltning. Dessa områden stämmer väl överens med fokusområdena formulerade av regeringen inom ramen för de tematiska prioriteringarna och med Politiken för Global Utveckling.

Olika miljöfrågor kräver av erfarenhet olika typer av insatser. Vissa frågor är av lokal karaktär, som till exempel lokala luftföroreningar, och andra av global karaktär som till exempel klimatförändringarna. Sidas angreppssätt är att därför att stödja insatser via den kanal eller de parallella kanaler där de har störst effekt. Det har också visat sig effektivt att kanalisera stöd via svenska organisationer med spetskompetens inom särskilda områden. Den svenska resursbasen stärks samtidigt som svensk expertis och sakkunskap kan nyttjas i dialog med landet och med internationella partners.

En viktig parallell kanal för miljö- och klimatbiståndet är dialogarbete, särskilt inom ramen för sektor- och budgetstöd. Erfarenhet visar att dialogarbete för en så komplex fråga som miljö kräver tid, kunskap och resurser. Sida satsar därför särskilt på att utveckla stöd och verktyg för att göra dialogarbetet effektivt. Detta är speciellt viktigt i och med den medvetna prioriteringen av större programinriktade stöd de senaste åren.

Regionalt står Afrika söder om Sahara för de högsta kostnaderna till insatser med huvudsyftet miljö. Stöd riktas främst till länder med vilka Sverige har långsiktigt samarbete. En viss ökning i biståndsvolymen har skett till länder i Östeuropa. Miljöproblemen och potentiella lösningar är annorlunda i konflikt- och postkonfliktländer. Sidas arbete behöver stärkas här liksom i länder i kategorin selektivt samarbete.

2.1.3.3 Resultat av ett urval insatser

Nedanstående urval av insatser representerar de områden som är prioriterade av regeringen inom ramen för den tematiska prioriteringen miljö och klimat. Helheten speglar tydligt vikten av att använda olika kanaler och former av stöd för kvalitativa resultat. Medan samarbete mellan många givare och multinationellt stöd på regional nivå är framgångsrikt för större vatten- och energi program med starka politiska och ekonomiska dimensioner kan mindre projekt visa mycket goda resultat på bynivå. Det visar också tydligt hur miljöfrågan är nära sammankopplad med andra områden. Regionala vattenprogram kan resultera i förbättrad integration inom områden som handel och minska risken för konflikter. Energi är ett område där miljö-, hälso- och utvecklingsvinsterna är särskilt tydliga, både på kort och på lång sikt. Identifiering av samband mellan olika prioriterade områden är därför grundläggande för att uppnå goda utvecklingsresultat.

Anpassning och förebyggande hantering av klimatförändringar

Stöd till anpassningsåtgärder för att motverka klimatförändringar ges främst till Sidas samarbetsländer via stöd till olika sektorer såsom jordbruk, skog och vatten. Sida stödjer också utvecklingen av globala nyttigheter som forskning och varningssystem. Behovet av anpassningsåtgärder framöver ökar, delvis beroende på redan gjorda utsläpp men även kopplat till kommande utsläppsnivåer. I det sammanhanget är det viktigt att öka samarbetsländernas förmåga att göra sin röst hörd i klimatförhandlingarna.

Programmet European Capacity Building Initiative (ecbi) har som mål att stärka utvecklingsländernas förhandlingsgrupp, G77, i klimatförhandlingarna. Sidas stöd till projektet uppgick till 8,1 miljoner kronor för perioden 2005-2008. Stödet för avtalsperioden 2005-2007 utgjorde en knapp tredjedel av ecbi:s totala finansiering. Enligt en utvärdering har programmet bidragit till att

- utvecklingsländerna i större utsträckning talat med en röst i förhandlingarna och att förståelse mellan förhandlare från EU och utvecklingsländerna ökat.
- utvecklingsländerna har förbättrat sina möjligheter att nå det långsiktiga målet - att förstärka de utsatta ländernas och gruppernas perspektiv i klimatförhandlingarna.

Energi

Tillgång till energi är grundläggande för ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning. För att bli miljömässigt uthålligt måste en ökande energiproduktion i fattiga länder i ökande utsträckning baseras på förnyelsebara energikällor. Effektivisering av energikonsumtionen är också viktig, speciellt i medelinkomstländer. Insatser har fungerat bäst där många givare samarbetat i sektorprogramstöd och där samspelet mellan reformer, teknikinnovationer och investeringsprojekt har fungerat väl. Genom landprogram i Tanzania, Zambia och Vietnam samt i regionala program i Afrika och Asien har Sidas energibistånd gjort skillnad.

Målen för projektet Asia Sustainable and Alternative Energy Programme (ASTAE) är att öka användningen av alternativa och förnybara energikällor, öka tillgången till energi samt effektivisera energianvändningen i Asien genom att katalytiska projektförberedelser i framför allt Kina, Vietnam, Indonesien, Indien och Bangladesh.

Sida delfinansierar programmet med 15 miljoner kronor 2007-2009, med en kostnad till och med 2008 på 8 miljoner kronor. Programmets totalbudget är 9 miljoner USD för tre år med Nederländerna, Storbritannien och USA som andra givarländer. Programmet har genererat följdinvesteringar från GEF, Världsbanken och lokal finansiärer som uppgår till hundratals miljoner dollar. Programmet, har under 2008 gett följande direkta resultat (plus indirekta resultat inom parentes)

- tillgång till kommersiella energitjänster för 0,9 miljoner hushåll (2,5 miljoner)
- en ökning av genereringskapacitet på 1 455 MW (10 900 MW)
- energibesparingar på över 6 Twh
- en minskning av den årliga koldioxidutsläppet på ca 2,2 miljoner ton (515 miljoner ton).

Sidas bedömning är att det finns stor potential och intresse för utveckling av förnybar energi i Asien, vilket dock i ett initialt skede inte kommer att ha så stor effekt på den totala energikonsumtionen. Potentialen i energibesparing är enorm, vilket också har en stor klimatpåverkan. Tillgång till energi är viktig för ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning. Programmet är också ett exempel på ett fruktbart bi-multilateralt samarbete.

Vatten

Vattenresursförvaltning och tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet är högt prioriterade områden i Sidas verksamhet. Ojämn och osäker vattentillgång kan leda till konflikter om vatten både inom länder och mellan stater med gemensamma gränsöverskridande vattenresurser. I Afrika finns över 60 gränsöverskridande floder vilka kräver ett politiskt samarbete för att skapa en rättvis fördelning och ekonomisk utveckling. Erfarenheter från Sidas samarbeten i Nilen och Zambezi är att politiskt stöd från länderna är en förutsättning för att skapa plattformar för dialog. Dessa plattformar kan fungera som katalysatorer till regional integration och ökat samarbete inom andra området snarare än att leda till konflikter.

Världsbankens regionala program för Vatten och Sanitet (WSPs)

Sida har stått för 45,8 miljoner kronor av den totala kostnaden på 173 miljoner kronor för perioden 2006-2008. Ett mål med samarbetet var att tillsammans med ett par utvalda länder (Kenya, Uganda, Tanzania och Burkina Faso) ta fram arbetsplaner för hur länderna ska nå de vattenrelaterade millenniemålen med fokus på sanitet och hygien. Strategiskt viktiga resultat var att

- ett 30-tal afrikanska länder har enats om en gemensam handlingsplan som bland annat föreskriver att en ansvarig myndighet för sanitet utses i respektive land och att sanitet ska få en egen budgetlinje i den nationella budgeten.

Sida har genom stöd till programmet därmed bidragit till att flera afrikanska stater tar ett ökat ansvar för att fattiga människor ska få tillgång till grundläggande sanitet.

Institutions- och kapacitetsutveckling

En grundläggande förutsättning för miljömässigt hållbar utveckling i samarbetsländerna är en modern miljölagstiftning och effektivare miljöförvaltningar. Betydelsen av institutions- och kapacitetsutveckling ökar i takt med att sektor- och budgetstödsinriktat bistånd utvecklas.

Sidas totala kostnader för det bilaterala programmet SEMLA i Vietnam, uppgick för perioden juni 2004- december 2008 till 174,6 miljoner kronor. SEMLA är ett kunskaps och kapacitetsbyggande program med målet att etablera en miljöförvaltning som bidrar till ekonomisk och miljömässigt hållbar tillväxt och fattigdomsminskning samt på ett jämlikt och effektivt sätt möter befolkningens krav på tjänster. Programmet kan visa på flera resultat inom olika områden. Bland mycket annat har

- modernare miljölagstiftning instiftats, regler för miljöskydd formulerats av byborna själva och den lokala förvaltningskompetensen stärkts.
- Målet att möta befolkningens behov och krav på tjänster på ett jämlikt sätt har lyckats sämre.

Sidas bidrag till en effektivare miljöförvaltning i Vietnam kan ha effekter på tillväxt och fattigdomsminskning på lång sikt. Brist på uppföljnings- och utvärderingssystem försvårar dock bedömningen i nuläget.

Miljömässigt hållbart nyttjande av naturresurser

Att säkerställa att miljö, inklusive klimataspekter, är integrerade inom Sidas alla aktiviteter är en viktig del av Sidas miljöarbete. Målet med miljöintegreringen har varit att Sida ska bidra till en miljömässigt hållbar utveckling i samarbetsländerna. Kostnaden för integrerings arbetet återfinns framförallt i handläggartid hos Sida personal och i externa stödfunktioner. Arbetet har lett till att miljöaspekter idag är integrerade i flera viktiga och centrala processer. Exempel som kan nämnas är:

- Sidas hälsopolicy identifierar miljö som en av fem prioriterade frågor för proaktivt arbete, miljö integreras i arbetet med ekonomiska landrapporter, integrering av miljöaspekter har förbättrats i samarbetsstrategierna från en 47 procentig nivå 1995-1999 till 63 procent 2000-2005.

En nyligen gjord utvärdering visar att integreringen fungerat väl för miljöfarliga projekt men att indirekta miljöeffekter beaktats sämre. Möjligheter att proaktivt stärka positiva miljöeffekter har sällan tagits till vara i projekt och program. Enligt utvärderingen är detta orsakat av bland annat otillräckliga signaler från ledningen, överbelastade anställda och brist på tydliga delmål för genomförande av miljöpolicy. Sida, liksom andra biståndsgivare, bedömer att "miljöintegrering" är det mest effektiva sättet att bidra till uppsatta mål, men att det behövs tydliga och uppdelade mål och förbättrad resultatuppföljning.

Förebyggande hantering av miljöförstöring

Låginkomstländer och de fattigaste invånarna drabbas oftast värst vid naturkatastrofer och miljöförstöring. Förebyggande verksamhet innebär att flera sektorer och aktörer måste involveras. Ofta krävs stort tekniskt, institutionellt, miljömässigt och kontextspecifikt kunnande.

Programmet The Lake Viktoria Catchment Environmental Education Programme (LVCEEP) genomfördes 2004-2007 av olika lokala organisationer via stöd från Världsnaturfonden i Sverige. Sidas

finansiering av programmet var 5,2 miljoner kronor under perioden 2005-2006. Målet med programmet var att säkerställa ekologisk hållbarhet i området runt Victoriasjön. Ett kortsiktigt mål var att förändra attityder och beteende till hanteringen av naturresurser hos människor i byar belägna i avrinningsområden till sjön i Tanzania, Kenya och Uganda. Programmet visar på positiva resultat för biologisk mångfald och ekologisk hållbarhet men också på en ökning av människors direkta inkomster och att inkomststrategier diversifierats. En indikator var frekvensen av sjukdomar orsakade av den fysiska miljön.

- I ett av samhällena sjönk antalet tyfusfall per månad från 200 till fem i ett annat hade vattenburna sjukdomar helt försvunnit.

En orsak till att programmet på så kort tid nådde goda resultat är att programmet utformades utifrån en ordentlig problemanalys och med tydliga målformuleringar och realistiska indikatorer.

2.1.3.4 Sidas bedömning

Att uppnå miljömässigt hållbar utveckling är en förutsättning för att uppnå goda utvecklingsresultat. Situationen varierar mellan olika länder och Sidas insatser har störst effekt om de anpassas efter länders olika behov och prioriteringar. Störst effekt har insatser om de samverkar med reformer inom samma område i landet. Institutions- och kapacitetsuppbyggnad är viktigt för långsiktiga och varaktiga resultat. Ett högkvalitativt arbete för att påverka det internationella miljöarbetet tillsammans med dialog och stöd på nationell och lokal nivå kommer att vara avgörande inom flera områden, till exempel klimatförändringen.

Insatser behöver inte vara stora och dyra för att bidra till långsiktiga resultat för hållbar utveckling. Inom vissa områden är det dock en fördel att samarbeta med fler partners för att skapa bredare och större program, till exempel inom energiområdet, i stora gränsöverskridande vattenprogram och institutions- och kapacitetsutvecklande program.

Ett bra uppföljningssystem med tydliga indikatorer är en förutsättning för att uppnå goda resultat, vilket framgår i flera utvärderingar av både insatser och integreringsarbete. Det sjunde millenniemålet för hållbar utveckling saknar ett tydligt ramverk för att mäta hållbar utveckling. Vissa mål är dessutom väldigt modesta. Detta försvårar möjligheten att mäta framsteg och gör att Sida måste använda sig av alternativa system för att följa upp det långsiktiga resultatet av miljöarbetet.

Miljöintegreringen i samarbetsstrategierna, och i samarbetsländernas landplaner och fattigdomsstrategier har förbättrats. En utmaning för Sidas miljöarbete är att stödja samarbetsländernas implementering av sina miljöåtagande på ett effektivt sätt. Bristande tilldelning av driftskostnader till ländernas miljöfunktioner men också bristande medel för investeringar är en viktig orsak till att länderna inte lyckas med sina miljöåtaganden.

2.1.4 EKONOMISK TILLVÄXT

2.1.4.1 Övergripande utveckling inom temat

Tack vare de ekonomiska framgångarna i Asien sedan 1990 är möjligheterna goda att globalt uppnå MDG-målet att halvera inkomstfattigdomen till år 2015. En viktig faktor i tillväxtprocessen är den snabba urbaniseringen, som inneburit att städer idag står för över 80 procent av den globala ekonomiska tillväxten.

Under hösten 2008 har den internationella finanskrisen fått globala proportioner och utvecklas i allt snabbare takt till en global recession som allvarligt kommer att påverka tillväxten i Sveriges samarbetsländer. Därmed har förutsättningarna kraftigt försämrats för tillväxt och fattigdomsminskning under de närmaste åren.

Sveriges samarbetsländer genomgick under 2000-talet en positiv ekonomisk utveckling. I 25 länder där Sverige har ett samarbete för ekonomisk tillväxt (se nedan) ökade den genomsnittliga tillväxten per capita från 2-3 procent under slutet av 1990-talet till 5-6 procent under 2004-2006. Positiva trender noterades i dessa länder avseende investeringsklimatet, volymen av utländska investeringar och av remitteringar, kreditmarknadernas funktionssätt etc. Ett exempel på det förbättrade investeringsklimatet är att tiden för att starta ett företag minskat från 63 till 37 dagar de senaste fem åren.

Statistiken är bristfällig, men det finns åtskilliga exempel på hur ekonomisk tillväxt under 2000-talet har lett till minskad inkomstfattigdom i Sveriges samarbetsländer. Samtidigt visar internationella studier att många utvecklingsländer - inte minst i Afrika – kommer att få svårt att nå målet att halvera inkomstfattigdomen. Därtill kommer att de kraftigt höjda matpriserna under 2006-2007 ökat inkomstfattigdomen och hungern hos miljoner fattiga män och kvinnor. En majoritet av den fattiga befolkningen i samarbetsländerna är direkt eller indirekt beroende av naturresurser för sin försörjning. Hållbart nyttjande av naturresurser är därför avgörande för denna försörjningsbas.

2.1.4.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Sidas grundsyn är att minskad fattigdom uppnås när de fattiga deltar i, bidrar till och drar nytta av den ekonomiska tillväxten. Hindren för sådana tillväxtprocesser ser olika ut i olika länder och kan återfinnas i samtliga samhällssektorer. Sida har utvecklat och på bred front introducerat en analytisk modell, så kallad Integrated Economic Analysis, IEA, som syftar till att identifiera de viktigaste hindren för en fattigdomsminskande tillväxt. Sida kan notera att IEA har bidragit till att såväl på landnivå som internationellt uppmärksamma sambanden mellan tillväxt, sysselsättning och fattigdomsminskning.

Sida utarbetade under 2008 ett underlag för en ny svensk policy avseende ekonomisk tillväxt i utvecklingssamarbetet. Underlaget betonar att utvecklingssamarbetet bör bygga på en holistisk ansats där

ett tillväxtperspektiv tillämpas i alla samarbetssektorer. Att stärka den mänskliga resursbasen och fattiga människors rättigheter, att utveckla en effektiv offentlig förvaltning och ett fungerande rättssystem är exempel på insatser som anses bidra till att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom.

I dialogen med samarbetsländerna söker Sverige bidra till att förbättra förutsättningar för fattigdomsminskande ekonomisk tillväxt. En sådan dialog sker bland annat i anslutning till det generella budgetstödet. Frågor kring näringslivsreformer, korruption och fattiga människors ekonomiska rättigheter får här ökad uppmärksamhet.

Redovisningen av temat ekonomisk tillväxt fokuserar på följande tre huvudsektorer: infrastruktur (inklusive urban utveckling), näringsliv, handel och finansiella system samt naturresurser (inklusive lantbruk och vattenförsörjning, men exklusive miljöpolicyinsatser). Det totala stödet till dessa tre sektorer har under den senaste treårsperioden svarat för ca 20 procent av det totala utvecklingssamarbetet via Sida.

Sidas erfarenheter visar att det finns betydande utmaningar för tillväxtinriktat samarbete i konflikt- eller post-konfliktländer. Samarbetet har hittills i hög grad varit inriktat på infrastruktur, vilket åskådliggörs nedan i form av ett vägprojekt i Afghanistan. Sida har under det senaste året satsat på att utveckla metodiken för näringslivsstöd i postkonfliktsituationer i nära samverkan med andra givare.

Renodlat programstöd utgör fortsatt en relativt begränsad del av utvecklingssamarbetet inom de tre huvudsektorerna. En orsak är att samarbetet inom exempelvis näringslivsområdet i större utsträckning är inriktat på samverkan med aktörer utanför staten. Sidas lärdomar av tillämpningen av programstödsliknande former visar att dessa stödformer kan ge effektivitetsvinster vid stöd till institutions- och kapacitetsutveckling inom tillväxtområdet.

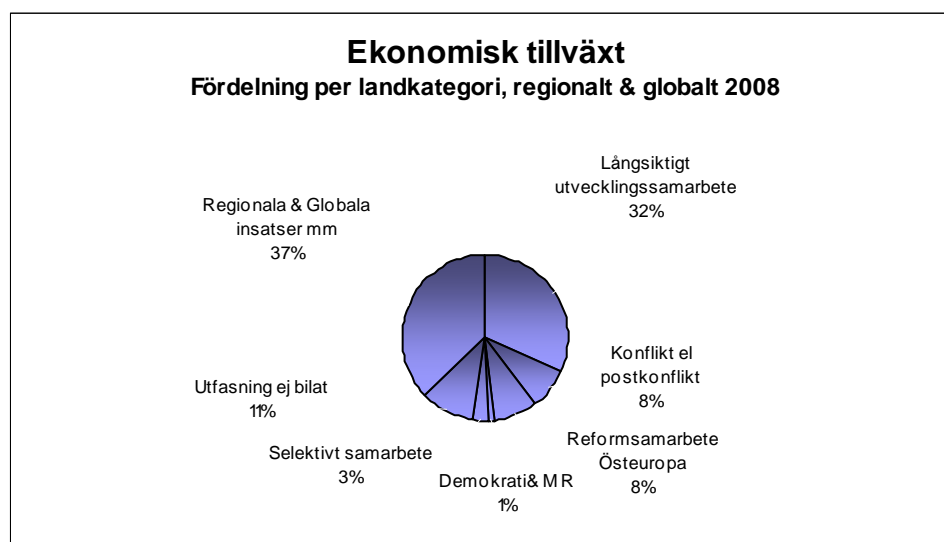
Sidas näringslivsstöd har traditionellt innefattat betydande element av direktstöd till enskilda företag. Sidas PSD-policy framhåller - i linje med DAC:s riktlinjer - att det finns betydande risker att sådana insatser snedvrider marknader. Mot denna bakgrund har Sida sedan flera år tillbaka sökt minska det direkta stödet på företagsnivå.

Kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Tanzania	141 254	144 975	232 330
Kenya	174 235	125 368	220 335
Moçambique	248 954	166 240	175 021
Uganda	138 503	106 942	146 913
Nicaragua	68 400	77 308	115 309
Ockuperade palestinska territorierna	51 585	33 189	83 386
Zambia	81 844	92 453	77 253
Etiopien	119 061	96 774	58 080
Guatemala	62 354	55 896	57 723
Liberia	911	930	50 556
Totalt topp 10	1 087 101	900 075	1 216 907

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	1 013 979	647 977	960 191
Konflikt el postkonflikt	182 312	176 278	247 922
Reformsamarbete Östeuropa	376 801	325 591	256 189
Demokrati& MR	21 180	35 318	37 002
Selektivt samarbete	183 837	127 506	96 220
Utfasning ej bilat	439 354	433 655	321 482
Regionala & Globala insatser mm	1 255 434	1 177 761	1 117 740
Totala kostnader	3 472 897	2 924 086	3 036 748

Bistandsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	2 221 072	2 025 449	1 958 557
Personalbistånd	231 712	201 109	143 318
Internationella kurser	162 233	173 899	185 955
Krediter	131 395	-181 468	66 028
Programstöd	329 991	371 839	435 030
Humanitärt bistånd	25 876	17 482	1 520
Forskning	19 619	15 843	14 848
Bidrag till EO	351 000	299 934	231 493
Totala kostnader	3 472 897	2 924 086	3 036 748

2.1.4.3 Resultat av ett urval insatser

Sidas "Policy Guidelines for Support to Private Sector Development" (benämnd "PSD-policyn") betonar vikten av att bekämpa tillväxthinder på olika systemnivåer. Detta illustreras nedan med ett urval av insatser som sträcker sig från samverkan på global nivå till satsningar på lokal näringslivsutveckling. Var och en av dessa insatser kan också ses i ett handelsperspektiv ("aid-for-trade"); de illustrerar vikten av att inte bara satsa på det institutionella ramverket för handel utan också på att bidra till att bygga upp produktiv kapacitet och infrastruktur för att kunna dra nytta av internationell handel.

Mot bakgrund av den globala finansiella utvecklingen under 2008 har program som bidrar till att stärka den finansiella stabiliteten i utvecklingsländerna fått ökad hög relevans. Programmet "Financial Sector Reform and Strengthening" (FIRST) som finansieras av 7 olika givare är ett exempel på effektiv samverkan på global nivå. FIRST:s

mål är att främja finansiell utveckling och stabilitet i låg- och medelinkomstländer. Sidas bidrag uppgick under åren 2002-2005 till 20 miljoner kronor, motsvarande ca 7 procent av den totala finansieringen av FIRST. Nytt avtal har tecknats för 2008-2010. Kostnaden för 2008 uppgick till 10 miljoner kronor. Genom FIRST har

- utvecklingsländer fått rådgivning om hur svagheter i lagstiftning och hos reglerande myndigheter, identifierade i IMF:s och Världsbankens granskningar, kan avhjälpas.
- FIRST fick i genomsnitt betyget 3,9 på en 5-gradig skala för det sätt som man gav stöd till kapacitetsutveckling.

Sida ger stöd till etableringen av ett regionalt handelspolitiskt institut, "Trade Policy Training Centre in Africa", Trapca. Trapca:s mål är att skapa ökad kunskap om det multilaterala handelsregelverket för de minst utvecklade länderna (MUL) i Afrika. Trapca har byggts upp som ett fristående institut under ESAMI, "Eastern and Southern African Managament Institute" i Tanzania. Den totala budgeten för Trapca under en femårsperiod till 2010 är 109 miljoner kronor, varav Sida svarar för 90 procent och ESAMI för 10 procent. Sidas totala kostnader för projektet 2006-2008 uppgick till 44 miljoner kronor.

- Under 2007 genomfördes totalt 12 kurser med 265 deltagare med bred representation från olika delar av samhället. En resultatuppföljning i maj 2008 framhåller att Trapca:s utbildningsprogram har mycket hög relevans.
- Könsfördelningen bland deltagarna är positiv, 40 procent av studenterna är kvinnor.

Sidas övergripande bedömning är att Trapca utvecklats positivt. Stödet förväntas bidra till att öka kapaciteten att förhandla fram mer fördelaktiga handelsavtal för MUL-länder i Afrika

Sidas PSD-policy ger hög prioritet åt satsningar på att förbättra näringslivsklimatet genom nationella policyreformer, institutions-utveckling och kapacitetsbyggande. Ett exempel på program med denna inriktning där totalt fem givare samverkar är "Business Environment Strengthening" (BEST) i Tanzania. Sida har stött BEST med totalt 40 miljoner kronor under perioden 2003-2008, vilket utgör cirka 24 procent av den totala finansieringen. Det övergripande målet för BEST är att skapa hållbara villkor för företagande och tillväxt.

- Programmets måloppfyllelse har utvärderats som marginellt tillfredsställande. Genomförandetakten har varit lägre än planerat. Tanzania har i flera relativa index för konkurrenskraft rankats sämre 2008-09 än 2007-08.
- Ett flertal juridiska och administrativa reformer initierats, bland annat lagstiftning för registrering av firmor, arbetsmarknad och arbetsrätt samt etablering av tvistlösningsmekanismer inom arbetsrättsfrågor. Den så kallade Commission for Mediation and Arbitration har löst ca 7000 fall sedan starten.

Forskningen visar att infrastruktur har stor betydelse för den ekonomiska tillväxten liksom för dess effekter på inkomstfattigdomen. Ett konkret exempel är upprustningen av den 224 kilometer långa huvudvägen österut från Kabul till gränsen till Pakistan. Sida gav under 2002-2008 stöd till underhåll, planering, projektering och byggnadskontroll på totalt 75,4 miljoner kronor. Byggnadskostnader på cirka 83 miljoner euro har finansierats av EU.

- Samtliga vägavsnitt mellan Kabul-Jalalabad öppnade för trafik under 2008. Trafiken har ökat från ca 2 500 till 4 300 fordon per dygn. Inbesparade fordonskostnader beräknas till ca €10 miljoner per år. En restidsförkortning på 2½ - 3 timmar per fordon sparar ca €5 miljoner per år. Vägsatsningen har därmed haft en hög samhällsekonomisk avkastning.

Insatsen har skapat bättre möjligheter för lokal produktion, ökad passagerartrafik, förbättrad tillgång till social service samt förbättrade import- och exportmöjligheter. Enligt Sidas bedömning har den genomförts snabbt och effektivt, trots den svåra säkerhetssituationen.

Stöd till utveckling av nationella marknader av direkt relevans för fattiga människors sysselsättning och inkomster är ett prioriterat område för Sverige. Det är ett område som kräver samverkan med många olika aktörer. Ett exempel är jordbruksprogrammet FondeAgro som genomförs sedan 2001 i två regioner i Nicaragua. Programmets mål är att öka inkomsterna hos små och medelstora kaffe- och mjölkproducenter. FondeAgro arbetar med hela kedjan från den enskilda bonden till importören av förädlad råvara. Totala kostnaden för det svenska stödet under 2004 - 2008 var 188,6 miljoner kronor.

- totalt 19 600 kaffe- och mjölkbönder, varav 33 procent kvinnor, har haft direkt nytta av FondeAgro:s aktiviteter. Sedan 2001 har Fondeagro bidragit till att öka produktiviteten i mjölkproduktionen med 54 procent. Genomsnittsinkomsten hos bönder i Jinotega har ökat från 0,86 till 1,88 USD per dag och i Matagalpa från 1,25 till 2,19 USD per dag.

FondeAgro har haft relativt höga kostnader i förhållande till målgruppens storlek på grund av sitt arbete i svårtillgängliga områden. Kapacitetsuppbyggnad samt de nya metoder som utvecklats väntas få spridningseffekter först på längre sikt.

Det stöd som inleddes 1998 till näringslivsutveckling i Niassaprovinzen i Moçambique är ett exempel på utmaningarna vid tillämpningen av Sidas PSD-policy. Det så kallade Malonda-programmet ingår i en bredare satsning i Niassaprovinzen som inkluderar stöd till förvaltningsuppbyggnad och infrastruktur i form av kraftförsörjning och regionala vägar. Målet har varit att öka inkomsterna för den ekonomiskt aktiva befolkningen i provinsen. Under perioden 2003-2008 uppgick det totala svenska stödet till 103 miljoner kronor. Tillämpningen av innovativa metoder har fått ett antal positiva resultat, till exempel

- fördubblad försäljning av jordbruksprodukter huvudsakligen producerade av bönder med självhushåll, ökade inkomster för
- 15 000 – 18 000 bönder och mikroentreprenörer samt 850 nya jobb - inte minst för kvinnor - i skogsplanteringar.

En aktuell utvärdering har reservationer kring Malondas samverkan med privata skogsbolag och att strukturella hinder för utvecklingen av marknader och näringsliv i Niassa-provinsen inte tillräckligt beaktats.

2.1.4.4 Sidas bedömning

Möjligheterna att globalt uppnå MDG-målet att halvera inkomstfattigdomen till 2015 har hittills bedömts goda. Samtidigt försämras förutsättningarna för många utvecklingsländer, särskilt i Afrika, av faktorer som naturkatastrofer, stigande matpriser, interna och externa konflikter. Den globala finansiella krisen riskerar att leda till ekonomisk tillbakagång i många utvecklingsländer.

Insatsexemplen visar hur konkreta resultat kan uppnås genom utvecklingssamarbete inom olika områden och på olika systemnivåer. Resultatkedjor har dokumenterats som tydliggör hur insatserna bidragit till att skapa bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt och minskad inkomstfattigdom. De svenska insatserna utgör samtidigt pusselbitar i de samlade utvecklingsansträngningar som görs av samarbetsländerna och andra givare. Det är därför inte möjligt att mäta hur just det svenska biståndet bidragit till de positiva trender som noterats i samarbetsländerna avseende ekonomisk tillväxt, investeringsklimat etc.

Den erfarenhet som illustreras i insatsexemplen visar att ekonomiska utvecklingsprocesser är tidskrävande och komplexa och ställer stora krav på uthålligheten och flexibiliteten i utvecklingssamarbetet. Sida behöver ha beredskap och kapacitet att rikta insatser mot den eller de systemnivåer och de områden som bedöms som mest strategiska givet varje samarbetslands specifika tillväxtförutsättningar.

Behovet av anpassning till nya förutsättningar har blivit särskilt påtagligt i och med eskaleringen av den globala ekonomiska krisen under hösten 2008. Risken bedöms vara stor att denna kris med ursprung i den rika delen av världen, kan få allvarliga konsekvenser för många fattiga länder. Detta kan motivera särskilda insatser för att minska samarbetsländers ekonomiska och sociala sårbarhet.

2.1.5. SÄKERHET OCH UTVECKLING

2.1.5.1 Övergripande utveckling inom temat

Sviktande stater, konflikter och postkonflikt situationer är en central utmaning för utvecklingssamarbetet. Under de senaste 15 åren har 80 procent av världens 20 fattigaste länder genomlidit väpnad konflikt. En tredjedel av världens fattiga lever i stater där politisk vilja eller kapacitet att säkerställa grundläggande samhällsfunktioner för fattigdoms-

bekämpning och utveckling saknas. I dessa situationer är millenniemålets genomförande mest problematiskt. Över hälften av Sveriges utvalda samarbetsländer är direkt eller indirekt påverkade.

Våldsamma konflikter uppstår inte av tillfälligheter. Bakomliggande konfliktorsaker går att identifiera och finns ofta latenta i samhällsutvecklingen. Insatser för att förändra attityder och främja förutsättningar för dialog, förhandling och fredlig konfliktlösning är därför viktiga. Latenta konfliktfaktorer kan bidra till våldsam konflikt under systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter, politiska val eller vid plötsliga samhällschocker, som naturkatastrof eller konjunkturnedgång. Den globala finansiella krisen, förändringar i livsmedelspriser samt klimatförändringens konsekvenser bidrar därför både enskilt och sammantaget till ökad konfliktrisk. Många av de länder som betraktas som sviktande stater förutspås drabbas värst av klimatförändringen.

Väpnade konflikter leder till omfattande migrationsströmmar inom de drabbade länderna och i deras närområden. Detta medför ytterligare utmaningar för regional säkerhet och nationell utveckling. Över 20 miljoner flyktingar är i behov av skydd och stöd. Antalet internflyktingar uppskattas vara lika många. Utdragna flyktingsituationer, upprätthållande av flyktingrätt samt skydd och stöd till internflyktingar utgör fortsatta utmaningar för utvecklingssamarbetet.

Antalet väpnade konflikter har dock minskat under senare år. Denna positiva trend medför ökade möjligheter att stödja fredsprocesser. I avstannade eller avslutade väpnade konflikter kvarstår underliggande konfliktorsaker och risk för återfall i väpnad konflikt är stor. Forskning visar att omkring hälften av inledda fredsprocesser havererar inom fem år, bland annat beroende på att reformer och utveckling uteblivit.

Biståndseffektivitet i sviktande stater och konfliktsituationer kräver särskilda ansatser. Forskning och givare har gemensamt uppmärksammat en problembild bestående av: kortsiktiga och splittrade projektansatser, låga biståndsnivåer samt bristande koordinering. Sverige, liksom andra givare, bör därför i ökad grad stödja långsiktiga program för statsbyggnad och en mer effektiv hantering av övergången från humanitära insatser till utveckling genom tydligare stöd till konflikthantering och återuppbyggnad.

2.1.5.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

I konflikt och postkonfliktsituationer agerar Sverige med olika stödformer parallellt: humanitärt bistånd, riktade insatser för fred och säkerhet samt återuppbyggnadsinsatser. Sida har för sin freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet identifierat tre huvudsakliga typer av insatser: främjande av dialog, främjande av säkerhet samt främjande av strukturell stabilitet. Dessa insatser kan sättas in under väpnade konflikters olika faser och inriktas på olika gruppers specifika behov, intressen och möjligheter.

För att säkerställa att utvecklingssamarbetet inte påverkar latent eller pågående konflikter negativt krävs ett konfliktkänsligt förhållningssätt. Genom konfliktanalyser identifierar, genomför och följer Sida upp åtgärder för att anpassa utvecklingssamarbetet så att det inte har negativ inverkan på konfliktodynamiken. Så kallade konfliktanalyser integreras i de fattigdomsanalyser som utgör underlag för samarbetsstrategier. Konfliktkänslighet har integrerats i modellen för integrerad ekonomisk analys och i policyn för naturresurser. Metoder för konfliktkänslighet i budget- och budgetsektorstöd är under utveckling.

Sida har ett omfattande och ökande konfliktförebyggande och fredsfrämjande engagemang. Intern analys av stödets utveckling sedan 2000 indikerar en kontinuerlig ökning. 2008 infördes en statistisk policymarkör för fred och säkerhet i Sidas koder för klassificering av projekt, för att tydligare kunna kartlägga stödområdet. Av 2,8 miljarder kronor för insatser som direkt eller indirekt främjar fred och säkerhet återfinns huvuddelen i Afrika och därefter i fallande ordning; Asien/Centralasien; globala och regionala insatser; Mellanöstern och Nordafrika; Latinamerika samt Östeuropa. Majoriteten av insatserna riktar sig till landkategori 2, konflikt- och postkonfliktländer. Afghanistan, Sudan och de ockuperade palestinska territorierna (OPT), Somalia och Irak är största mottagare.

Det humanitära biståndet samt demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter dominerar och står för ca två tredjedelar av stödet. Denna fördelning beror dels på att ca hälften av det humanitära engagemanget återfinns i anslutning till väpnade konflikter, dels på att en stor del av Sidas engagemang i postkonflikt situationer inriktas på demokratiprocesser, institutionsutveckling och stöd till rättsväsendet.

Vad gäller bistandsform dominerar projektstöd och humanitärt bistånd. Detta är typiskt för ämnesområdet och bilden är densamma för många likasinnade givare. Det statistiska underlaget visar att (i) att fred och säkerhet oftast identifieras som ett indirekt mål och inte som huvudsyfte samt (ii) att det stöd som bedrivs utanför det humanitära arbetet på grund av sin projektkaraktär bidrar till en fragmentarisk ansats. Ökade ansträngningar bör göras för att utveckla programansatser. Multilaterala och svenska organisationer dominerar som kanal. Ett ökat engagemang med nationella aktörer i samarbetsländerna bör eftersträvas.

Erfarenheter understryker, behovet av flexibla och situationsanpassade insatser samt ökad tematisk prioritering, för att så komplettera det humanitära engagemanget och för Sidas kapacitet att flexibelt anpassa sig till genomförandet av freds- och reformprocesser. Ett antal områden kräver särskild uppmärksamhet, då de utgör centrala delar av en fredsprocess, och eftersom de har sin grund i internationella resolutioner och konventioner. Exempel på dessa är; kvinnors deltagande i fredsprocesser, avväpning, demobilisering och integrering av före detta kombattanter; minhantering, insamling och förstörelse av handeldvapen och lätta vapen samt säkerhetssystemreformer.

2.1.5.3 Resultat av ett urval insatser

Nedanstående insatsresultat representerar fem delområden inom fred och säkerhet; säkerhetsreformer och rättsstatsuppbyggnad, sannings- och försoningsfrågor, avväpning, demobilisering och återintegrering av kombattanter, minhantering och främjande av FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Säkerhetssystemreformer och rättsstatsuppbyggnad: Säkerhetssektorn utgör en central del i ett fungerande samhälle förutsatt att det respekterar mänskliga rättigheter, står under demokratisk kontroll och insyn samt tjänar samhällets syften. Sverige har ett brett engagemang inom temat. Målet med UNDP:s rättssäkerhetsprogram i Sudan är ökat skydd för utsatta grupper genom rättsstöd vid övergrepp och utbildning om mänskliga rättigheter. Sidas kostnader uppgick till 5,6 miljoner kronor. Verksamheten har bidragit till att

- domstolar etablerats och 60 domare vidareutbildats. Sju stycken centra för rättsstöd har etablerats i Darfur. Resultat påvisas i form av verksställda domar, bland annat ett antal uppmärksammade i fall som involverat polis.

Som ett led i att bygga upp ett demokratiskt och rättssäkert samhälle efter en konflikt genomförs ofta sannings- och försoningsinsatser. Här finns en utmanande balansgång mellan att ställa förövare till svars för brott begångna under konflikten och behovet av att nå en fredlig lösning. Ugandas nationella sannings- och försoningsprocess genom *"Refugee Law Project"* vid Makerere Universitetet är ett exempel. Målet är att genom forskning, debatter och institutionsutveckling skapa förutsättningar för en ugandisk sannings- och försoningsprocess. Sidas kostnad för insatsen har uppgått till 2 miljoner kronor. Programmet har bland annat resulterat i

- ett lagförslag om försoning genom formella och informella mekanismer för sanning, ansvarstagande och -utkrävande.

Avväpning, demobilisering och återintegrering av kombattanter (DDR): DDR utgör en central del av fredsprocesser och är en förutsättning för demokratisk utveckling i en postkonfliktsituation. Sida har sedan 2002 varit engagerad i det regionala programmet "Multi-Country Demobilisation and Reintegration Program for the Greater Lakes Region" (MDRP) med totalt 60 miljoner kronor genom den gemensamma fond som finns kopplad till programmet. Programmets mål är att demobilisera och integrera, före detta stridande genom en enhetlig, regional ansats. Programmet genomförs i Världsbankens regi och omfattar sju länder: Angola, Burundi, CAR, DRK, Republiken Kongo, Rwanda och Uganda. Efter inledande svårigheter har programmet de senaste åren visat på tydliga resultat.

- över 75 procent av totalt 410 000 stridande har demobiliserats, och av dessa har 45 procent återanpassats i samhället.
- Programmet har successivt byggt upp nationell kapacitet. Från mitten av 2009 kommer det regionala programmet att helt

ersättas av nationella program.

Minor, oexploderad ammunition (UXO) och otillåten spridning och användning av handeldvapen och lätta vapen (SALW): Minor UXOs och SALW är både ett säkerhetsmässigt och humanitärt hot samt ett hinder för utveckling. Sverige har undertecknat Ottawakonventionen och därigenom förbundit sig att stödja andra staters minhanteringsinsatser. Sidas engagemang i minhantering uppgick år 2007 till över 100 miljoner kronor och kanaliserades främst genom Statens Räddningsverk och internationella organisationer, till exempel Danish Demining Group och Mines Advisory Group. Den senare genomför bland annat minhantering i Irak med ett svenskt finansiellt stöd om 8 miljoner kronor. Följande resultat har uppnåtts:

- en total yta på 650 856 kvadratmeter i norra Irak har röjts från minor och explosiva lämningar. Detta har bidragit till ekonomisk återhämtning och utveckling genom förbättrade förutsättningar för återuppbyggnad av infrastruktur, tillträde till vägar och mark för jordbruk, boskap och fiske.

Främjande av FN resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet: FN Resolution 1325 syftar till att öka kvinnors deltagande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter. En svensk handlingsplan för dess uppföljning har utarbetats. Sida har därför genom UNIFEM sedan våren 2006 verkat för att stärka kvinnors deltagande i fredsprocessen för Darfur. Sidas kostnader har hittills uppgått till 10 miljoner kronor och programmet har resulterat i att

- kvinnliga ledamöter i det nationella parlamentet etablerat *Sudanese Women's Parliamentary Caucus*, samt *Southern Sudan Women's Parliamentary Forum* i södra Sudan. Programmet har skapat ett nationellt nätverk för att arbeta mot könsbaserat våld och bidragit till att södra Sudans regering antagit en policy om kvinnors skydd och tillgång till rättvisa.
- polisutbildningen i södra Sudan numera innehåller utbildning om kvinnors mänskliga rättigheter och att mottagningsenheter för kvinnor och barn inrättas på polisstationerna.

Samordning inom politiken för global utveckling: PGU identifierar "konflikter och sviktande situationer" som en av sex globala utmaningar och uppmärksammar särskilt tre områden: säkerhetssektorreformer; kvinnor, fred och säkerhet; samt transitionssituationer. Sida deltar aktivt i olika PGU-samordnande arbetsgrupper, till exempel den av Utrikes- Försvars- och Justitiedepartementen etablerade nationella kontaktgruppen för säkerhetssektorreformer (SSR). Målet är en förbättrad samverkan och att Sverige effektivt bidrar till internationella SSR insatser. Kontaktgruppen består av FBA, Rikspolisstyrelsen, Rikskriminalpolisen, Sida, Försvarshögskolan och Försvarsmakten. En huvuduppgift är att genomföra behovsanalyser i utvalda länder för svenska SSR-insatser. Kontaktgruppen har för detta ändamål utarbetat instrument för behovsanalys och arbete har inletts för Liberia.

2.1.5.4 Sidas bedömning

Sviktande stater, våldsamma konflikter och post-konflikt situationer identifieras som en central utmaning för framtidens utvecklingssamarbete. Pågående fredsprocesser kräver ett fördjupat engagemang för att säkerställa resultat. Klimatförändring, migrationsströmmar, effekter av finanskris och ökade livsmedelspriser innebär påfrestningar för redan svaga stater och bidrar till en ökad konfliktrisk. Behoven av direkt riktade insatser för konfliktförebyggande och fredsbyggande är därmed fortsatt stora. Ett tydligt engagemang, flexibla och långsiktiga investeringar krävs för en effektiv konflikthantering och för ett konfliktförebyggande arbete.

Sverige kan spela en aktiv roll genom att stödja och utveckla ansvarstagande för fredlig konfliktlösning på lokal, nationell, regional och global nivå. Det svenska engagemanget för fred och säkerhet ska ses i ett helhetsperspektiv där utvecklingssamarbetet och det humanitära biståndet har en viktig men avgränsad roll. Samverkan mellan politikområden är nödvändig och utvecklas kontinuerligt. Sveriges politik för global utveckling (PGU) samt OECD/DAC:s riktlinjer för konfliktförebyggande och fredsfrämjande utvecklingssamarbete samt principerna för internationellt engagemang i sviktande stater och gott humanitärt givarskap utgör utgångspunkter för arbetet.

Sida har ett omfattande engagemang inom fred och säkerhet, både vad gäller direkta insatser, internationellt påverkansarbete och i arbetet med att göra utvecklingssamarbetet genom Sida konfliktkänsligt. Sidas omorganisation stärker ämnesområdet fred och säkerhet ytterligare. Sveriges landfokusering identifierar ett engagemang i konflikt och postkonflikt situationer, vilket kräver tydliga instrument och metoder. Exempelen ovan illustrerar att resultat kan påvisas på både operativ (i.e. säkerhetssystemreformer och avväpning) och normativ nivå (i.e. samordning av politikområden). Resultat återfinns ofta på en aggregerad nivå till följd av samfinansiering eller på grund av att insatsen utgör en del av en bredare ansats. En utmaning, för såväl Sida som andra givare, är därför att ytterligare utveckla tydlighet för resultatstyrning inom ämnet. Ökade ansträngningar kan göras för programansatser inom området samt för att uppmärksamma tematisk prioritering av fred och säkerhet inom det bilaterala samarbetet. Förbättrad styrning är möjlig på bilateral och multilateral nivå liksom vad gäller strategier för nationellt och regionalt samarbete. En policy- och strategistyrning finns för den humanitära verksamheten men saknas för området fred och säkerhet.

2.1.6 SOCIAL UTVECKLING OCH TRYGGHET

2.1.6.1 Övergripande utveckling inom temat

Den globala hälsan och utbildningsnivån i världen har förbättrats avsevärt under de senaste decennierna. Denna positiva utveckling har dock inte kommit alla till del. Det finns fortfarande stora, men också växande, skillnader både mellan och inom länder. För att fattigdomen skall minska och en social utveckling komma till stånd, måste sociala och ekonomiska investeringar följas åt. Människors produktivitet är beroende av deras möjligheter och rättigheter att delta fullt ut i samhället. Investeringar som leder till förbättrad hälsa och ökad kunskap bidrar till det mänskliga kapitalet, välbefinnande, kontinuerligt lärande och utveckling av demokratiska värderingar. Tillgång till rättvisa hälso- och utbildningssystem samt sociala trygghetssystem med kvalitet är därför viktiga hörnstenar för social utveckling och trygghet. Att bygga dessa grundläggande och kompletterande nationella system innebär stora utmaningar för det svenska utvecklingssamarbetet.

De skiftande resultaten för millenniemålen reflekterar bland annat en obalans i investeringar och satsningar mellan olika områden. MDG rapporten 2008 visar en tydlig förbättring vad gäller minskningen av barnadödligheten (MDG 4), och bekämpningen av smittsamma sjukdomar som hiv och aids, malaria (MDG 6). Hiv prevalensen på global nivå har stabiliserats, även om allvarliga signaler pekar på att hiv inte minskar bland ungdomar i några av länderna i Södra Afrika där Sverige bedriver utvecklingssamarbete. De senaste åren har stora framsteg skett avseende MDG 2, alla barns rätt till utbildning, liksom för flera av de sex EFA-målen. Vissa framsteg har även skett avseende MDG 3, flickors och kvinnors lika möjlighet att gå i skolan. I princip har dock ingen förbättring skett vad gäller resultaten för MDG 5- mödradödligheten har minskat 1 procent sedan 1990, men endast i medelinkomstländer. Den höga mödradödligheten får stora konsekvenser för den sociala och ekonomiska utvecklingen på alla nivåer; i familjen, det lokala samhället och nationellt. Trots vissa framsteg kommer målen sannolikt inte att uppnås i de flesta av Sveriges samarbetsländer.

2.1.6.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Inom såväl utbildnings- som hälsoområdet har Sverige lagt stor vikt vid Paris-agendans intentioner, i dialogen med samarbetsländernas regeringar, FN-systemet och andra givare. Övergången till program- och budgetstöd i olika former är dock inte problemfri för vare sig Sverige eller samarbetsländerna. Trots en enighet kring Parisagendans principer återstår en stor del projektstöd framförallt inom hälsosektorn, samtidigt som samarbetet inom hälso- och utbildningsområdet i många samarbetsländer sker i programstödsliknande former eller genom sektor och/eller generellt budgetstöd. I Tanzania, Rwanda och Bangladesh sker samarbetet i utbildningssektorn, i Uganda, Zambia och Bangladesh i hälsosektorn.

Erfarenheten visar att olika typer av frågor kräver olika typer av insatser och att vissa frågor behöver drivas i dialog på regional och global nivå som ett påverkansarbete. En lärdom från det globala engagemanget är att Sverige, trots ett förhållandevis litet utbildningssamarbete, har möjlighet att påverka de diskussioner som förs på global nivå. Bland annat drivs ett tydligt och proaktivt påverkansarbete inom strategiskt viktiga men underförsörjda och ofta kontroversiella områden, så som jämställdhet, inkluderande utbildning och demokrati.

Inom hälsoområdet har Sverige spelat en viktig roll på global och regional nivå vad gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter med fokus på ungdomar, till exempel vad gäller preventivmedel, säkra aborter, prevention av hiv och smittsamma sjukdomar. Sverige har bidragit till en ökad prioritering och koordinering av preventionsarbetet inom hiv, ökad integrering av SRHR och hiv i allt bistånd och att mäns och pojkars roll inom hiv och aids problematiken uppmärksammas mer.

För att kunna driva underförsörjda och kontroversiella frågor som inte tydligt inkluderas i nationella planer och fattigdomsstrategier, är kompletterande stöd till civila samhällets aktörer nödvändigt.

Sverige har framgångsrikt stött AU:s regionala arbete med att ta fram ett socialpolitiskt ramverk för Afrika. Arbetet har bland annat lett till att ett stort antal afrikanska regeringar ser uppbyggnaden av sociala trygghetssystem som en grundläggande utvecklingsfråga att omsätta i nationella planer och fattigdomsstrategier.

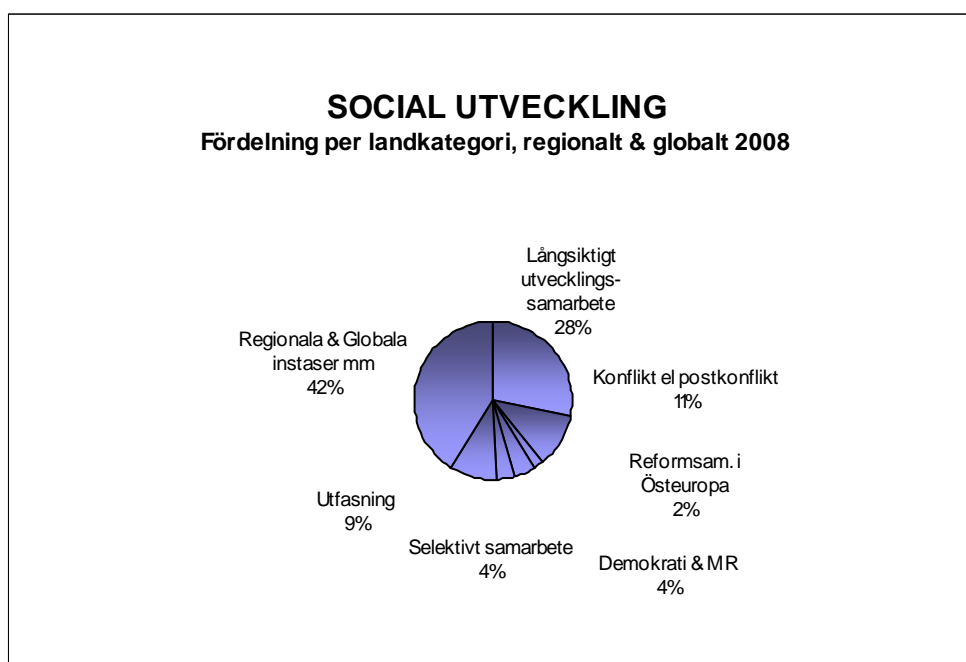
Kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Bangladesh	181 971	157 733	230 876
Afghanistan	154 146	148 808	179 248
Zambia	153 779	135 046	129 969
Mali	86 093	86 214	96 262
Nicaragua	56 234	60 341	58 129
Uganda	88 895	95 582	57 501
Malawi	68 605	77 905	54 635
Burkina Faso	31 862	48 986	53 683
Bolivia	30 661	51 960	46 375
Myanmar/Burma	500	39 859	45 255
Totalt topp 10	852 747	902 434	951 934

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	964 146	818 375	788 008
Konflikt el postkonflikt	277 525	272 545	316 525
Reformsamarbete Östeuropa	70 823	60 379	58 862
Demokrati & MR	33 854	88 533	114 705
Selektivt samarbete	192 694	142 740	110 094
Utfasning	353 813	324 794	261 771
Regionala & Globala insatser mm	1 033 772	934 652	1 155 602
Totala kostnader	2 926 627	2 642 018	2 805 566

Biståndsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	1 672 347	1 581 045	1 606 453
Personalbistånd	72 257	48 522	32 080
Internationella kurser	44 573	59 743	62 981
Krediter	100 000	0	0
Programstöd	714 391	556 192	695 168
Humanitärt bistånd	36	5 530	4 280
Forskning	9 323	6 114	15 320
Bidrag till EO	313 700	384 872	389 284
Totala kostnader	2 926 627	2 642 018	2 805 566

Kanaler	2006	2007	2008
Multilaterala organisationer	890 816	925 118	1 178 792
Svenska organisationer	603 159	563 098	541 669
Samarbetslandets organisation	950 941	729 203	680 695
Övriga länders organisationer	266 070	197 906	190 099
Internationella organisationer	215 640	226 693	214 311
Totala kostnader	2 926 627	2 642 018	2 805 566

2.1.6.3 Resultat av ett urval insatser

Sida har under de senaste åren fokuserat på rättighetsbaserade insatser och dialog inom utbildnings- och hälsosektorerna, samt på program-baserade insatser och processer. Exempel på resultat avseende framsteg gällande rättigheter till, i och genom utbildning och hälsa presenteras nedan.

Utbildning

Det har visat sig att fokuserad dialog och riktade stöd till särskilt utsatta grupper, liksom utbildningens utformning, innehåll och effekterna av ökad utbildning i sig (rättigheter i och genom utbildning), ger resultat i form av ökad inskrivning och ökat deltagande av exempelvis flickor och barn med funktionsnedsättning.

Sverige bidrar till flickors utbildning i Afghanistan genom stöd till UNICEF "Basic Education and Gender Equality". Under perioden 2006-2008 har Sverige bidragit till programmet vars mål är att öka flickors tillgång till utbildning, särskilt på landsbygden. Det totala stödet har uppgått till cirka 179,8 miljoner kronor. Från januari till juni 2008 har programmet bidragit till att

- 1,7 miljoner flickor skrivits in i grundskolan,
- 5 miljoner grundskolebarn i samtliga primärskolor har försetts med läromedel.
- Över 20 000 kvinnliga lärare från 11 provinser har fått träning i pedagogik och ledarskap i klassrummet.
- 224 000 kvinnor har deltagit i läs- och skrivträning.

Stödet till UNICEF ligger väl i linje med Sveriges samarbetsstrategi med Afghanistan 2006-2008. En fungerande utbildningssektorn med fokus på flickors inkludering är en förutsättning för en demokratisk utveckling där kvinnor kan delta.

Stödet till utbildningssektorprogrammet i Bangladesh har under perioden 2004-2008 uppgått till 173,9 miljoner kronor. Bland de positiva resultaten som Sverige under perioden 2005-2007 bidragit till noteras

- Inskrivningen av elever vid rätt ålder (Net Enrollment Rate, NER) har ökat från 87 procent till 91 procent.
- Storleken på klasserna har minskat från 54 elever till 49.
- Antalet elever med funktionsnedsättning inskrivna i grundskolan har ökat från 45 000 till 53 000, en ökning med 17 procent.
- Lika många flickor som pojkar går i skolan både på primär- och sekundär nivå.

Reality Checks' är en pågående kvalitativ studie som Sidas har introducerat, där hälso- och utbildningssektorprogrammen i Bangladesh följs upp utifrån fattiga människors perspektiv under perioden 2007-2012. Fältstudierna visar på både positiva och negativa utvecklingstrender. Resultaten fungerar som komplement till regeringens egen resultatrapportering. Resultaten från 'Reality checks' har på ett nytt och substantiellt sätt bidragit till sektordialogen i Bangladesh. Metoden har rönt uppmärksamhet både inom och utanför Bangladesh, som ett effektivt och innovativt sätt att förmedla perspektiv på utveckling från människor som lever i fattigdom

Sida bedömer att Sverige har bidragit till goda resultat inom utbildning och att fokus på inkluderingsfrågor har lett till stora förbättringar.

Målen för stödet till Zanzibars utbildningssektor är att öka antalet klassrum för att möta ökningen av antalet elever i primärskolan, att utveckla en utbildningspolicy och ett utvecklingsprogram för hela utbildningssektorn samt att öka kompetensen och kapaciteten inom sektorn. Kostnaderna 2003-2008 var 44 miljoner kronor.

Bland resultaten 2003-2008 kan nämnas att

- Drygt 700 klassrum med skolbänkar, och en ny ministeriebyggnad har byggts och tagits i bruk.
- Ny policy för utbildningssektorn är klar och det första sektorprogrammet är nästan färdigutvecklat.
- Flera personer har genomgått kompetensutveckling inom utbildningsstatistik vid IIEP och genom UIS. En hög tjänsteman har slutfört sin doktorsexamen i pedagogik vid Bristol University.
- Andelen barn i relation till totala antalet barn i grundskoleålder som skrivs in i grundskolan har ökat från ca 65 procent 1990 till över 100 procent 2006, 2007 och 2008. Inskrivningen vid rätt ålder har ökat från 43 procent 1990 till 84 procent 2007.

Stödet har varit välriktat och haft en positiv inverkan på sektorn, särskilt vad gäller färdigställandet av klassrum (enligt en utvärdering 2007). Processen att utveckla ny policy och sektorprogram har varit långsam men hela tiden rört sig framåt och utvecklingen av sektorprogrammet är nu inne i en slutfas.

En samlad erfarenhet visar att fokuserad dialog tillsammans med stöd riktat till särskilt utsatta grupper, utbildningens utformning och innehåll liksom effekterna av ökad utbildning i sig (rättigheter i och genom utbildning), ger resultat i form av ökad inskrivning och ökat deltagande av exempelvis flickor och barn med funktionsnedsättning.

Hälsa

Sveriges stöd på hälsoområdet har primärt koncentrerats till hälsosystem, smittsamma sjukdomar, SRHR samt hiv och aids. Viktiga determinanter för hälsa handlar om bristande jämställdhet, inte minst i kopplingen till SRHR och hiv och aids. Jämställdhetsarbetet är därför en viktig del av hälsosamarbetet. Nedan ges två exempel på hur Sverige, i två olika kontexter, har bidragit till att öka samarbetsländernas fokus och prioriteringar på dessa områden.

Sveriges stöd till hälsosektorn i Nicaragua är inriktat på ökad tillgång till och förbättrad kvalitet på hälso- och sjukvård för de mest marginaliserade kvinnorna, männen, flickorna och pojkarna, med fokus på mödra- och barnadödlighet samt de bredare SRHR-frågorna. Hälsoministeriet har som ett av sina högst prioriterade mål att minska mödradödligheten. Sidas totala stöd 2008 till hälsosektorn inklusive barnmorskeprogrammet uppgår till 57 miljoner kronor. De viktigaste resultaten hittills är att

- födelsetalen har minskat från 3,3 till 2,7 barn per kvinna under perioden 2001-2007.
- Totalt 500 barnmorskor har utbildats
- En viss positiv tendens kan skönjas vad gäller minskad mödradödlighet. Mödradödligheten har dock ökat i de områden som inte har prioriterats av regeringen.

Sverige har hållit hög profil i dialogen kring mänskliga rättigheter, i synnerhet SRHR och förbudet mot terapeutisk abort. Enskilda

organisationer bidrar med flera insatser direkt till att stärka kvinnors rättigheter samt till SRHR-arbetet

Stöd har utgått till "SADC Parliamentary Forum" för att stärka kapaciteten hos SADCs parlamentariker att, kunna utföra sin roll vad gäller tillsyn och lagstiftning för att stävja hiv/aids epidemin i SADC länderna. Sidas kostnader 2008 var 10 miljoner kronor av avtalat stöd på 20 miljoner kronor 2007-2011. UNAIDS och National Democratic Institute for International Affairs (NDI) bidrar med tekniskt stöd.

Följande viktiga resultat kan redovisas.

- I en konsultativ process med parlamentariker, forskare, juridiska experter och aktivister presenterades ett utkast till en regional modell av en hiv/aids-lag (HIV and AIDS Model Law) vid ett möte i Tanzania. Mötet godkände införandet av lagen. Lagmodellen har 2008 godkänts av SADCs policyinstans, och parlamentariker har rekommenderat att modellen ska omsättas i nationella lagar. Denna process inleddes i Moçambique 2008.

Stödet till SADC PF ligger i linje med Sveriges ambition att stärka samarbetet med regionala samarbetsorganisationer. Modellen för hiv/aidslagen förutses få stort inflytande i SADC länderna, genom att ta upp viktiga men nationellt känsliga aspekter av epidemin. Stärkande av lagsystem syftar till att ge skydd åt de mest utsatta, ofta liktydigt med de fattigaste.

2.1.6.4 Sidas bedömning

Den delvis positiva utvecklingen avseende flera av MDG-indikatorerna kan bland annat tillskrivas ökad finansiering för hälsa och utbildning. De områden som inte utvecklats lika positivt, mödradödlighet och flickors utbildning i flera av världens fattigaste länder, kan delvis förklaras av bristande inhemsk och extern finansiering, men också av ojämlika och odemokratiska maktstrukturer. För Sveriges del innebär detta att fokus bör skärpas på kopplingar mellan olika arbetsområden, inte minst mellan de sociala sektorerna och demokrati och jämställdhet.

En annan hämmande faktor är att olika aktörer drar åt olika håll. Sverige bör därför i ökad utsträckning utnyttja den möjlighet som skapats av Sveriges aktiva deltagande i rundabordsdiskussion 8 i Accra, för att flytta fram positionerna kring Parisagendan på såväl nationell- som global nivå.

Det svenska utvecklingssamarbetet med inriktning på social utveckling och trygghet står inför stora och nya utmaningar. Krav på nya roller ställs i takt med att den så kallade globala arkitekturen förändras, med kapitalstarka privata initiativ men också med nya länder på arenan (till exempel Kina, Indien och Brasilien). Inriktningen behöver stärkas mot strategisk dialog och påverkansarbete, på global, regional och bilateral nivå. Denna utveckling gör också tydligt vikten av att nära följa hur den nationella nivån påverkas av det som sker på den regionala och

globala. Indikatorer behöver utvecklas för att länka resultatuppföljning och resultatanalys till dialogen och påverkansarbetet.

I samtliga resultatexempel ovan illustreras hur Sverige inom området social utveckling och trygghet riktar särskild uppmärksamhet åt de mest utsatta grupperna. Detta innebär att lika rättigheter till utbildning och hälsa för flickor, pojkar, kvinnor och män med skärpa beaktas i alla insatser och program och i dialogen kring nationella sektorplaner och fattigdomsstrategier. Inom utbildningssektorn sker detta genom att främja inkluderande undervisning, en strategi utformad för att bidra till att länderna kan nå millennie- och EFA-målen. Inom hälsosektorn ges stöd till utvecklingen av nationella hälsosystem och genomförandet av nationella hälsoplaner i syfte att öka tillgången till hälso- och sjukvård, preventiv och kurativ, genom rättvisa inkluderande hälsosystem. Kompletterande strategiskt stöd till civila samhällets aktörer är nödvändigt för att stödja en demokratisk utveckling.

Det fortsatta arbetet inom social utveckling och trygghet bör fokusera på ett integrerat synsätt där hälsa och kunskap ses som en del av den större sociala utvecklingsagendan och där social trygghet blir ett av de sammanlänkande utvecklingsområdena. Ett nationellt ägarskap är en förutsättning för att det långsiktiga arbetet på detta område ska ha framgång. Integrering av frågorna i nationella planer bör uppmuntras för att undvika fragmentering av projektportföljerna.

2.1.7. HUMANITÄRT BISTÅND

2.1.7.1 Övergripande utveckling inom temat

Följderna av naturkatastrofer och konflikter blir allt allvarigare och omfattar fler och fler människor. Den ökade urbaniseringen tillsammans med naturkatastrofernas allt större antal och effekt har lett till att de skador som katastroferna åstadkommer blivit påtagligt värre. Den överväldigande majoriteten av årets naturkatastrofer har varit väderrelaterade, en tendens som förutses förstärkas med effekterna av klimatförändringarna. De stigande livsmedelspriserna har bidragit till en försämring av det humanitära läget.

Även om antalet internationella konflikter generellt minskat under de senaste åren har tidigare avstannade konflikter som till exempel i östra DR Kongo, Filippinerna och Georgien flammade upp under 2008 och antalet lågintensiva och asymmetriska konflikter ökar igen.

Utvecklingen av det humanitära biståndet har fortsatt. De konsoliderade FN-appellerna, CAP (Consolidated Appeals Process) fortsätter att vara ett av de viktigaste verktygen för det internationella humanitära samfundet. Under 2008 lanserades 12 appeller med ett totalt belopp på 6,3 miljarder USD och en beräknad målgrupp på 25 miljoner människor. Sida bidrog med över 800 miljoner kronor till appellerna (ungefär 4,5

procent av det totala behovet och en tredjedel av Sidas totala humanitära bistånd.)

Trenden att skapa gemensamma FN-förvaltade humanitära fonder fortsätter. Fonderna i Sudan och DR Kongo kompletterades under 2008 med en fond för Centralafrikanska republiken. Sverige är den tredje största givaren till dessa fonder som i sin tur kanaliserar medel till hundratals projekt, utförda av FN och enskilda organisationer.

Tillväxten av det internationella humanitära arbetet har krävt utökad satsning på samordning. Därför har FN, internationella Röda Korset och enskilda organisationer (genom samarbetsorganet IASC – Inter-Agency Standing Committee) fortsatt den pågående humanitära reformprocessen. Reformerna ska bidra till att öka humanitär kapacitet, förstärka samordning vid katastrofinsatser och förbättra finansiering.

Givarna har visat ökat förtroende för den OCHA-administrerade Central Emergency Response Fund (CERF) som etablerats för att öka effektiviteten av humanitär finansiering. År 2008 bidrog 90 givare med totalt 429,4 miljoner USD. Sverige var tredje största givaren med 360 miljoner kronor.

Den humanitära reformagendan innebär också förbättringar av samordningen i genomförandefasen, bland annat genom det så kallade clustersystemet där en huvudansvarig organisation utses för varje humanitär sektor. År 2008 hade 15 länder i kris, inklusive bland annat Afghanistan, infört clusterarbetet. Andra framsteg under året är att UNHCR gått med på att agera som huvudansvarig humanitär organisation för skyddsfrågor i Darfur och att ett humanitärt landteam i de ockuperade palestinska territorierna har etablerats.

Initiativet för att förbättra samordningen mellan de stora humanitära givarna, Good Humanitarian Donorship (GHD) - en humanitär motsvarighet till Parisdeklarationen har fortsatt under 2008. Sverige och USA var ordförande för initiativet under första halvan av 2008.

2.1.7.2. Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Det svenska humanitära biståndet kännetecknas av stor flexibilitet, både vad gäller typ av insatser, val av genomförandepartner samt möjligheten till situationsanpassning. För att kunna nå ut till behövande på alla nivåer, arbetar Sverige med olika partners, både FN-organ, Rödakorsrörelsens organisationer och det civila samhällets organisationer, som kompletterar varandra väl.

I december 2007 antog regeringen en strategi för Sidas humanitära bistånd under perioden 2008-2010. Strategin lägger stor vikt vid det humanitära biståndets grundprinciper om neutralitet, opartiskhet och behovsbedömning. I enlighet med Gott Humanitärt Givarskap premieras snabbhet, förutsägbarhet och transparens. För ökad förutsägbarhet i det humanitära stödet ger strategin Sida möjlighet att arbeta med

fleråriga humanitära program. Sidas ramavtal med Räddningsverket ger möjligheter till fleråriga insatser, liksom det treåriga stödet till Världsbankens arbete med förebyggande av naturkatastrofer.

Sverige har givit stöd till alla humanitära FN-appeller, både de långsiktiga konsoliderade appellerna och blixtpappellerna efter oförutsedda katastrofer. I de flesta fallen har stödet kunnat beredas inom ett par veckor från den inträffade katastrofen. Sida har särskilt beaktat stöd till bortglömda kriser som till exempel Centralafrikanska republiken och Haiti. Sverige har som princip att i varje appell ge stöd till FN:s organ för humanitär samordning, OCHA. Totalt har Sida givit 156 miljoner kronor till detta organ. Så långt möjligt undviker Sverige öronmärkta bidrag. För att ytterligare främja flexibilitet och behovsanpassning stödjer Sverige de givargemensamma humanitära fonderna i Sudan, DR Kongo och Centralafrikanska Republiken.

Drygt hälften, 1,2 miljarder av det humanitära biståndet på 2,4 miljarder kronor går till länderna söder om Sahara. De största mottagarländerna under 2008 var Sudan, DR Kongo, de ockuperade palestinska territorierna (OPT), (norra) Uganda och Irak. Största ökningen av humanitärt bistånd under året gäller Irak, Burma och Afghanistan.

Av det totala humanitära stödet är 10 procent relaterat till naturkatastrofer, 20 procent till övrig humanitär verksamhet och 70 procent till konflikter. 42 procent användes i konflikt- och postkonflikt-länder och 10 procent i länder med långsiktigt utvecklingssamarbete. Detta återspeglar inte den komplexitet som många insatser uppvisar. Insatser relaterade till exempel torka eller översvämningar kompliceras av att de äger rum i konfliktområden. Trenden går mot mer komplicerade humanitära insatser - allt fler naturkatastroferna drabbar allt oftare länder i konflikt (till exempel Burma och DR Kongo).

Som ett led i att stärka kopplingen mellan det humanitära biståndet och arbetet med att förebygga naturkatastrofer har Sida bidragit till Världsbankens arbete med att stärka länders katastrofberedskap. Sverige är en av de ledande givarna inom området. I november 2008 tog Sverige över ordförandeskapet i Världsbankens GFDRR för ett år. Stöd har dessutom kanaliserats genom Räddningsverket i till exempel Moçambique för att stärka landets egen kapacitet att hantera katastrofer.

Forskning kring transitionsfrågor visar att en flexibilitet hos det långsiktiga utvecklingsbiståndet är centralt för att minimera finansieringsgapet mellan den humanitära fasen och utvecklingssamarbetet. Samtidigt finns behovet av ett hänsynstagande till utvecklingsmålen i det berörda landet när bedömningar görs. För att underlätta övergången till ett långsiktigt bistånd har Sida i till exempel Burma och Tjetjenien kunnat utnyttja det humanitära anslaget för att finansiera tidig återuppbyggnad. Under kriget i Georgien anpassades det svenska humanitära stödet till pågående långsiktiga

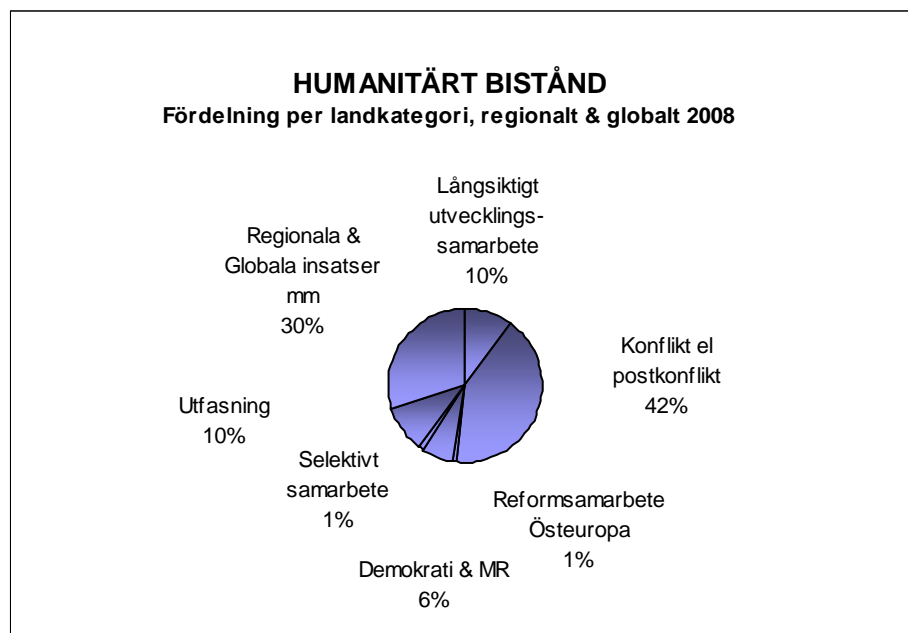
utvecklingsprojekt, liksom efter översvämningarna i Bangladesh. I DR Kongo har hälsoinsatser finansierats från det humanitära anslaget, med planering att kunna övergå i insatser på längre sikt.

Kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Sudan	200 666	239 733	238 837
Kongo, demokratiska republiken	158 277	151 837	224 101
Ockuperade palestinska territorierna	155 690	150 560	160 690
Uganda	86 592	98 252	127 913
Somalia	53 858	117 828	101 623
Irak	10 675	27 371	100 451
Zimbabwe	43 361	46 451	80 954
Afghanistan	29 664	24 506	78 771
Myanmar/Burma	7 381	8 977	70 433
Etiopien	38 780	40 265	67 872
Totalt topp 10	784 944	905 780	1 251 643

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	151 530	172 254	245 161
Konflikt el postkonflikt	770 496	832 533	1 009 639
Reformsamarbete Östeuropa	10 400	7 066	25 254
Demokrati & MR	50 741	55 428	151 387
Selektivt samarbete	67 628	13 673	29 045
Utfasning	211 409	212 640	241 343
Regionala & Globala insatser mm	645 255	592 983	717 652
Totala kostnader	1 907 460	1 886 576	2 419 482

Kanaler	2006	2007	2008
Multilaterala organisationer	979 612	936 864	1 173 126
Svenska organisationer	295 321	280 773	481 381
Samarbetslandets organisation	0	0	2 000
Övriga länders organisationer	19 815	9 299	63 609
Internationella organisationer	612 711	659 641	699 366
Totala kostnader	1 907 460	1 886 576	2 419 482

2.1.7.3. Resultat av ett antal insatser

De exempel på insatser som Sida redovisar nedan återspeglar de viktigaste dragen i den humanitära strategin. Detta omfattar till exempel stärkande av det humanitära systemet samt behovsbaseringen, vilket exemplifieras av den stora koncentrationen på Afrika.

FN/OCHA, ERF (Centralafrikanska republiken)

Syftet med insatsen har varit att förbättra den humanitära situationen i Centralafrikanska republiken genom ett snabbt, förutsägbart och flexibelt humanitärt stöd. Total kostnad för programmet är 34 miljoner kronor, och Sida har bidragit med 7 miljoner kronor under 2008.

Viktigaste resultat av programmet är:

- 800 000 utsatta har fått humanitärt stöd genom totalt 66 projekt. Hälsosektorn har fått största andelen, 35 procent.
- NGOs har kunnat starta program eller öppna kontor i de krisområden där den humanitära närvaron tidigare var svag.
- Kombinationsvaccinering har fått en högre täckning (73 procent) än projekterade 70 procent, assisterade förlossningar uppgår till 61 procent mot planerade 50 procent, besöksfrekvensen på Ndelesjukhuset har ökat med 118 procent första halvåret 2008.
- International Medical Corps satte snabbt upp ett hälsocenter i Sam Ouandja för 3 000 nytillkomna flyktingar från Darfur.
- Vid ett utbrott av hjärnhinneinflammationsepidemi i Kaga-Bandoro i februari 2008 beviljades inom 3 dagar stöd till ett WHO-projekt, med syfte att snabbt införskaffa 30 500 vaccinationsdoser och distribuera 6 300 medicindoser.

Sida bedömer att de humanitära fonderna erbjuder ett snabbt och behovsanpassat stöd, med nödvändig flexibilitet. FN:s aktiva humanitära samordnare har sett till att stödet till fonden ökat under 2008. I dessa fonder minskar givarnas roll till förmån för en behovsbedömning på plats. Sidas uppfattning är att behovsbedömningen i Centralafrikanska republiken fungerat väl.

Rädda Barnen, Darfur (Sudan)

Syftet med insatsen var att ge internflyktingbarn och andra krigsdrabbade barn skolutbildning och skydd. Målet var att 18 000 krigsdrabbade barn ska ha rehabiliterats och kunna återgå till ett normalt liv. 45 000 internflyktingbarn ska få skolundervisning, varav 17 000 ska vara nyinskrivningar. Sidas totala kostnad för programmet var 10,2 miljoner kronor. Exempel på resultat som har redovisats per 30 juni 2008 är:

- Cirka 32 000 barn (52,6 procent flickor) hade fått stöd, över 4 000 elever hade skrivits in i första klass och cirka 1 500 elever hade efter intensivutbildning integrerats i skolan.
- Över 500 elever (enbart äldre flickor) hade fått utbildning i handarbete, inklusive utbildning i läskunnighet och räkning.

- Ca 150 klassrum hade byggts eller renoverats. Läroböcker, kriter, anteckningsböcker och 14 000 skoluniformer, skolväskor och sportutrustning. hade delats ut.
- 35 ledare som ska lära fritidsledare att hantera barn med krigstrauman hade utbildats.
- Ungefär 35 000 barn- de flesta internflyktingar - nåddes av stödet, och 12 000 barn nåddes av RB:s psykosociala stöd.

Sida bedömer att Rädda Barnens program i Norra Darfur är på god väg att uppfylla de mål som satts. Genomförandet av projektet har under 2008 ytterligare försvårats på grund av säkerhetssituationen men man har ändå nått ut till både internflyktingläger och den drabbade lokalbefolkningen. Sida har tillsammans med RB identifierat ett behov av att öka kvaliteten på det nuvarande utbildningsstödet. De största problemen idag är brist på lärare, brist på bra metodik i lärandet, stort antal avhopp från skolan av framförallt flickor, för få och små skollokaler samt bristande material, och i vissa fall en alltför hög skolavgift.

Stöd till flyktingläger, genom Räddningsverket, Al Waleed (Irak)

Syftet med programmet var att förbättra levnadsvillkoren i lägret för c:a 1 800 palestinska flyktingar, som har flytt från de centrala delarna av Irak under 2006. Detta innebär en omlokalisering av flyktinglägret samt installerande av hållbara vatten och sanitetslösningar. Kostnaden för hela programmet var 7 miljoner kronor (exklusive ICRC:s dricksvatteninsats) och det svenska bidraget uppgick till 4,8 miljoner kronor. Exempel på redovisade resultat:

- Lägret omlokaliserat till en mer gynnsam plats och 1 800 flyktingar fick förbättrade levnadsförhållanden
- Stärkt svensk kapacitet inom det humanitära systemet
- Stärkt lokal kapacitet då flyktingarna själva anställdes för att utföra arbetet och närmare koppling till återuppbyggnadsinsatser då den berörda målgruppen fått utbildning i denna typ av rehabilitering, och insatserna planerats för hållbarhet på sikt.

Sida bedömer att räddningsverket genom denna insats kunde erbjuda en snabb lösning på de problem som lägret hade. Den medvetna satsningen på att involvera de boende i lägret innebar att den framtida lokala kapaciteten stärktes. En mindre positiv effekt är att denna typ av kostnadsfritt stöd till FN-organen leder till att man gärna använder sig av denna modalitet direkt utan att undersöka alternativa möjligheter.

Stöd till Panzisjukhuset i DR Kongo genom PMU Interlife

Syftet med programmet var att ge gynekologisk och medicinsk behandling och psykosocialt stöd till kvinnor och barn som blivit offer för sexuellt våld. Målet var rehabilitering av 3 100 offer. Kostnaden för hela projektet uppgick till 7,5 miljoner kronor och Sidas bidrag till 1,5 miljoner kronor. Exempel på resultat som redovisats:

- Över 1 100 kvinnor har fått hälsovård och psykosocial behandling under perioden juli – oktober 2008.
- 3 miljoner lyssnare i Kivuprovinserna, Katanga, Burundi och Rwanda nås av ett radioprogram med information om förebyggande av sexuellt våld och kvinnors rättigheter.
- 160 kvinnor har fått juridisk rådgivning och hjälp med processer för att få rätt gentemot myndigheterna.
- 2 800 kvinnor har nåtts av mat samt hygien/sanitetsinsatser och fått hjälp att återanpassa sig till sin hemmiljö.
- Den lokala kapaciteten att arbeta med denna typ av insatser har stärkts. Gapet mellan humanitära insatser och långsiktiga hälsoprogram har minskat genom satsningen på lokal kapacitet .

Sida bedömer att projektet uppfyller målet utmärkt. Behoven är däremot betydligt större än vad som syns inom ramen för projektet och Panzis kapacitet räcker inte. Därför stödjer Sida alternativa partner som MSF (Médécins sans Frontières) och ICRC och har beredskap att stödja bättre samordnade och strategiskt planerade insatser i framtiden.

Generellt stöd till ICRCs verksamhet

Syftet med programmet är att stödja ICRC i dess humanitära program över hela världen, samt täcka stigande humanitära behov i flera av de mest komplicerade konfliktområdena i världen idag, och att stödja ICRC:s unika roll i utvecklingen och tillämpningen av Internationell Humanitär Rätt. ICRC:s totala budget är 932,5 MCHF (cirka 5,5 miljoner kronor), Sida bidrar med 370 miljoner kronor. Sverige var därigenom fjärde största givare under 2008.

Bland resultaten märks:

- Ungefär 3 miljoner människor har nåtts av hälsovård, 4 miljoner människor har fått nödvändiga hushålls- och hygienartiklar, 2,8 miljoner har nåtts av inkomstgenererande aktiviteter och 14,3 miljoner har nåtts av ICRCs vattenprogram.
- Ungefär en halv miljon fångar har fått besök av ICRC-delegater.
- Omedelbart, förutsägbart och effektivt agerande vid plötsliga humanitära kriser
- Stärkt svensk kapacitet i internationellt arbete som rör förebyggande och humanitärt stöd.
- Det internationella humanitära systemet stärkt.

Sidas bedömning är att ICRC har en helt unik roll och möjlighet att nå ut till drabbade i konfliktområden. Dess ställning i folkrätten är unik och alla utvärderingar visar att deras arbete håller hög klass. En nära dialog mellan Sverige och ICRC på flera nivåer möjliggör att Sverige nära kan följa ICRC:s arbete. ICRC:s nära samarbete med Svenska Röda Korset gör att också den svenska kapaciteten på detta område stärks.

2.1.7.4. Sidas bedömning

Tendensen till allt fler komplexa katastrofer, som kombinerar naturkatastrofer med pågående eller latenta konflikter, ställer ökade

krav på de humanitära aktörerna, både vad gäller efterlevnad av de humanitära principerna och till exempelssäkerhet för fältpersonalen. Samtidigt ökar antalet humanitära aktörer, vilket kräver förbättrad koordinering och kontroll av de genomförande organisationernas kompetens.

Sidas bedömning är att det humanitära systemet fortsätter att utvecklas i linje med den humanitära reformprocessen, men att mycket återstår att göra innan det humanitära biståndet helt lever upp till målen att vara helt behovsstyrt, snabbt och flexibelt. De givargemensamma fonderna är ett bra steg på vägen, liksom utvecklingen av GHD-initiativet. Ökade internationella bidrag till exempel CERF visar också på en ökande internationell medvetenhet om de humanitära behoven.

Den nya svenska humanitära strategins mål att snabbt besluta om stöd till både pågående och nya katastrofer har uppfyllts väl. Vid plötsliga katastrofer i länder utan fältnärvaro utgör ofta den initiala behovsbedömningen ett problem. Därför har ett system skapats, där det humanitära teamet kan skicka ut förstärkning till ambassaden i ett sådant land. Det har visat sig mycket användbart i till exempel Burma.

Under året har flera steg vidtagits för att förbättra den humanitära behovsbedömningen. Flera tidigare underfinansierade kriser har fått ökad finansiering, från enskilda givare som Sverige och från gemensamma kanaler som CERF:en. Problemet med bristande tillträde och kapacitet kvarstår dock.

Diskussionen om samverkan mellan civila humanitära insatser och militära fredsbevarande styrkor fortsätter, särskilt gällande Afghanistan, men delvis också Irak. Efter naturkatastrofer är detta relativt okomplicerat, men i en konflikt- eller postkonfliktsituation riskerar militär inblandning i det humanitära biståndet att leda till problem kring uppfattningen av det humanitära biståndet som neutralt och opartiskt. I den fortsatta diskussionen är det viktigt att visa förståelse för den andra partens mandat och funktion, och att existerande internationella överenskommelser som "Oslo Guidelines" och "MCDA Guidelines" följs.

Det humanitära biståndet verkar i länder där risken för korruption ofta är stor, vilket kraftigt begränsar antalet möjliga samarbetspartners. Sida har under året samarbetat med Transparency International för att ta fram en "verktygslåda" för att hantera korruption i humanitära miljöer.

De ökade behoven under året har mötts av ökade anslag. Ur effektivitetssynpunkt har Sida strävat efter större avtal, ramavtal och en ökad grad av flexibilitet i finansieringen. Samtidigt har högre krav ställts på de genomförande organisationerna rörande kvaliteten på deras rapportering.

Det så kallade transitionsgapet – bristande finansiering i övergången från humanitärt bistånd till utvecklingssamarbete – har diskuterats

under året. Sveriges humanitära bistånd har flexibla mekanismer för att finansiera transitionsinsatser med upp till 300 miljoner kronor av det humanitära anslaget för konfliktrelaterade insatser. Det finns också möjligheter att ge stöd till fleråriga humanitära projekt för att möjliggöra en övergång till det långsiktiga utvecklingssamarbetet.

Vid övergången från naturkatastrofer är det ofta svårare att hitta möjligheter till överlappning. Existerande samarbetsstrategier begränsar ofta flexibiliteten på utvecklingssidan, varför det humanitära biståndet belastas hårt. Då det humanitära biståndet skall fördelas enligt behov medan utvecklingssamarbetet är styrt till vissa länder, medför detta att länder som fått humanitärt bistånd ofta inte har möjlighet att omfattas av utvecklingsprogram.

2.1.8 FORSKNINGSSAMARBETE

2.1.8.1 Övergripande utveckling inom temat

Investeringar i forskning bidrar till ekonomisk tillväxt på flera olika sätt. Akademisk forskning ökar kapaciteten att lösa vetenskapliga och tekniska problem och skapar nya instrument och metoder. Forskningen bidrar till högre kvalitet i utbildningen av studenter och därmed till att kunskapsnivån hos arbetskraften totalt sett höjs.

Sedan 1990-talet har stora satsningar gjorts på forskning inom hela den industrialiserade världen, liksom i medelinkomstländerna i Asien (inklusive Indien och Kina) och under senare år också i delar av Latinamerika. Såväl offentliga som privata medel från näringslivet ingår i satsningarna. Undantaget utgörs av flertalet länder i Afrika där varken offentlig eller privat sektor avsätter resurser för forskning och innovation. Detta innebär att merparten av forskningen i Sveriges samarbetsländer finansieras av bilaterala, regionala eller internationella givare och att prioriteringar av forskningens innehåll, dess utformning och genomförande bestäms av dessa organisationer.

Under senare år har dock investeringar i låginkomstländernas egna forsknings- och innovationssystem kommit att uppfattats som relevant för social och ekonomisk utveckling,. Bland Sveriges samarbetsländer har Mozambique och Rwanda utarbetat nationella strategier för forskning och innovation och i Uganda, Tanzania och Etiopien är sådana under utveckling.

Många års satsningar på grundutbildning gör att allt fler ungdomar efterfrågar högre utbildning i sina hemländer. För närvarande möts denna efterfrågan med vare sig tillräcklig kapacitet eller kvalitet och universitetlärarnas tid för forskning begränsas alltmer.

Inom hälsoområdet tillför olika givare (Bill and Melinda Gates Foundation, Wellcome Trust, DfID m fl) betydande medel för forskning om HIV/AIDS, tuberkulos och malaria. Detta har tydliggjort behovet av koordinering av stödet, för ett optimalt genomslag.

2.1.8.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Det svenska forskningsstödet har tre kanaler: bilateralt stöd, stöd till regionala eller internationella organisationer och Sidas program för svensk utvecklingsforskning. De olika stödformerna kompletterar varandra. Bilateralt stöd utgår från tanken att fattigdomsbekämpningen i samarbetsländerna gagnas när ländernas egen förmåga att generera kunskap ökar. Det övergripande målet för det bilaterala forskningsstödet är att stärka ländernas förutsättningar att analysera, prioritera och besluta om den egna utvecklingen. En central lärdom är att stödet bör utformas som långsiktigt programstöd (20 – 40 år), med syfte att stärka institutioners, fakulteters, universitetens och forskningsrådets förmåga att hantera forskning framför att ge stöd till enskilda forskningsprojekt. En annan lärdom är att den så kallade "sandwich"-modellen för forskarutbildning, som innebär att studenterna vistas delvis i hemlandet, delvis i Sverige för att genomföra sitt avhandlingsarbete är en kostnadseffektiv metod i jämförelse med när studenten vistas uteslutande i Sverige under arbetet. Dessutom bidrar den till att stärka forskningens relevans och användbarhet för samarbetslandet och minskar risken för så kallade "brain drain".

De regionala och internationella programmen och Sidas program för svensk utvecklingsforskning är inriktade mot ämnesområden som rör FN:s millennieutvecklingsmål. Målet är att generera och sprida forskningresultat av relevans för de ingående ländernas gemensamma och gränsöverskridande frågor.

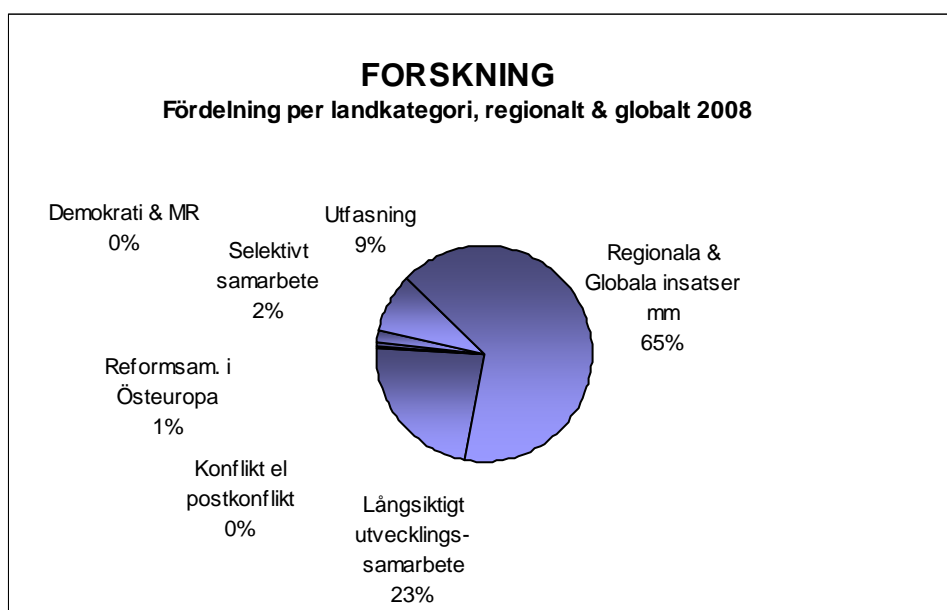
Ökningen av stödet till Mocambique, från 32 miljoner 2007 till 83 miljoner 2008 är en direkt följd av det långsiktiga arbetet med att stärka universitetets forskningsadministration. Nedgången i stödet till Uganda och Tanzania förklaras delvis av trögheten i de administrativa systemen vid de universitet som ingår i samarbetet. Forskningsstödet till Afrika i sin helhet ökar till följd av en medveten styrning av stödet mot kontinenten, delvis på bekostnad av stödet till internationella och regionala organisationer. Ökningen av stödet till utfastningsländer speglar den förbättrade administrativa kapaciteten vid universiteten i Nicaragua och förklarar därmed också utfallet för stödet till Latinamerika. Andelen som går till svenska universitets-institutioner är hög, men avtagande.

Kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Mocambique	21 683	33 262	82 867
Nicaragua	33 353	27 024	38 870
Tanzania	46 881	51 344	37 444
Uganda	46 230	30 504	35 599
Bolivia	26 761	29 497	34 903
Laos	13 576	22 247	31 874
Rwanda	22 972	25 768	27 139
Vietnam	20 898	24 335	19 019
Honduras	10 368	9 116	15 351
Bangladesh	0	10 000	10 000
Totalt topp 10	242 721	263 097	333 064

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	186 376	220 947	240 356
Konflikt el postkonflikt	2 000	2 000	2 000
Reformsamarbete Östeuropa	1 884	1 141	6 537
Demokrati & MR	0	0	700
Selektivt samarbete	24 130	23 894	19 019
Utfasning	72 291	70 140	90 276
Regionala & Globala insatser mm	685 567	730 757	683 181
Totala kostnader	972 249	1 048 879	1 042 069

Kanaler	2006	2007	2008
Multilaterala organisationer	97 224	85 044	80 620
Svenska organisationer	351 454	383 237	314 271
Samarbetslandets organisation	202 278	244 889	302 370
Övriga länders organisationer	129 933	132 243	138 101
Internationella organisationer	191 359	203 465	206 707
Totala kostnader	972 249	1 048 879	1 042 069

2.1.8.3 Resultat av ett urval insatser

Under 2008 har det bilaterala forskningssamarbetet med Mocambique, Vietnam respektive Sri Lanka utvärderats eller uppmärksamats som följd av att de har pågått under 30 år.

Det avtalade svenska forskningsstödet till Mocambique under 30 år (1978 – 2008) uppgår till totalt 497 miljoner kronor. Målen har varit att höja kapaciteten och kvaliteten på forskning utförd vid Eduardo Mondlane-universitetet i Maputo. Med hjälp av Sidas stöd har universitetet idag

- 190 disputerade forskare jämfört med ingen disputerad person i hela landet när stödet inleddes 1978, flera forskningslaboratorier och -bibliotek och kvalificerad administrativ kapacitet.
- En utvärdering 2003 visade att administrativa problem begränsade möjligheterna att expandera forskningssamarbetet. Problemen har åtgärdats genom förändringar i ledningen och

stöd till administrativa reformer vid universitetet.

Det långsiktiga svenska finansieringen av forskningen vid Eduardo Mondlane universitetet tillsammans med uthålligt engagemang från såväl landets forskare som de svenska samarbetsparterna har varit avgörande för att forskningsresultaten nu kommer till användning inom verksamheter som byggnadskonstruktion, användning av vatten- respektive energiresurser och veterinärmedicin.

Forskningssamarbetet med Vietnam har pågått sedan 1976. Det sammanlagda avtalade svenska forskningsstödet till landet under åren 1976 – 2006 är 300 miljoner. Vietnam identifierade under början av 90-talet tre forskningsområden som centrala för landets utveckling: hälsa, landsbygdsutveckling och bioteknik. Det mångåriga forskningssamarbetet utvärderades 2007.

- ett 40-tal vietnamesiska forskare har disputerat genom "sandwich"-programmen.
- Forskningsförvaltning har stärkts och en nationell forskningsfond har etablerats.
- Enligt utvärderingen har Sveriges stöd markant stärkt förmågan att hantera forskning på det nationella planet, och haft långt mer påverkan än förväntat givet stödets relativt låga nivå.
- En uppföljande studie 2008 visar att samtliga forskare återfinns inom universitet, forskningsinstitut eller ministerier i Vietnam. Forskningsprogrammets resultat har bidragit och bidrar fortsatt till nationella policies för landsbygdsutveckling och hälsa.

Forskningsstödet till Mozambique och Vietnam uppfyller väl det övergripande målet för stödet (att stärka ländernas förmåga analysera, prioritera och besluta om den egna utvecklingen) och att de former som valts för stödet, det vill säga långsiktigt stöd till stärkande av kapaciteten på olika nivåer, sandwich"-utbildning och lokal forskarutbildning är metoder lämpade för att nå detta mål.

Forskningsstöd utgår till regionala program inom områdena samhällsvetenskap/ekonomi, humaniora, hälsa, naturresurser, naturvetenskap och teknik.

African Economic Research Consortium, AERC är ett regionalt konsortium för policyforskning och forskarutbildning inom ekonomi. Drygt 23 universitet i 19 länder ingår i konsortiet. AERC:s årsbudget är omkring 92 miljoner kronor, varav Sidas stöd har uppgått till cirka 13,5 miljoner kronor per år. En halvtidsöversyn av AERC:s strategiska plan 2005-2010, gjordes 2008. Den sammanfattande bedömningen är mycket positiv och framhåller att AERC borde expandera sin forskarutbildning också till post-konfliktländer.

Bland resultaten av AERC:s verksamhet kan nämnas:

- Riksbankscheferna i Nigeria, Kenya och Tanzania, och den nuvarande finansministern i Nigeria; har alla tidigare varit verksamma inom AERC

- av de 25 forskarutbildade som disputerat under de senaste två åren är 24 verksamma i Afrika, en har rekryterats av IMF;
- 2007 ordnades utbildning för tjänstemän från afrikanska jordbruksministerier under temat "Food and Agricultural Trade in Africa" med fokus på fattigdomsbekämpning;
- AERC har samlat inflytelserika medlemmar från afrikanska regeringar till policydiskussioner. Under 2007 arrangerades ett möte "Infrastructure and Economic Development in Africa".

AERC uppfyller väl de mål som har satts upp för stöd till regionala forskningsprogram, dvs att generera och sprida forskningsresultat av relevans för de ingående länderna.

Organization for Social Science Research in Eastern and Southern Africa, OSSREA är ett nätverk för forskning inom samhällsvetenskap med medlemmar från 21 länder i regionen. OSSREA:s årsbudget är cirka 14 miljoner kronor, varav Sidas stöd är i snitt omkring 6 miljoner kronor per år. Total kostnad för 2004-2006 uppgick till 19 miljoner kronor. Sida och Norad beslöt 2007 att frysa stödet till organisationen efter att brister påtalats i revision. En organisatorisk och finansiell uppföljning ledde till framtagande av en åtgärdsplan. Sida återupptog därför stödet till OSSREA i oktober 2008. Sidas bedömning är att OSSREA tagit sig an uppgiften att stärka sina rutiner på ett seriöst sätt men att ytterligare arbete kvarstår för att målen för regionalt forskningsstöd ska uppnås.

International Centre for Diarrhoeal Disease Research, Bangladesh, ICDDR,B är ett internationellt hälsoforskningsinstitut, beläget i Dhaka. Sida har givit basstöd för forskning under 2008 om 16 miljoner kronor. Centrets årsbudget är cirka 192 miljoner kronor. Ett system för uppföljning och utvärdering av centrets verksamhet utvecklades under 2007. Enligt DFID:s utvärdering har tillämpningen av det nya systemet fungerat väl, men systemet har inte i tillräcklig utsträckning använts för organisationens egna utvecklingsbehov. ICDDR,B håller nu på att anpassa det nya systemet till deras strategiska plan som gäller till 2020. Sidas bedömning är att ICDDR,B mycket väl uppfyller de mål som satts upp för regionalt forskningsstöd.

2007 utarbetades en strategi med tillhörande handlingsplan för tillämpning av Parisdeklarationens principer inom forskningsstödet. Bland de aktiviteter som ingår i handlingsplanen finns förberedelser inför ett ministermöte om hälsoforskning i Bamako 2008. "Global Ministerial Forum on Research for Health"

De så kallade särskilda ministerdiskussionerna vid mötet resulterade i en kommuniké som lyfter behovet av kapacitetsutveckling. Sidas bedömning är att utfallet av Bamakokonferensen är väl i linje med handlingsplanen för Parisagendans genomförande.

2.1.8.4 Sidas bedömning

Det ökande intresset för forskning i Sveriges samarbetsländer och internationella givare har förbättrat förutsättningarna för ett samlat, systematiskt stöd till forskning och innovation. Resultaten av Sveriges bilaterala forskningsstöd till Vietnam illustrerar hur effektivt stöd kan tas tillvara i en policymiljö där samarbetslandet ser stödet som en del i den övergripande sociala och ekonomiska utvecklingen i landet. Även i frånvaro av en sådan miljö görs framsteg, som redovisats ovan för Mocambique. Sidas erfarenhet visar på att långsiktighet och uthållighet genom programstöd är viktigt för att skapa förutsättningar för samarbetsländernas förmåga att främja den egna forskningskapaciteten

Brist på resurser för såväl högre undervisning som forskning i samarbetsländerna äventyrar kvalitén på båda verksamheterna samtidigt som just dessa verksamheter är centrala för samarbetsländernas långsiktiga utveckling. Sida tar sig an denna utmaning genom särskilda satsningar för att på lokal nivå etablera forskarutbildning, vilket utöver att ge ökad forskningskapacitet förväntas öka tillgången på kompetenta universitetslärare. Därutöver är stöd till nationella och regionala forskningsråd en central komponent för att öka ländernas ägarskap av strukturer för forskning, tillämpning av forskningsresultat och etablerande av program för innovationer.

2.1.9 ENSKILDA ORGANISATIONER

2.1.9.1 Övergripande utveckling

Organisationer inom det civila samhället, såsom religiösa samfund, fackförbund och sociala rörelser, har en alltmer framträdande roll som samarbets- och dialogpartner inom det internationella utvecklingssamarbetet. Givarländer ser överlag civilsamhällsorganisationer (så kallade CSOs) som vitala för fattigdomsbekämpning i alla dess dimensioner, inte minst demokratisering och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Vid sidan av att göra det möjligt för fattiga och diskriminerade kvinnor, män, flickor och pojkar att organisera sig och göra sin röst hörd, agerar organisationer inom det civila samhället ofta förslagsställare och granskare i relation till makthavare. Det civila samhällets mer traditionella folkbildande funktion uppmärksammas fortsatt som betydelsefull för utveckling och fattigdomsminskning, till exempel avseende utbildning om medborgarskap och rösträtt eller om hur man skapar en förening med demokratiska och jämställda arbetssätt.

I sitt arbete för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter motarbetas civilsamhällsorganisationer fortfarande på många håll av etablerade makthavare, till exempel genom lagstiftning som kränker förenings- eller mötesfriheten. Under 2008 framträdde nya exempel på detta både i Latinamerika och i Afrika. I länder med auktoritära regimer är aktörer inom civila samhället den kanske främsta demokratiserande motkraften. Partnerskap med organisationer i civila samhället från till exempel Sverige är av stor betydelse i sådana situationer.

Aktörer från det civila samhället har aktivt deltagit i och lyckats påverka pågående internationella processer för ökad biståndseffektivitet (den så kallad Parisagendan). Inför och under högnivåmötet i Accra i september 2008 bidrog detta deltagande till att det civila samhällets organisationer erkänns som viktiga och självständiga utvecklingsaktörer i det slutdokument (*Accra Agenda for Action*) som regeringarna undertecknade. Det är en utmaning för det civila samhällets organisationer att utarbeta effektivare former för sitt eget samarbete, till exempel beträffande samfinansiering och rapportering. Det mest intressanta initiativet för detta är ett 70-tal organisationers skapande av ett gemensamt *Open Forum for CSO Development Effectiveness*.

2.1.9.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Det övergripande målet att främja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle tillkom 1998 och har sedan successivt tydliggjorts i Sidas policys, anvisningar och metodutveckling.

Stödet från anslagsposten har varit ett tillskott till de egenfinansierade samarbeten som bedrivs av svenska enskilda organisationer med samarbetspartner inom det civila samhället runt om i världen. Samarbetet har varit brett såväl tematiskt som geografiskt, vilket speglar de svenska organisationernas och deras samarbetspartners olika karaktär och inriktning. Svenska enskilda organisationers möjlighet att utveckla självständiga relationer med sina partners innebär även att de samlade svenska relationerna med samarbetsländerna breddas.

En betydande del av samarbetet har demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter som huvudsaklig inriktning. Den relativt stora del av samarbetet som utgörs av initiativ för ökad jämställdhet faller även inom denna huvudsektor. En annan förklaring är att svenska EO överlag kopplar sitt arbete för kapacitets- och organisationsutveckling till demokratisk utveckling. Med detta sagt anser Sida att det är ändamålsenligt att en stor del av stödet inriktas på demokrati och mänskliga rättigheter. Dels speglar detta de komparativa fördelar som svenska EO:s samarbeten och partnerskap innehar, dels främjar denna inriktning ett livskraftigt demokratiskt civilt samhälle.

Insatser som i första hand har syftat till att uppnå förändringar inom ett visst tematiskt område, till exempel produktivare jordbruk eller sexuell och reproduktiv hälsa, har även uppnått demokratifrämjande effekter när de präglats av ett rättighetsbaserat arbete med aktivt deltagande från målgruppen (till exempel kvinnor på landsbygden).

Kostnaderna för åren 2006-2008 synliggör att samarbetet inom anslagsposten bedrivs med en betydande geografisk spridning, vilket speglar svenska EO:s egna prioriteringar. Ökningen av volymen på svenska EO:s samarbeten på de ockuperade palestinska territorierna (OPT) under 2008 anses ändamålsenlig och spegla situationen i regionen, där svenska EO genom sina samarbetspartner nått utsatta

grupper och verkat för en fredlig lösning konflikten. Avseende Reformsamarbete Östeuropa beror förändringen i kostnader från 2007 till 2008 dels på återbetalningar till Sida, och dels på att finansieringen av svenska EO:s samarbeten i regionen flyttats till en annan anslagspost.

Bidrag till svenska EO utgår generellt från Sida på programnivå (främst landprogram eller tematiska program) genom fleråriga så kallade ramavtal med ett femtontal organisationer. En del av dessa så kallade ramorganisationer genomför egna program och projekt, medan andra vidareförmedlar Sidas stöd till sina medlemsorganisationer och deras respektive program och projekt. En relativt stor andel av svenska EO:s utvecklingssamarbeten sker i projektform. Samtidigt som denna form i vissa sammanhang kan vara den mest ändamålsenliga bedömer Sida att andelen programstöd i svenska EO:s samarbeten kan och bör öka.

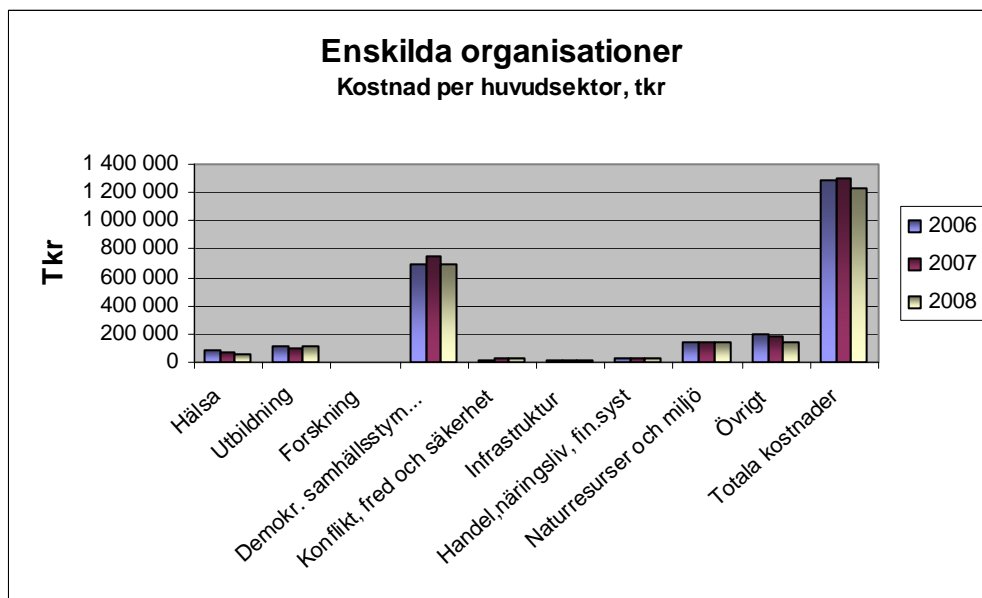
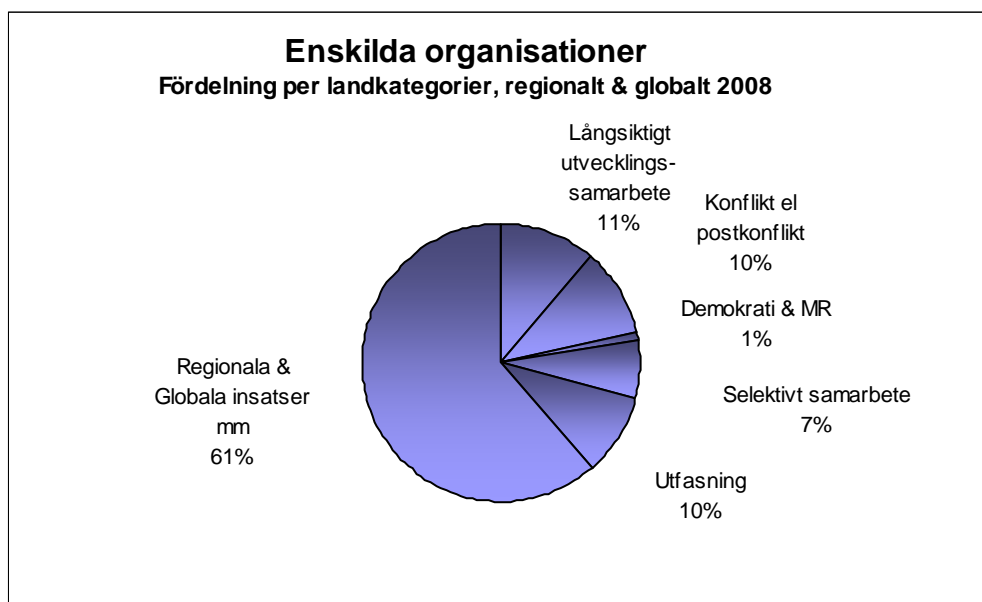
Kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Ockuperade palestinska territorierna	23 345	27 860	31 781
Sydafrika	32 253	30 837	28 828
Kenya	18 718	23 036	22 977
Indien	27 680	26 610	20 558
Afghanistan	21 075	20 796	19 908
Vietnam	21 337	21 516	18 277
Kongo, demokratiska republiken	11 766	16 333	18 244
Brasilien	26 161	17 461	17 567
Tanzania	19 117	16 784	17 128
Uganda	19 085	17 411	16 416
Totalt topp 10	220 538	218 643	211 685

Regioner och globalt	2006	2007	2008
Afrika Söder om Sahara	337 976	353 905	357 745
Asien och Centralasien	190 792	189 539	175 136
Mellanöstern och Nordafrika	56 070	62 077	64 807
Latinamerika	215 272	216 634	221 055
Östeuropa	32 339	18 237	506
Globalt	461 214	461 955	410 370
Totala kostnader	1 293 663	1 302 347	1 229 619

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	123 793	139 028	137 369
Konflikt el postkonflikt	102 333	116 081	124 399
Reformsamarbete Östeuropa	22 094	13 434	-620
Demokrati & MR	17 442	15 869	13 667
Selektivt samarbete	100 303	95 956	82 846
Utfasning	117 832	120 258	117 166
Regionala & Globala insatser mm	809 866	801 721	754 791
Totala kostnader	1 293 663	1 302 347	1 229 619

Huvudsektor	2006	2007	2008
Hälsa	86 269	64 978	62 947
Utbildning	119 606	101 946	114 738
Forskning	0	1 145	2 470
Demokr. samhällsstyrn. & MR	699 164	749 883	699 885
Konflikt, fred och säkerhet	17 720	24 717	26 437
Infrastruktur	17 803	17 024	18 878
Handel,näringsliv, fin.syst	22 002	25 185	28 310
Naturresurser och miljö	134 380	137 824	136 665
Övrigt	196 720	179 646	139 289
Totala kostnader	1 293 663	1 302 347	1 229 619

2.1.9.3 Resultat av ett urval av insatser

Under 2008 fick Sida i uppdrag av regeringen att utarbeta ett förslag till strategi för åren för samarbetet med svenska enskilda organisationer inom denna anslagspost 2009-2013. Som en del i framtagandet av ett strategiförslag, genomförde Sida en resultatanalys av samarbetet under

de senaste åren. Analys och bedömning i följande två kapitel utgår ifrån och kompletterar denna övergripande resultatanalys.

En betydande del av samarbetet har utgått från det lokala samhället, där effekterna bland annat inneburit att fattiga och diskriminerade grupper stärkt sin organisering, gradvis kunnat förbättra sina levnadsvillkor och påverkat samhällsutvecklingen utifrån sina egna prioriteringar. En lärdom av samarbetet är att de organisationer i civila samhället som drivit internt förändringsarbete och eftersträvat en hög grad av förankring i samhället, har fått större genomslag gentemot makthavare. Nära kopplat till detta är samarbete för kapacitetsutveckling, exempelvis genom tekniskt stöd, personalutbildning och organisationsutveckling. Sida ser positivt på att projekt och program med denna inriktning har utgjort en allt större och integrerad del av svenska EO:s samarbeten. Sida bedömer att svenska EO:s egna erfarenheter av att utveckla organisationers identitet, kapacitet och legitimitet har ökat effektiviteten i samarbetet för kapacitetsutveckling.

Kooperation Utan Gränser samarbete med ICADE i det honduranska naturreservatet Biosfera Tawahka Asagni, ett område med omfattande fattigdom, har inbegripit både organisationsutveckling och utbildning i hållbara jord- och skogsbruksmetoder för nybyggare och urfolkgrupper i området. Sidans stöd uppgick under åren 2005-2008 till sammanlagt 2,4 miljoner kronor. Framför allt har samarbetet bidragit till att dessa grupper kunnat

- förbättra sin utkomst genom att ställa om sina produktionsmetoder, förenliga med en miljömässigt hållbar utveckling;
- agera tillsammans med andra civilsamhällsorganisationer för att kontrollera att lokala myndigheter tillämpar existerande lagstiftning med relevans för miljön.
- öka kvinnors deltagande och inflytande i såväl produktionen som organisationslivet.
- verka för en förbättrad skogsbrukslagstiftning i samarbete med det privata näringslivet

Sida konstaterar att insatsen bidragit till att stärka det civila samhället och minska fattigdomen i Biosfera Tawahka Asagni. Resultatanalysen indikerar att måluppfyllelsen ökat tack vare att aktörerna tillämpat ett rättighetsbaserat arbete och målgruppens deltagande prioriterats.

Inom samarbetet för ökad respekt för mänskliga rättigheter har allt fler svenska enskilda organisationer prioriterat att bidra till att stärka särskilt utsatta gruppers rättigheter och deras kapacitet att utkräva dem, till exempel barn, människor med funktionsnedsättning och HBT-personer. För aktörer inom det civila samhället i länder med auktoritära regimer eller sviktande stater, har samarbete med svenska enskilda organisationer inneburit en värdefull tillgång till kanaler och information, liksom en dimension av moraliskt stöd.

Rädda Barnen och deras samarbetspartners arbete för barns rättigheter i Pakistan har under programperioden 2005-2007, med ett sammanlagt stöd från Sida uppgående till 8,5 miljoner kronor, uppnått resultat på flera områden. Sedan 1970-talet beräknas ca 13 500 pojkar från Rahimyar Khan tagits till Förenade Arabemiraten i syfte att användas som jockeys i publika kamelritter, och däremellan leva som fångar.

Rädda Barnens arbete under programperioden har bidragit till att

- denna trafficking av människor nu helt upphört. Ca 80 återvända pojkar har fått psykosocialt stöd och skol- eller yrkesutbildning.
- Sexuella övergrepp på pojkar i pakistanska fängelser har minskat bland annat genom att fängelsepersonalen utbildats och minderåriga fångar fått egna avdelningar.

En framgångsfaktor synes vara att Rädda Barnens arbete inbegriper flera samverkande angreppssätt: forskning, medvetandegörande, kapacitetsutveckling och påverkansarbete. Samtidigt bedömer Sida att Rädda Barnens och deras samarbetspartners uppföljning av och lärande kring resultat kan förbättras.

Flera svenska enskilda organisationer har deltagit i det internationella nätverket *"Rena Kläder"*, som bland annat arbetat för att upplysa klädföretag och konsumenter om kränkningar av mänskliga rättigheter inom beklädnadsindustrin. Sidas tillskott till nätverkets arbete uppgick 2007 till 2 miljoner kronor. Rena Kläders information till och dialog med svenska landsting har de senaste åren även bidragit till att

- tre landsting infört etiska krav i upphandlingen av vissa varugrupper.
- ett internationellt så kallad "blyxtupprop" i dialog med ett svenskt klädföretag bidrog till att ett 30-tal kvinnliga och manliga arbetare på en fabrik i Kambodja återfick sina anställningar efter att ha avskedats på grund av sitt fackliga medlemskap.

2.1.9.4 Sidas bedömning

Sida bedömer att det civila samhället är en central aktör för att kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom ska kunna förändra sina livsvillkor. Svenska enskilda organisationer har genom sina erfarenheter, värdegrund och långsiktiga samarbetsrelationer uppenbara komparativa fördelar gentemot andra givare vad gäller samarbete med det civila samhället i låg- och medelinkomstländer.

Samarbetet bedöms överlag ha främjat framväxten av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle. Resultaten indikerar även att svenska enskilda organisationer har en särskild potential att bidra till att utvecklingssamarbetet blir mer rättighetsbaserat, till exempel genom att diskriminerade grupper själva deltar i och utformar de projekt och program som genomförs. Samarbetet har även i hög grad bedrivits i sammanhang och med aktörer som bidragit till demokratifrämjande effekter på samhällsnivå. Systemet med fleråriga ramavtal mellan

Sida och svenska så kallade ramorganisationer bedöms fungera väl och öka måluppfyllelsen. Sida anser det angeläget att inriktningen på samarbetet i framtiden utformas på ett sätt som tillvaratar dessa styrkor.

Samtidigt behöver Sida, svenska enskilda organisationer och deras samlingsorganisationer utveckla sin uppföljning och analys av samarbetets resultat. Avsaknaden av sammanhållna resultatindikatorer har försvårat en sammanhängande analys och jämförelser. Resultat på aktivitetsnivå har hittills fått för stort utrymme på bekostnad av effekter på medellång till lång sikt. En annan utmaning är att svenska enskilda organisationers stödformer gentemot sina samarbetspartner förbättras, bland annat i riktning mot en ökad andel programstöd (och minskad andel projektstöd). Slutligen kan samverkan mellan Sida och svenska enskilda organisationer i internationella sammanhang öka och bli mer strategisk, till exempel gentemot FN för att tillgodose sexuella och reproduktiva rättigheter. Sida bedömer att den förutsedda strategin för anslagsposten kommer att utgöra ett ramverk som möjliggör en tydligare långsiktig styrning, förbättrad systematisk resultatuppföljning, liksom effektivare former för samarbetet.

2.1.10 ÖKAD EFFEKTIVITET I UTVECKLINGSSAMARBETET

2.1.10.1 Övergripande utveckling inom temat

Parisdeklarationen om ökad biståndseffektivitet har fått starkt genomslag i flertalet av de länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt samarbete. Detsamma gäller EU:s uppförandekod för arbetsfördelning och komplementaritet, vilken fungerat som en viktig ledstjärna vad gäller framför allt sektorkoncentration i samband med utarbetande av nya samlingsstrategier samt så kallade Joint Assistance Strategies. Samtliga nya samlingsstrategier utarbetas dessutom nu med en tydligare resultatorientering, där målsättningarna tar sin utgångspunkt i samlingslandets målsättningar och resultatramverk. Genomslaget för Parisdeklarationen har hittills varit mindre i länder i Europa, delvis pga. oklarhet kring huruvida Parisdeklarationen gällt på samma villkor för anslutningsländer till EU. Att deklarationens åtaganden gäller även gäller samarbetet med dessa länder har dock klargjorts under 2008. Även i konflikt- och postkonfliktländer har Parisdeklarationen hittills ofta spelat en mer undanskymd roll.

Inför högnivåmötet i Accra 2008 genomfördes den andra mätningen av Parisdeklarationens 12 indikatorer, vilka utgör ett lackmustest för i vilken utsträckning biståndsgivarna och samlingsländerna uppfyller sina åtaganden för ökad biståndseffektivitet. Den första mätningen gjordes 2006 (baserad på 2005 års siffror) och omfattade då 33 länder. 2008 års mätning (2007 års siffror) omfattade 54 länder och 50 procent av allt bistånd (ODA). För Sveriges del omfattade 2006 års mätning 23 länder och 2008 års mätning 29 länder. Av dessa var 23 prioriterade samlingsländer i kategori 1-3, och 9 av de 10 största

samarbetsländerna ingick (endast de ockuperade palestinska territorierna saknades).

Sveriges resultat i de största samarbetsländerna

Sveriges resultat i nio av de tio största samarbetsländerna är med några undantag bättre än det svenska genomsnittet avseende de länder i DAC Survey 2008 där Sverige finns med. Detta beror bland annat på att majoriteten av dessa länder tillhör kategorin långsiktigt samarbete. Vissa indikatorer dras dock ner kraftigt av de två konfliktländer (Sudan och DRC) där givarsamordningen och ländernas system är mindre utvecklade. Detta till skillnad från Afghanistan där man trots konfliktsituationen har kommit längre vad gäller att tillämpa principerna för biståndseffektivitet.

Partnerländernas resultat i de största samarbetsländerna

Vad gäller partnerländernas åtaganden (i nio av de tio största samarbetsländerna) kan vissa framsteg ses vad gäller nationella utvecklingsstrategier, men på flera områden – såsom resultatramverk och mekanismer för ömsesidigt ansvarsutkrävande – krävs omfattande ansträngningar för att nå målen för 2010.

Vad gäller målsättningen att 75 procent av länderna ska ha en *operationell nationell utvecklingsstrategi* senast 2010, har fyra av nio samarbetsländer uppnått målet, och tre har gjort framsteg (förflyttat sig minst ett steg uppåt på den fyrgradiga mätskalan). Övriga länder har antingen påbörjat arbetet med att utveckla en strategi eller legat kvar på tidigare lägre nivåer. Detta torde indikera att länderna är på relativt god väg att uppnå målet i dessa länder. I samtliga länder som ingår i mätningen har man gått från 17 procent till 24 procent, och har därmed en lång väg kvar till målet.

Beträffande målsättningen att hälften av samarbetsländerna ska *förbättra kvaliteten på sina system för offentlig finansiell styrning (OFS)*, gäller att två av Sveriges nio största samarbetsländer har förbättrat sina system, lika många har försämrats, och resterande ligger kvar på samma nivå som tidigare. För samtliga samarbetsländer som ingår i mätningen gäller dock att 36 procent av länderna har förbättrat sina system och att det är möjligt att nå uppsatt mål.

I senaste mätningen hade tre av de nio länderna acceptabla *resultatbaserade ramverk för uppföljning och utvärdering* på plats. Av övriga länder uppnådde tre nivån strax under acceptabel, och övriga tre låg långt från målsättningen på 35 procent för 2010. Sammantaget ligger målsättningen för 2010 inom räckhåll. I samtliga länder som deltog i 2008 års mätning har framstegen varit begränsade: Från 7 procent 2005 till 9 procent 2007.

Fyra av de nio länderna har en *mekanism för ömsesidigt ansvarsutkrävande*, att jämföras med målsättningen 100 procent till 2010. I samtliga länder som deltagit i mätningen har siffran gått från 22 procent (2005) till 26 procent (2007), vilket är långt ifrån tillräckligt för att nå uppsatta mål.

2.1.10.2 Resultat i förhållande till den svenska politiken

Andelen programstöd i Sidas statistik har ökat långsamt men stadigt under perioden 2007-2008. Enligt Sidas statistik uppgick den totala andelen programstöd till 16 procent 2008 (varav 7 procent generellt budgetstöd och 9 procent sektorprogramstöd), att jämföras med 15 procent 2007 (varav 7 procent generellt budgetstöd och 8 procent sektorprogramstöd). Den blygsamma utvecklingen kan i viss mån bero på den ökade sektorkoncentrationen, vilken inneburit att det svenska stödet dragits tillbaka från flera länder där Sverige gett programstöd, till förmån för sektorer där utvecklingen av programansatser inte nått lika långt. Andelen projektstöd har under flera år legat relativt konstant, och minskade mellan 2007 och 2008 från 46 procent till 45 procent.

Medelstorleken på Sidas insatser ökade med 7 procent från 2006 till 2007 och med 9 procent från 2007 till 2008. Motsvarande medianvärden ökade med 23 procent respektive 11 procent. Avtalslängden minskade något under motsvarande perioder, enligt följande: Insatsernas medellängd minskade med 4 procent mellan 2006 och 2007, och med 1 procent mellan 2007 och 2008. Motsvarande medianvärden var: +/-0 procent respektive en minskning på 2 procent. De korta budgetstödsavtalen bidrog till att dra ner den genomsnittliga avtalslängden.

Sveriges övergripande resultat i Paris monitoring survey 2008

Följande tabell sammanfattar Sveriges resultat i samtliga länder som deltagit i Parismätningen två gånger (2005 och 2007). Inom parenteser kursiv text anges de genomsnittliga resultaten i nio av de tio största samarbetsländerna.

Sveriges resultat i mätningen av Parisdeklarationens indikatorer				
Indikator	Beskrivning	Utfall 2005	Utfall 2007	Mål 2010
3	Andel av det bilaterala biståndet som redovisas i samarbetslandets budget	37%(44)	51%(59)	85%
4	Andelen koordinerat tekniskt samarbete	62%(76)	51%(55)	100%
5a	Andel av det bilaterala biståndet som använder samarbetsländernas system för offentlig finansiell styrning	47%(47)	57%(44)	50%

5b	Andel av det bilaterala biståndet som använder samarbetsländernas system för upphandling	48%(46)	57%(40)	50%
6	Minskning av antalet parallella enheter för genomförande av projekt (i antal)	36	23	12 (och inga nya etablerade)
7	Förutsägbarhet (utbetalningar jämfört med finansiella utfästelser)	47%(54)	54%(59)	74%
8	Andel obundet bistånd	100%	100%	100%
9	Andel programansatser	49%(38)	47%(50)	66%
10a	Gemensamma landbesök (joint missions)	34%(35)	32%(32)	40%
10b	Gemensamt analytiskt arbete (joint analytical work)	34%(49)	65%(79)	66%

I den första mätningen (2005) var vissa parametrar ännu inte klart definierade, varför det fanns ett relativt stort utrymme för olika aktörer att göra generösa tolkningar av i vilken mån de levde upp till målsättningarna. I samband med 2007 års undersökning har detta utrymme minskat. Detta har lett till att resultaten för Sveriges del inom vissa områden är sämre 2007 jämfört med 2005, eller inte uppvisar lika stora framsteg som annars skulle ha varit fallet. Det gäller till exempel andelen programansatser. Flera av Parisdeklarationens indikatorer för biståndsgivare i viss mån avhängiga av att samarbetsländerna förbättrar sina system och tydligare formulerar sina prioriteringar. Detta gäller exempelvis andelen av utvecklingssamarbetet reflekteras i samarbetslandets budget, andelen koordinerat tekniskt samarbete, förutsägbarheten och andelen programansatser.

2.1.10.3 Sidas bedömning

Den internationella biståndssarkitekturen förändras i snabb takt. Ett antal nya biståndsgivare har tillkommit de senaste åren, vilka behöver involveras i den internationella dialogen och delta i ramverken för ökad biståndseffektivitet. Det rör sig om såväl stora biståndsgivare (och långgivare) som Kina och Indien, som om nya medlemmar i EU vilka bedriver utvecklingssamarbete i mindre omfattning. Framväxandet av globala fonder är en annan trend vilken är positiv vad gäller att mobilisera resurser, men en utmaning vad gäller att respektera principerna om biståndseffektivitet. Det finns dock flera goda exempel på hur globala fonder genomfört sina program på landnivå på ett sätt som harmonierar med ländernas egna prioriteringar och system. En slutsats från Accra-mötet var att nya globala initiativ i första hand ska använda existerande kanaler.

Det faktum att Parisdeklarationens både har klara målsättningar och en internationell mekanism för uppföljning av resultaten, har varit viktigt för

att nå resultat. Inte minst underlättar deklarationen för samarbetsländer att ta ett tydligare ledarskap över sin utvecklingsagenda. Det syns också en trend där länderna i syd ställer allt tydligare krav på sina partners i nord vad gäller deltagande i internationella beslutsförfaranden, transparens, tydlighet beträffande villkor för samarbetet, och ökat inflytande över det tekniska samarbetet, till exempel genom ökade möjligheter till så kallat syd-syd-samarbete. En viktig fråga som lyfts under året rör vikten av att bredda ägarskapet för utvecklingsplaner och -resultat utanför den centrala regeringen i samarbetslandet, och bidra till att såväl nationella som lokala parlament och det civila samhället deltar i såväl utformning som uppföljning av utvecklingsplanerna. Det civila samhället, såväl internationellt som på landnivå, spelar en allt viktigare roll både vad gäller att sätta press på biståndsgivare och för att förbättra effektiviteten i det utvecklingssamarbete som sker via enskilda organisationer. Efter Accra-mötet kommer partnerländerna liksom det civila samhället att få en ökad representation i OECD/DAC:s organisation för biståndseffektivitet.

För att ytterligare förbättra resultaten är det centralt att Sverige och Sida fortsätter att aktivt stödja samarbetsländerna i att formulera realistiska, operativa och fattigdomsinriktade planer (kopplade till budget), reformera sina system, och tar programansatsen och användningen av ländernas system som utgångspunkt då nya insatser bereds. Det handlar om att sätta fokus på förbättring av existerande system genom att använda desamma. Principerna om biståndseffektivitet måste dessutom tydligare omfatta allt utvecklingssamarbete och alla kategorier av samarbetsländer, på ett sätt som tar hänsyn till respektive landkontext. I detta sammanhang behöver Sverige och Sida arbeta aktivt med att påverka andra biståndsgivare, inte minst i de kategorier av länder där ambitionsnivån vad gäller Parisdeklarationen hittills varit lägre. Sverige behöver också verka för att mekanismer för ömsesidigt ansvarsutkrävande etableras i de länder där sådana ännu inte finns. Ytterligare arbetsfördelning mellan och inom sektorer i samarbetsländerna, liksom en minskning av det totala antalet (okoordinerade) landbesök och studier är nyckelfaktorer för att minska utvecklingssamarbetets transaktionskostnader. EU:s uppförandekod är här central.

För att nå de uppsatta målen för 2010 är det dessutom centralt att skapa positiva incitament (såväl inom Sida/Sverige som i samarbetsländerna), och ytterligare anpassa regelverk och styrsignaler. Sidas nya organisation och resultatstyrningssystem bör bidra till att stärka dessa incitament. Från 2009 kommer uppföljningen av Parisdeklarationens genomförande på landnivå att förstärkas. Sida kommer att genomföra ett antal portföljanalyser av olika landteams insatsportföljer, för att undersöka hur dessa kan bli mer effektiva i relation till målsättningarna. Dessutom pågår arbete med att utforma en gemensam handlingsplan för Team Sverige för att förbättra effektiviteten i det svenska utvecklingssamarbetet. Från 2009 kommer en baseline för samtliga länder vad gäller Parisdeklarationens

indikatorer att tas fram som del av årsrapporteringen, även för länder som inte ingår i Parisdeklarationens mätningar.

2.2.1 AFRIKA SÖDER OM SAHARA

2.2.1.1 Övergripande utveckling i regionen

I Afrika söder om Sahara minskade andelen av befolkningen som lever på en dollar om dagen från 45,9 procent 1999 till 41,1 procent 2004. I de samarbetsländer där Sida bedriver långsiktigt utvecklingssamarbete avspeglas denna trend. I till exempel Moçambique, Sydafrika, Kenya, Zambia, Tanzania och Uganda har fattigdomen minskat med mellan 2 procent (Tanzania 2000-2007) och 15 procent (Moçambique 1996-2003). Utvecklingen är ojämnt fördelad, även om framsteg har skett inom de sociala sektorerna i flera länder. I Burkina Faso har inskrivningarna i primärskolan ökat från 42 procent till 62 procent (2000-2006) och i Zambia har barnadödligheten minskat från 95/1000 (2001/02) till 70/1000 (2007). Stora skillnader förekommer dock mellan stad och landsbygd. HIV/Aids utgör ett fortsatt utvecklingshinder, även om prevalensen i några av Sidas samarbetsländer stabiliserats bland vuxna (till exempel Moçambique och Zambia) och till och med sjunkit i vissa åldersgrupper. Sammanfattningsvis kvarstår dock länderna söder om Sahara som den region som kommer att ha svårast att nå millenniemålen.

Den ekonomiska tillväxten fortsatte under 2008 i majoriteten av länderna i regionen. En hög inflation i kombination med ett stort importberoende har bidragit till prisökningar på basvaror, vilket har drabbat de fattigaste grupperna. I Kenya ökade till exempel priserna på vissa matvaror med 25 procent mellan juni 2007 och juni 2008. Afrikanska utvecklingsbankens första bedömning av finanskrisens påverkan i regionen är att efterfrågan och priserna på råvaror har sjunkit samt att överföringar från utomlandsboende minskat. Det bedöms också ha blivit svårare för stater och banker att få lån.

Ett flertal länder i regionen - däribland Sudan, Somalia och DRK - präglas av djupa och långvariga inre motsättningar, vilket försvårar en fattigdomsbekämpning på bred front. Det afrikanska regionala samarbetet har ökat i betydelse, inte minst vad gäller fred och säkerhet i regionen. Afrikanska unionen har till exempel under 2008 haft fredsbevarande styrkor i Darfur och i Somalia.

Avseende den demokratiska utvecklingen kan vissa framsteg skönjas, även om mönstret ofta uppvisar en motsägelsefull bild och stora utmaningar kvarstår. Val har under 2008 hållits i bland annat Zambia, Zimbabwe, Moçambique, Rwanda samt Etiopien (lokalval). Mer eller mindre utbrett valfusk förekom i samtliga länder, och i Kenya och Zimbabwe präglades valen av våldsamheter. Sammanfattningsvis visar de senaste årens trend i Afrika söder om Sahara att länderna med negativ demokratiutveckling är fler än de med positiv utveckling. I de

länder där Sverige bedriver ett långsiktigt utvecklingssamarbete uppvisar de flesta dock en försiktigt positiv trend (Zambia, Moçambique) eller en oförändrad demokratinivå.

2.2.1.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Sida samarbetar med nitton länder söder om Sahara. De tio volymmässigt största av dessa representerade 65 procent av det samlade biståndet genom Sida till Afrika. I DRK, Zimbabwe, Sudan, Uganda och Etiopien utgjorde humanitärt stöd en betydande del av de samlade kostnaderna

Andelen av det samlade stödet till kategori 1- och kategori 2-länder har ökat under perioden 2006-2008, medan det regionala samarbetets andel sjunkit något. Inom kategori 1 ges stöd till samarbetsländernas strategier för fattigdomsminskning genom budgetstöd till sex länder, där andelen i snitt uppgår till 50 procent av landallokeringen. Budgetstödet har resulterat i att en större andel av ländernas resurser registreras i statsbudgeten och nationalräkenskaperna, vilket bidrar till ökad insyn och transparens. I till exempel Moçambique allokeras ca 70 procent av statsbudgeten till så kallade prioriterade sektorer för fattigdomsminskning, varav över hälften till sociala sektorer.

Samtliga länder i kategori 1 är stora mottagare av internationellt bistånd, och såväl behov som förutsättningar för ökad effektivitet genom bättre givarsamordning finns. Sida har därför medverkat i gemensamma strategiprocesser och till en ökad arbetsfördelning mellan givarna i flera länder, bland annat Zambia, Kenya, Uganda och Tanzania. I samma syfte lämnar Sida stöd till FN:s reformprocess för bättre samordning (One UN) i pilotländerna Moçambique, Rwanda och Tanzania.

Inom kategori 2 har det humanitära stödets andel av det totala biståndet varit betydande, men ett förstärkt fokus på dessa länder har även medfört att stöd inriktat på långsiktig fattigdomsbekämpning har ökat. Den oförutsägbara utvecklingen i kombination med en låg absorptionskapacitet innebär att det i konflikt- och post-konfliktländer tar längre tid att uppnå tydliga utvecklingsresultat. Utmaningarna att mäta och följa upp biståndets resultat är också större, bland annat till följd av svaga informationssystem och bristande statistik. För att minska trycket på resurssvaga samarbetspartners är Sidas slutsats att Paris-agendans principer om koordinering och harmonisering så långt som möjligt också bör prägla biståndet till denna landkategori. I bland annat Sudan kanaliseras därför en stor del av det svenska stödet till två samfinansierade fonder för bredare utvecklingsinsatser.

Sidas erfarenheter visar att behovet av stöd har varit extra stort under övergångsperioder från konfliktsituation till en mer stabil återuppbyggnadsfas – en situation som har präglats och präglar till exempel Liberia. Sidas erfarenhet av uppbyggnadsfaser i post-konfliktländer är att goda resultat kan uppnås genom att stärka demokratiska

institutioner och lokala strukturer. I länder där konfliktsituationen är mer akut har flexibilitet och snabbhet visat sig vara nödvändigt.

Som ett led i övergången från traditionellt bistånd till aktörssamverkan i Namibia, Sydafrika och Botswana har aktörsmöten under 2008 genomförts med intressenter i Sverige respektive i samarbetsländerna. De områden som bedöms ha god potential för aktörssamverkan är bland annat klimat och miljö, transport och trafiksäkerhet samt handel.

Sida har under 2008 fasat ut samarbetet med Elfenbenskusten och Nigeria. Utfasningsprocesser pågår i Malawi och Angola. Erfarenhet från bland annat Angola visar att närvaro av personal i fält är viktig också i slutet av utfasningsperioden.

Humanitärt bistånd utgjorde den största huvudssektorn år 2008. Näst efter humanitärt bistånd utgör demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter den största sektorn, följt av budgetstöd samt hälsa. Inom hälsostödet är hiv/aids, SRHR-frågor samt jämställdhet nyckelaspekter.

En ökning av budgetstödet andel av totalen har skett under 2006-2008, i enlighet med Paris-agendans principer. Projektstöd är fortsatt den dominerande biståndsformen, och dess andel av totalen har legat relativt konstant under perioden 2006-2008 (ca 40 procent). Huvuddelen av stödet från Afrikaanslaget, avseende länderna med långsiktigt utvecklingssamarbete, är programbaserat.

Den dominerande kanalen för biståndet till Afrika är fortsatt samarbetsländernas egna organisationer. Samarbetet med såväl multilaterala som internationella organisationer har ökat något, vilket bland annat reflekterar det humanitära stödet, men också en ökad satsning på institutioner för regional samverkan (AU, EAC, ECOWAS etc). Den största delen av samarbetet med konflikt och post-konfliktländer kanaliseras genom multinationella organisationer med närvaro i landet. I Zimbabwe, som är det enda landet i Afrika som ingår i kategori 4-gruppen, kanaliseras stödet i sin helhet via multilaterala organisationer samt internationella och lokala enskilda organisationer.

Dialog med samarbetsländerna utgör ett allt viktigare komplement till de finansiella bidragen. Fokus i dialogen har under 2008 främst legat på ökad demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna samt på vikten av ett kraftfullt anti-korruptionsarbete. I konflikt och post-konfliktländer försvåras dialogen av den ofta osäkra maktsituationen.

AFRIKA SÖDER OM SAHARA, kostnader i tkr

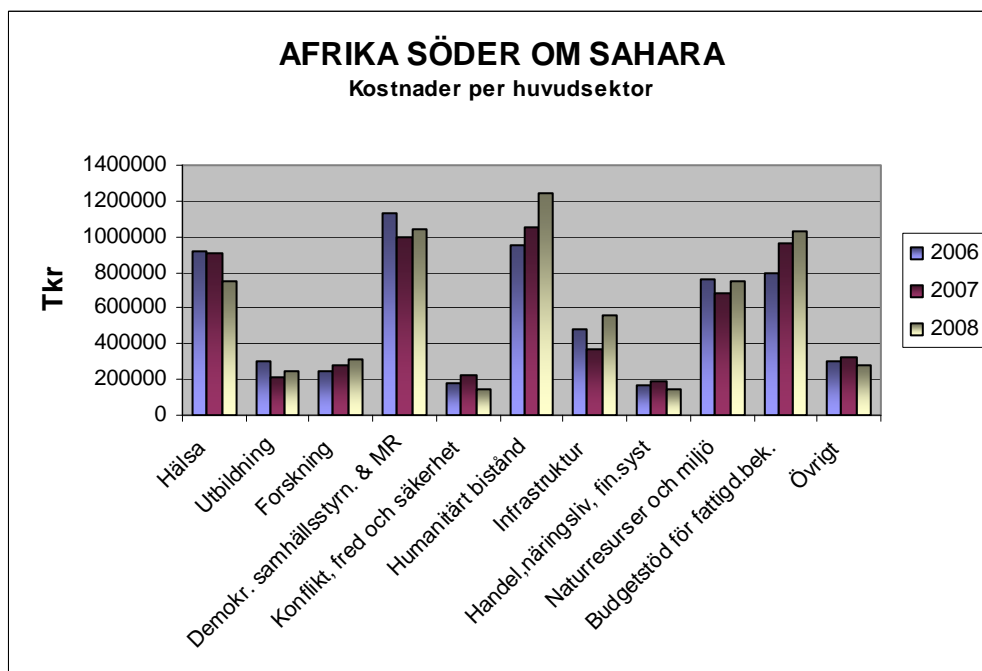
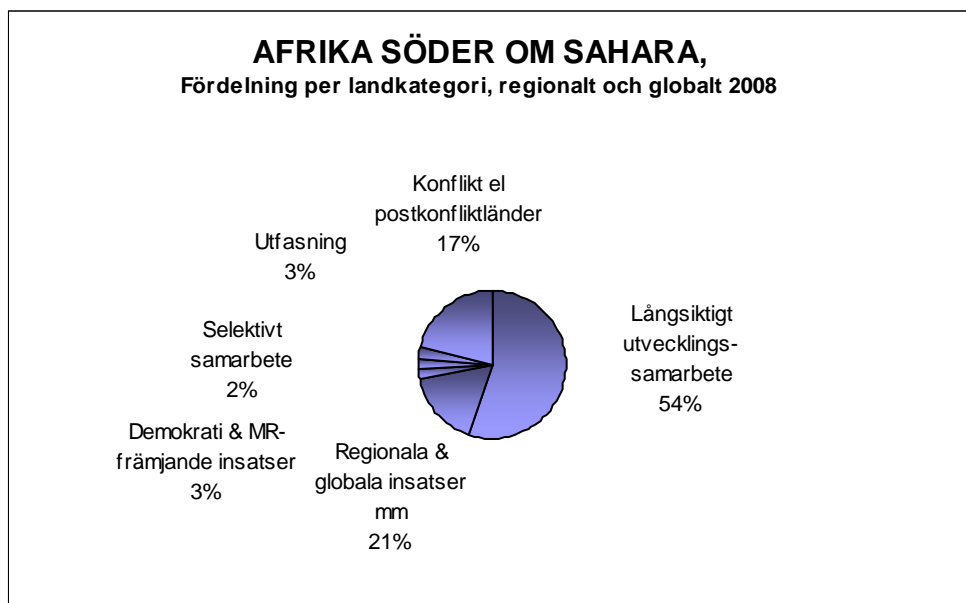
De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Tanzania	816 372	737 483	821 198
Moçambique	672 139	719 062	798 570
Uganda	463 113	395 531	427 464
Kenya	377 440	311 285	419 689
Sudan	327 693	394 916	397 900
Zambia	355 371	373 313	353 036
Kongo, demokratiska republiken	259 661	224 524	341 620
Etiopien	303 793	310 686	313 138
Mali	188 404	181 208	194 970
Zimbabwe	134 983	139 236	166 879
Totalt topp 10	3 898 971	3 787 243	4 234 464

Landkategorier, globalt & regionalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	3 411 198	3 328 188	3 576 321
Konflikt el postkonfliktländer	862 196	957 464	1 074 684
Demokrati & MR-främjande insatser	134 983	139 236	166 879
Selektivt samarbete	244 834	181 896	126 455
Utfasning	252 955	224 974	172 945
Regionala & globala insatser mm	1 328 276	1 388 314	1 378 183
Totala kostnader	6 234 442	6 220 072	6 495 467

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	913 840	910 259	750 955
Utbildning	300 556	209 582	245 957
Forskning	251 886	282 911	313 738
Demokr. samhällsstyrn. & MR	1 129 898	1 000 053	1 039 954
Konflikt, fred och säkerhet	180 457	221 233	143 954
Humanitärt bistånd	953 434	1 054 681	1 243 991
Infrastruktur	479 407	371 180	555 716
Handel,näringsliv, fin.syst	165 204	191 690	149 566
Naturresurser och miljö	763 110	682 285	745 425
Budgetstöd för fattigd.bek.	792 000	966 250	1 027 600
Övrigt	304 650	329 949	278 611
Totala kostnader	6 234 442	6 220 072	6 495 467

Biståndsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	2 583 712	2 430 256	2 640 079
Personalbistånd	48 091	51 436	41 469
Internationella kurser	25 841	32 689	40 518
Krediter	6 058	13 302	-24 130
Programstöd	1 612 772	1 637 817	1 756 503
Humanitärt bistånd	1 148 286	1 228 997	1 195 961
Forskning	271 659	285 135	332 591
Bidrag till EO	538 022	540 442	512 476
Totala kostnader	1 375 802	1 402 237	1 378 386

Kanaler	2006	2007	2008
Multilaterala organisationer	1 345 586	1 321 503	1 510 544
Svenska organisationer	1 072 190	1 185 196	974 360
Samarbetslandets organisation	2 618 361	2 717 389	3 007 621
Övriga länders organisationer	715 402	453 605	438 219
Internationella organisationer	482 903	542 380	564 724
Totala kostnader	6 234 442	6 220 072	6 495 467

2.2.1.3 Resultat från genomförda samarbetsstrategier i ett urval samarbetsländer.

Nedan redovisas resultat från tidigare strategiperioder avseende Rwanda, Zambia, DRK, Liberia, Etiopien och Sydafrika, för vilka resultatanalyser genomförts under 2007-2008. Urvalet har gjorts för att spegla samtliga berörda landkategorier samt dess relativa volym-mässiga storlek. Bland konfliktländerna har ett land som befinner sig i akut konfliktsituation respektive en post-konfliktsituation valts.

Rwanda

Samarbetet med Rwanda har styrts av strategin för svenskt stöd till Stora sjöregionen för perioden november 2004 - december 2008, inklusive landstrategin för Rwanda. Landstrategins övergripande mål

var att ”bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor”.

Under strategiperioden skedde en knapp fördubbling av den årliga budgetallokeringen till Rwanda och kostnaderna var mellan 60 och 170 miljoner kronor per år. Hälften av det svenska biståndet till Rwanda har utgått i form av budgetstöd för fattigdomsminskning. Med anledning av uppgifter publicerade av FN avseende Rwandas inblandning i konflikten i DRK, beslutade Sida att innehålla budgetstödet för 2008.

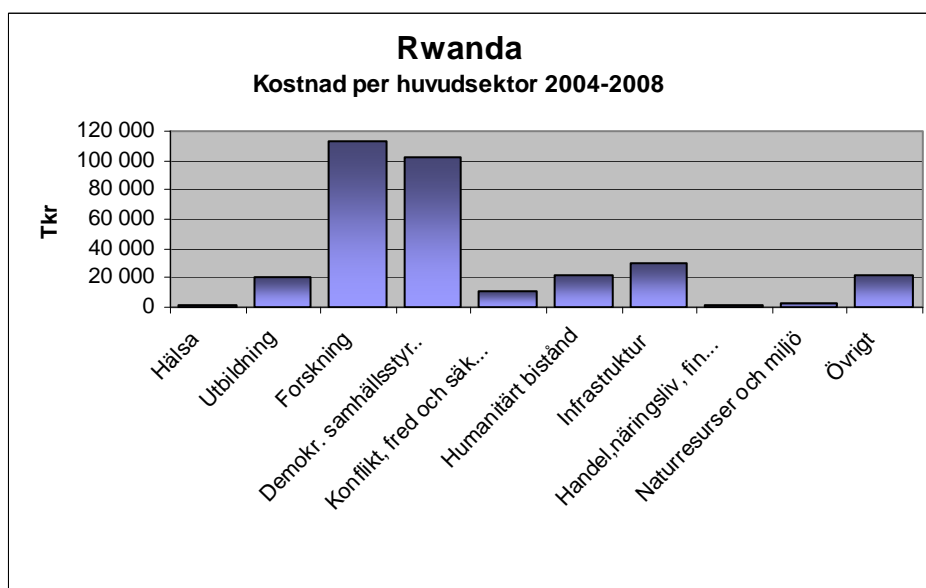
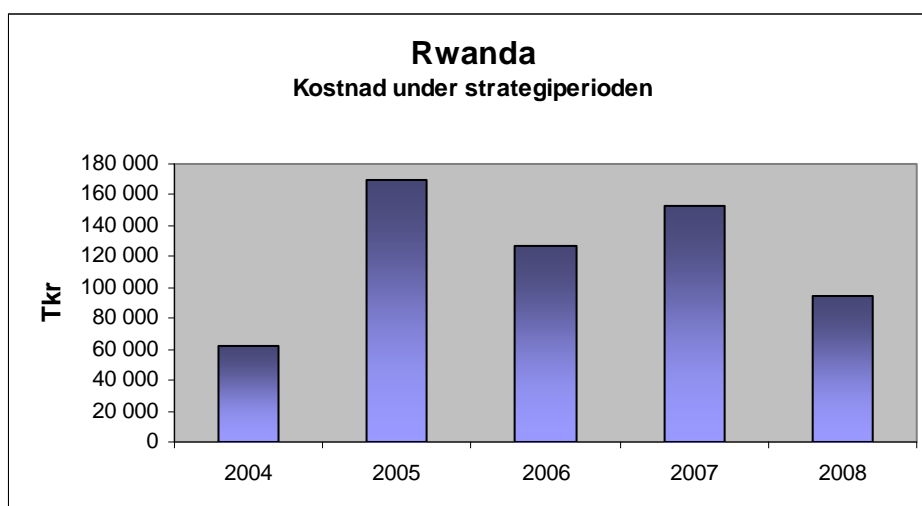
Sverige har genom sitt budgetstöd sedan år 2000 bidragit till genomförandet av Rwandas egna fattigdomsstrategier. Rwanda har haft en stark ekonomisk tillväxt 2002-2007, och andelen människor som lever i fattigdom har därmed minskat med tre procentenheter mellan 2000 och 2006. Befolkningsökningen har dock inneburit att det absoluta antalet fattiga ökat under perioden; från 4,8 till 5 miljoner.

I dag är Rwanda på god väg att uppnå millenniemålen avseende grundskola för alla, jämställdhet mellan könen, minskad barnadödlighet, minskad spridning av HIV/AIDS och andra sjukdomar, och att säkerställa en miljömässigt hållbar utveckling. Millenniemålen för fattigdomsminskning respektive minskad mödradödlighet kommer dock sannolikt inte att uppnås.

Inom området demokratisk samhällsstyrning har det svenska stödet bidragit till ökad effektivitet och kapacitet inom den rwandiska riksrevisionen och polisväsendet. Detta har lett till att det rättsliga skyddet för Rwandas medborgare har ökat och förutsättningarna för att ställa regeringen till svars förbättrats. Samtidigt kvarstår väsentliga brister vad gäller demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter med restriktioner i yttrandefriheten och ett allmänt begränsat spektrum av politiska åsikter i samhällsdebatten.

Inom området ekonomisk tillväxt och socioekonomisk utveckling har det svenska forskningsstödet till National University of Rwanda lett till att det nationella systemet för kapacitetsuppbyggnad förbättrats, bland annat genom att de första utbildningarna på forskarnivå etablerats och ny kunskap av relevans för Rwandas utveckling genererats.

Sammanfattningsvis har Rwanda uppnått de flesta av de förväntade resultaten inom samarbetsprogram och –projekt på ett relativt tillfredsställande sätt. En begränsade faktor har dock varit bristen på kapacitet inom den rwandiska offentliga sektorn; ofta i kombination med överambitiösa mål. Rwandas konfliktfyllda geopolitiska läge innebär ytterligare utmaningar för ett långsiktigt utvecklingssamarbete.

Zambia

Det övergripande målet i samarbetsstrategin för Zambia 2003 - 2008 var att bidra till minskad fattigdom i landet. Samarbetet har haft en bred ansats inriktad på mer än sex sektorer. Kostnaderna för det svenska stödet ökade från cirka 165 miljoner kronor till 353 miljoner kronor per år under strategiperioden. De volymmässigt största sektorerna var naturresurser och miljö, hälsa samt demokrati och mänskliga rättigheter genom det civila samhället. Budgetstödet ökade under strategiperioden från 48,5 miljoner kronor 2006 till 102,6 miljoner kronor 2008.

Sverige har sedan 2005 bidragit till Zambias fattigdomsstrategier genom generellt budgetstöd. Genomförandet av strategierna har varit tillfredsställande och fattigdomen sjönk från 73 procent (1998) till 64 procent (2006) under strategiperioden. Hiv/aids-prevalensen stabiliserades runt 16 procent och aidsmedicin blev avgiftsfri. Inflationen minskade från 30 procent till 10 procent över de senaste fem åren och tillväxten var under hela strategiperioden stark, ca 5 procent per år. Andel barn i grundskolan ökade från 76 procent till 96 procent mellan 2003 och 2005 och 85 procent av barn under ett år vaccinerades 2007

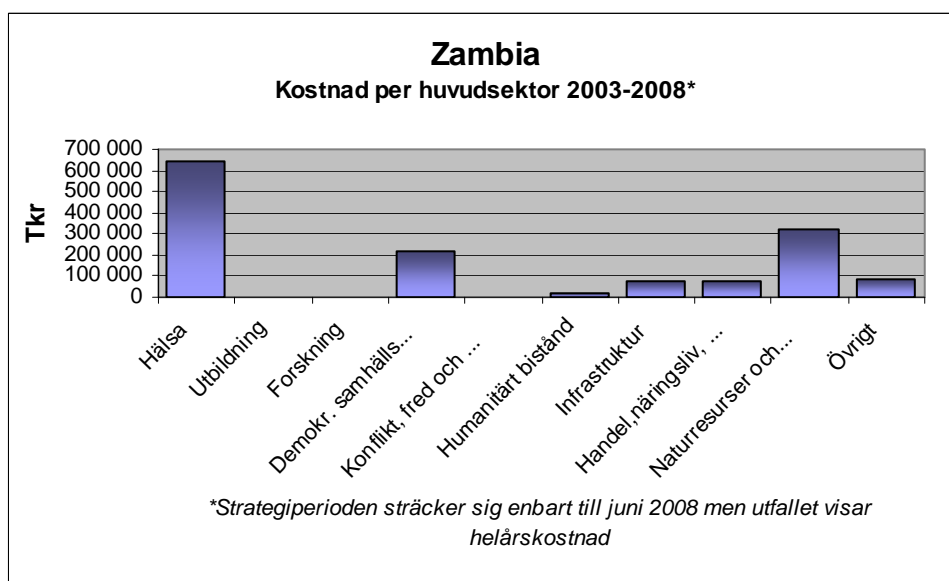
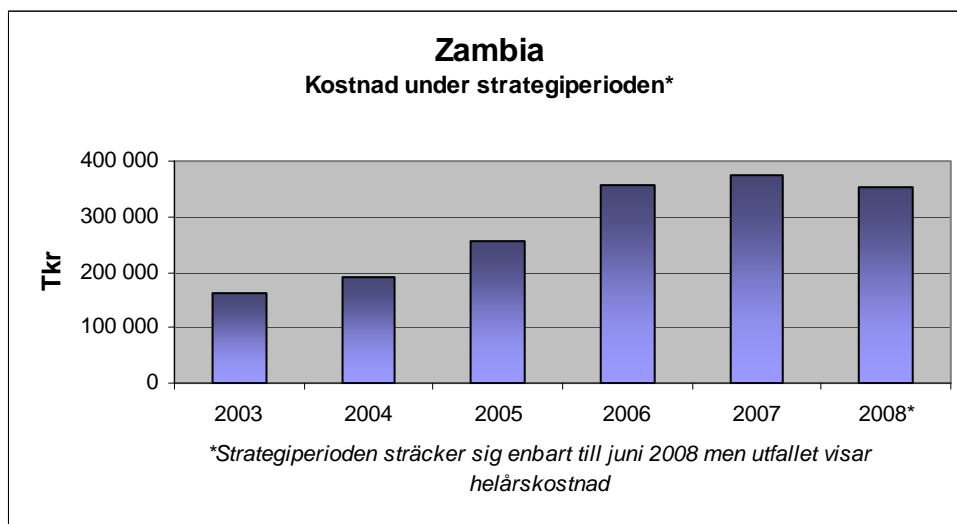
jämfört med 74 procent 2003. Infrastrukturen byggdes ut, och 2006 reparerades och underhölls till exempel nära 2000 mil väg.

Det svenska stödet inom jordbrukssektorn nådde ut till 44 000 jordbrukshushåll i Zambia, motsvarande fem procent av samtliga jordbrukare. En kostnads-nyttoanalys som nyligen gjorts av den svenska insatsen visar på god avkastning och att programmets mål att öka inkomsterna och förbättra livsmedelssäkerheten i stor utsträckning uppnått. Över 55 procent av de deltagande hushållen tryggade tillgången på mat, samtidigt som hushållsinkomsterna i snitt fördubblades. Analysen visar också att sannolikheten är god för en fortsatt hög framtida avkastning.

Genom det generella budgetstödet och det riktade sektorstödet till hälsa medverkade Sverige till att Zambia uppnådde målet, nämligen att 60 procent av hälsobudgeten skulle gå till distrikten. Vårdutbudet ökade; bland annat ökade antalet hiv-positiva som behandlas med bromsmediciner från 2000 år 2003 till ca 150 000 år 2007. Mödradödligheten var dock fortsatt hög 2007 och personalresurserna knappa både i antal och i kapacitet.

Svenskt stöd till de allmänna valen 2006 bidrog till transparens i valförberedelserna och förtroendet för valprocessen. Antalet registrerade väljare ökade från 2,6 miljoner till 3,9 miljoner och valdeltagandet ökade från 1,8 miljoner till 2,8 miljoner jämfört med valet 2001. Genom det generella budgetstödet och det riktade stödet till Zambias reformer av det statliga finansiella styrsystemet bidrog Sverige till att budgetprocessen stärktes, revisionsrapporter levererades i tid till parlamentet samt revisionsanmärkningar åtgärdades i högre grad. Reformerna gick dock långsammare än beräknat.

Sammanfattningsvis gör Sida bedömningen att svenskt stöd medverkat till den positiva utvecklingen i Zambia och att målen för samarbetsstrategin till stor del uppfyllts. Strategins försiktigt positiva bedömning avseende förutsättningarna för fattigdomsbekämpning och ett mer effektivt utvecklingssamarbete, med möjlighet till ökade volymer för samarbetet, infriades. En stor utmaning för Zambia och det svenska utvecklingssamarbetet under strategiperioden har varit de institutionella begränsningarna hos både statliga och icke-statliga aktörer.

Demokratiska Republiken Kongo (DRK)

Bilateralt utvecklingssamarbete med DRK inleddes i november 2004. Samarbetet har styrts av Sveriges strategi för svenskt stöd till Stora sjöregionen för perioden november 2004 - december 2008, inklusive landstrategi för DRK, vars målsättning har varit att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor med betoning på att skapa förutsättningar för fred. Stödet har inriktats mot fredlig utveckling, säkerhet och försoning, demokratireformer och respekt för mänskliga rättigheter samt ekonomisk tillväxt och socio-ekonomisk utveckling med fokus på utbildningssektorn.

Under åren 2004-2008 uppgick stödet till 1 120 miljoner kronor, varav humanitärt stöd utgjorde 715 miljoner kronor.

Strategiperioden har präglats av stor osäkerhet med uppskjutna val, politiskt våld och en uppflammande konflikt i östra DRK. Måluppfyllelse och resultat har påverkats negativt eftersom insatser har försenats både på grund av bristande politisk vilja och för att miljön är skör, komplex

och våldsbenägen. Tillfällen till direkt dialog med regeringen har varit få. Stödet har kanaliserats via FN-systemet och internationella enskilda organisationer. Det humanitära stödet har på grund av konflikten i öst. ökat mer än vad som förutsågs

Inom området fredlig utveckling och demokratireformer stödde Sverige genomförandet av nationella val 2006 och bidrog till en öppen och välkoordinerad valprocess, med ett valdeltagande på 80 procent. Internationella valobservatörer betecknade valen som fria och rättvisande. Sverige har stött FN-radion Okapi, det enda massmedium som täcker hela landet. Sändningarna var avgörande för att hjälpa lyssnarna att förstå valprocessen och deras beslut att rösta.

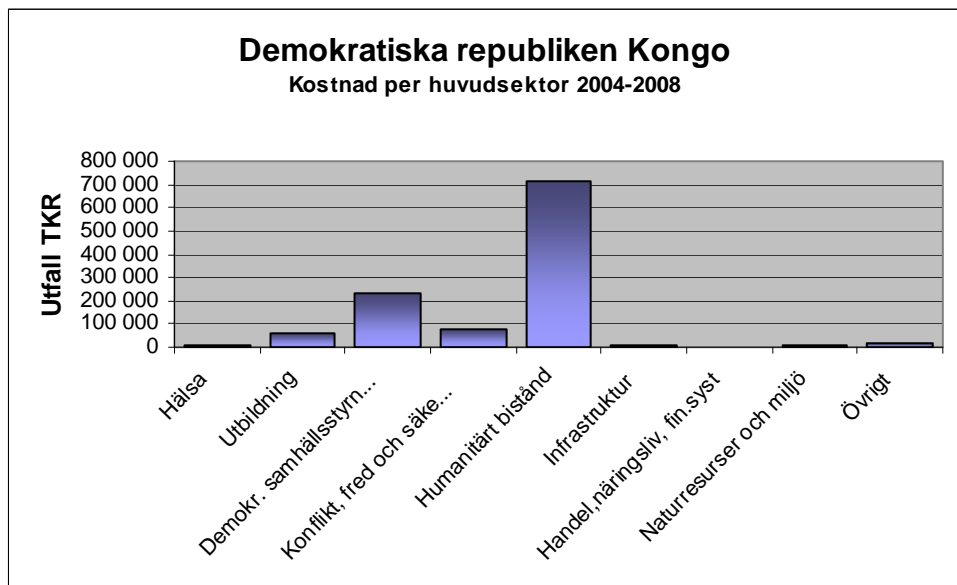
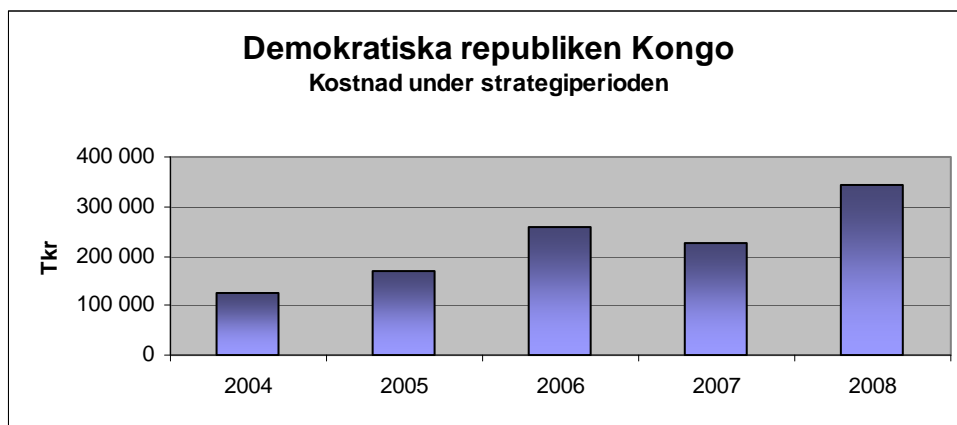
Sverige har bidragit till ett regionalt program med målsättningen att bryta konfliktskykeln i Stora Sjööregionen genom demobilisering och återintegrering av stridande. Programmet har demobiliserat cirka 102 000 vuxna soldater och 23 000 barnsoldater har kunnat återförenas med sina familjer i DRK.

Genom Save the Children UK och UNICEF har Sverige bidragit till att öka tillgången till primärutbildning i tre av landets provinser. Antalet elever som börjar i grundskolan har ökat med 20 procent i dessa provinser, kvalitén har höjts och undervisningsmiljön avsevärt förbättrats.

Trepartssamarbetet mellan DRK, Sverige och Sydafrika inleddes 2005. med syfte att Sydafrika skulle hjälpa DRK att bygga upp anställningsregister inom offentlig förvaltning. Resultaten blev dock inte de förväntade. Den utvärdering av insatsen som gjordes 2008 identifierar svagt ägarskap, parallella strukturer och låg grad av samverkan inom statsförvaltningen som förklaring till uteblivna resultat.

Sverige är en av de största givarna av humanitärt stöd till DRK med i genomsnitt 11 procent i bidrag till de humanitära fonderna 2006 och 2007 och ca 5 procent av all humanitär verksamhet i landet. Sammantaget har de humanitära insatserna nått 20 miljoner kongoleser med förbättrade förhållanden i flyktinglägren och tillgång till mat, vatten, sanitet, utbildning, hälsa och skydd. Särskild hänsyn har tagits till barn och kvinnors speciella behov. Insatserna inom livsmedelssäkerhet/nutrition har nått 380 000 barn. En utvärdering av den humanitära fonden i DRK visar att den har lett till bättre koordinering, snabbare svar på humanitära behov, bättre fördelning mellan provinserna och en systematisk uppföljning av behovs- och resultatindikatorer.

Sammanfattningsvis gör Sida bedömningen att de svenskstödda insatserna i DRK trots den föränderliga kontexten har svarat mot och bidragit till de övergripande målen i strategin. Långsiktiga resultat av stödet för fredlig utveckling, demokratireformer och ekonomisk utveckling är emellertid ännu svåra att mäta.

Liberia

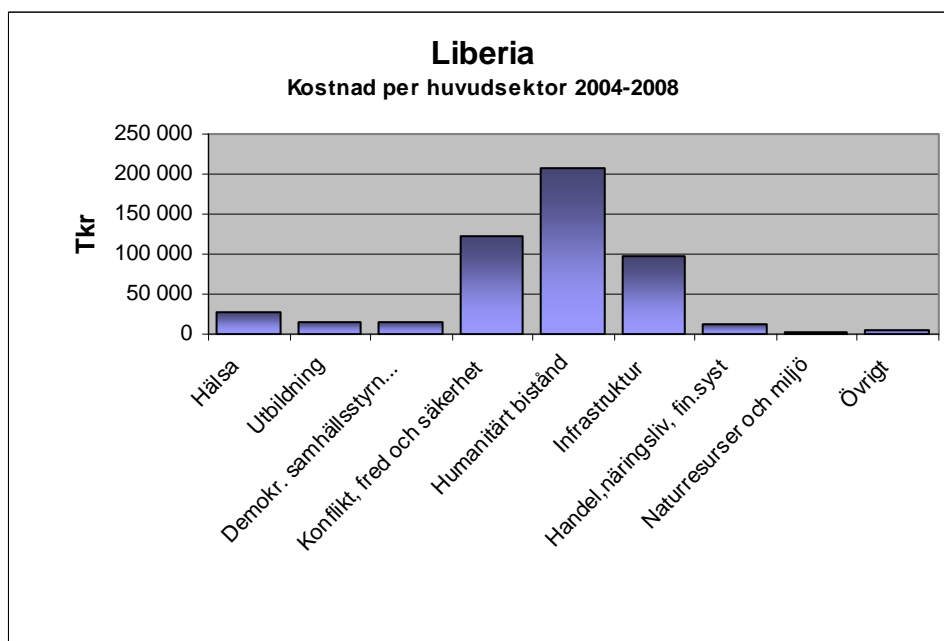
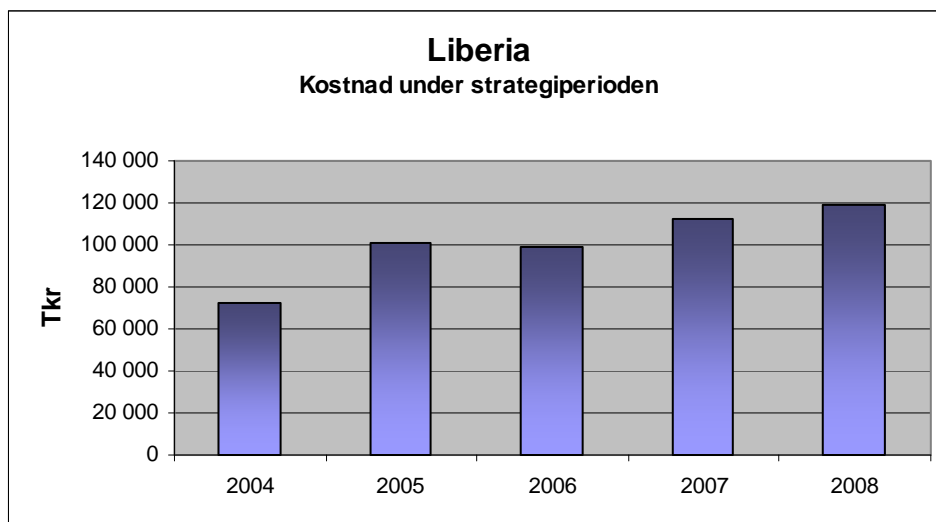
Samarbetet med Liberia styrdes under perioden 2004-2008 av den subregionala strategin för Västafrika, Burkina Faso och Mali, med fokus på konfliktförebyggande insatser, naturresurser och infrastruktur samt ekonomiskt samarbete och integration.

Det svenska stödet till Liberia har under perioden 2004-2008 uppgått till cirka 500 miljoner kronor. Huvuddelen av stödet har utgjorts av humanitärt bistånd.

Sida har varit den största givaren till landets decentraliseringsprocess som nått ut till landets samtliga 15 regioner. Stödet har bland annat bidragit till ett ökat deltagande i beslutsfattande. Ett konkret exempel är de lokala utvecklingsplaner som tagits fram i alla regioner genom en deltagandeprocess. Dessa har sedan legat till grund för den nationella fattigdomsstrategin. Trots relativt höga administrativa kostnader bedöms insatserna som kostnadseffektiva och väl anpassade till den specifika post-konfliktkontexten i Liberia.

Stödet till Liberias sanningskommission har bidragit till att slutföra förhör och vittnesdokumentation runtom i landet samt till att sammanställa den slutgiltiga rapporten som ska vägleda landet till försoning och ytterligare konsolidering av freden. Genom ett samarbete med Rädda Barnen (UK), har ca 55 000 barn fått tillgång till utbildning av god kvalitet. Stödet har även bidragit till utbildning för lärare, renovering av skolor och har därtill försett skolor med utrustning och material.

Sidas bedömning är att de resultat som uppnåtts är relativt positiva. Det svenska stödet till landets decentralisering bedöms ha varit särskilt effektivt och av stor vikt i återuppbyggnaden efter konflikten.

Etiopien

Det övergripande målet i samarbetsstrategin för Etiopien 2003-2008 var att "bidra till att minska fattigdomen i landet genom att medverka till att de hinder som skapar eller befäster fattigdomen undanröjs". Stöd har

givits till tre huvudområden; demokratisk samhällsstyrning och respekt för de mänskliga rättigheterna, social utveckling och ekonomisk tillväxt.

Under 2003-2007 var Sidas kostnader till Etiopien totalt 1 200 miljoner kronor. En halvering av antalet insatser har skett mellan 2005 och 2008. Sverige gav generellt budgetstöd under 2003 och 2004 om totalt 100 miljoner kronor. Den negativa demokratiska utvecklingen sedan valet 2005 har gjort att budgetstödet har avslutats. En ökad tonvikt har därför lagts vid samarbete genom multilaterala kanaler, civila samhället, privata sektorn och decentraliserade statliga strukturer.

Sveriges bidrag till det samfinansierade programmet för valstöd syftade till att stärka kapaciteten hos den etiopiska valmyndigheten samt till väljarutbildning genom det civila samhället. Programmet bidrog till att 90 procent av befolkningen med rösträtt deltog i valet 2005.

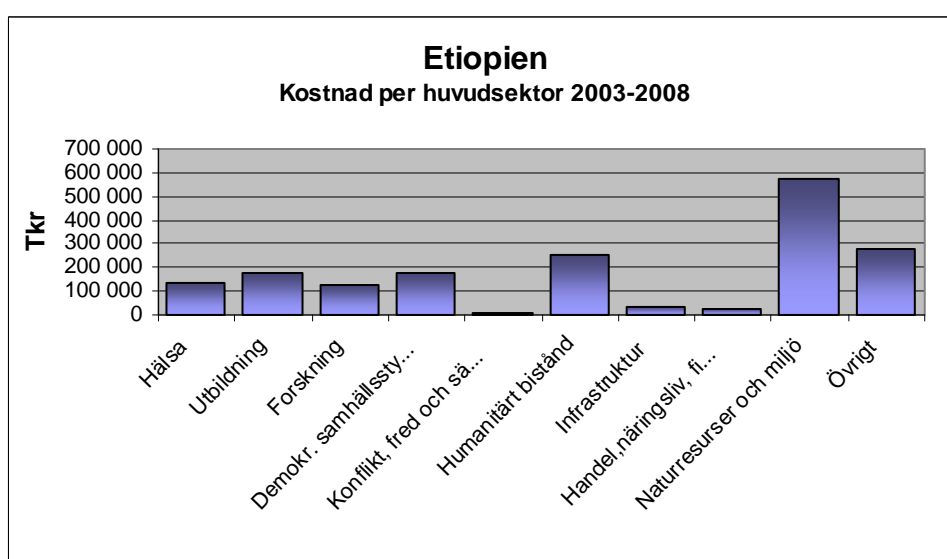
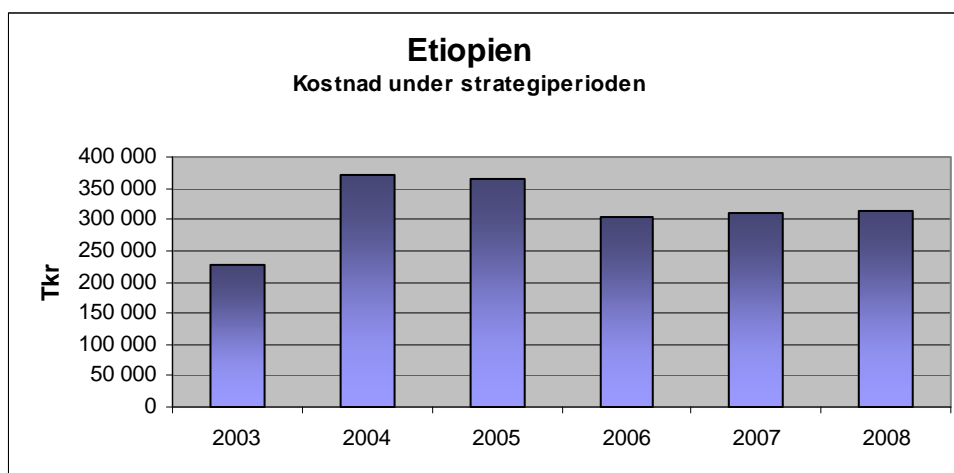
Inom området social utveckling har Sverige tillsammans med andra givare stött utbildning av lärare, vilket bland annat bidragit till att andelen kvalificerade lärare i övre grundskolan ökat med 30 procentenheter. Sveriges stöd till Unicefs program för att öka andelen flickor som går i skolan har kommit drygt 80 240 flickor tillgodo.

Inom området ekonomisk tillväxt har Sverige sedan länge ett samarbete med Amhararegionen. Utvecklingen av system för registrering av land har resulterat i att ca 3,5 miljoner certifikat för brukanderätt av land har upprättats och därmed stärkt jordbrukarnas rättigheter samt ekonomiska möjligheter. Sidas bedömning är att systemet med icke-öronmärkta stöd till den lokala administrationen på ett effektivt sätt har stött decentraliseringsprocessen.

Sida har tillsammans med andra givare lämnat bidrag till en insats som syftar till att bygga upp kommunala tillgångar och förhindra ökad fattigdom bland hushållen i kroniskt livsmedelsotrygga regioner. Programmet har nått cirka 7,3 miljoner invånare dels genom direktbidrag till utsatta grupper, dels genom arbete inom mark-konservering, vägbyggen samt byggnation av skolor och hälsokliniker. Insatsens upplägg har utgjort en brygga mellan traditionellt humanitärt stöd och mer långsiktigt utvecklingssamarbete.

Sammanfattningsvis är utvecklingen i Etiopien komplex, svårhanterlig och motsägelsefull, med bestående fattigdom, otillräckliga resurser och ett stort demokratiskt underskott. Den demokratiska utvecklingen har under de senaste åren varit negativ i nästan alla avseenden. Samtidigt har den nationella fattigdomsstrategin genomförts med viss effektivitet, och positiva resultat har uppnåtts inom de sociala sektorerna. Sidas bedömning är att den komplexa situationen i Etiopien kommer att bestå framöver. Fortsatt stora insatser för att stärka demokratin och dess principer behövs, samtidigt som svårigheterna att komma framåt på

dessa områden bedöms ha ökat.

Sydafrika

Det övergripande målet för utvecklingssamarbetet med Sydafrika för perioden 2004-2008 har varit att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor, inom ramen för en rättvis och hållbar utveckling. Ett mål var också att lägga om utvecklingssamarbetet till ett bredare samarbete, baserat på ömsesidighet och samfinansiering.

De totala kostnaderna uppgick under strategiperioden 2004-2008 till 725 miljoner kronor. Därtill kanaliserades cirka 150 miljoner kronor genom svenska enskilda organisationer. År 2008 var kostnaderna cirka 84 miljoner kronor uppdelat främst på sektorerna hälsa (27 procent) och demokrati och mänskliga rättigheter (57 procent).

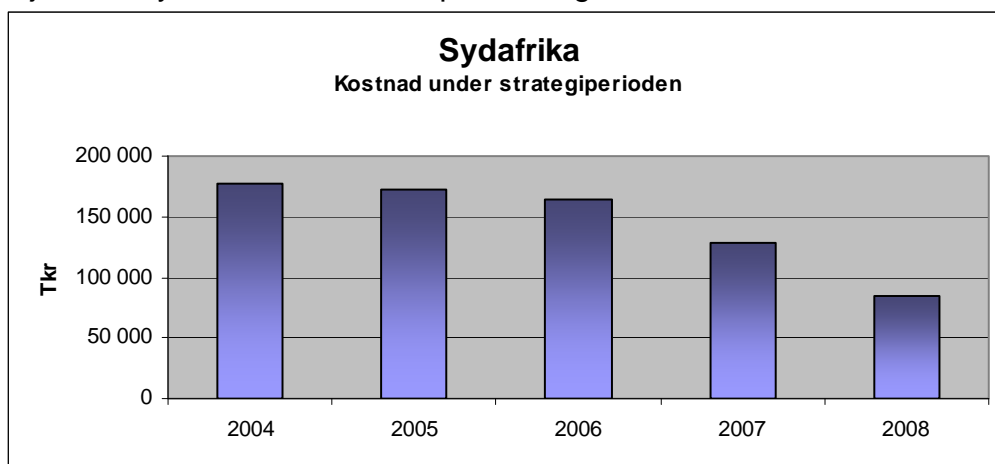
Omläggningen av samarbetet har skett i nära samarbete och dialog med Sydafrika, vilket lett till god måluppfyllelse i program och projekt som fått stöd från Sida. Det svenska stödet har bidragit till att utveckla en polisorganisation baserad på demokratiska principer, med betoning

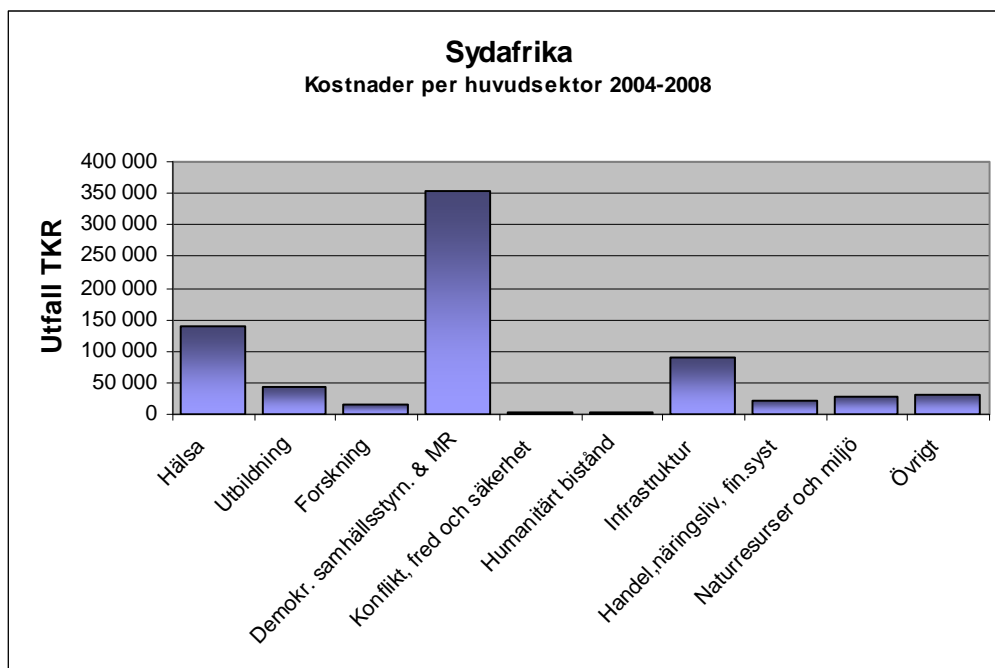
på jämställdhet, kvinnligt ledarskap, brottsoffer och mänskliga rättigheter. Arbetsrelationerna mellan fackföreningarna och SAPS ledning har förbättrats och den nya mer samarbetsvilliga och mindre konfrontativa modellen har nått ner till regional nivå.

Under 2008 har Sida stött svenska och sydafrikanska institutioner för att stimulera så kallad aktörssamverkan. Inom kultursamarbetet har utbyten av teknisk kunskap och erfarenheter inom projekten lett till ökad yrkesskicklighet, ökad självkänsla bland de kvinnor som deltagit och i flera fall lett till arbetstillfällen. Programmet har berikat båda ländernas kulturliv och har bidragit till att kulturrådet som administrerar den svenska delen väsentligt ökat sitt internationella engagemang.

Aktörssamverkan har initierats mellan sydafrikanska ACCORD och Uppsala Universitet, bland annat för samverkan i genomförandet av Sidas internationella kurser för fred och säkerhet, liksom för att främja afrikansk forskning på området. Sidas stöd inom hiv/aids i Sydafrika, inklusive till organisationerna TAC (Treatment Action Campaign) och AIDS Foundation, har bland annat lett till att hiv-infekterade personers tillgång till bromsmediciner och vård har ökat under året.

En oberoende resultatanalys av samarbetet konstaterar att Sveriges stöd har varit relevant i förhållande till Sydafrikas program för fattigdomsminskning. Vidare konstateras att Sydafrika anser att Sverige har varit en flexibel och konstruktiv samarbetspartner som givit stöd i linje med Sydafrikas nationella prioriteringar.

2.2.1.4 Sidas bedömning

Trots vissa framsteg inom några områden, bland annat de sociala sektorerna, så är majoriteten av länderna söder om Sahara fortsatt bland de fattigaste i världen. Även om den generella fattigdomen har minskat på en övergripande nivå är den extrema fattigdomen fortfarande utbredd. Pågående konflikter och naturkatastrofer som drabbar regionen slår särskilt hårt mot fattiga och barn, vilket utgör ett växande hot mot utveckling, fred och säkerhet i regionen. Fortsatt stora satsningar fordras för att bistå de afrikanska länderna att möta de fortsatta utmaningar som väntar en redan hårt drabbad kontinent.

Sida gör bedömningen att målen i tidigare samarbetsstrategier uppnåtts på ett relativt tillfredsställande sätt. Ett antal lärdomar har också genererats genom verksamheten. En blandning av både biståndsformer och kanaler för stöd har visat sig effektivt i samarbetsländerna. En ökad koncentration av insatser och partners, balans mellan olika samarbetskanaler samt en större andel programbaserat stöd är dock eftersträfvansvärt för att nå ännu högre effektivitet. Kapacitetsbrist i samarbetsländerna är genomgående den trånga sektorn för ett effektivt bistånd. Förbättrad givarsamordning och ökade satsningar på kapacitetsuppbyggnad är därför avgörande för ökad effektivitet. En lärdom är dock att kapacitetsuppbyggnad är tidskrävande och alltid bör utgå från rådande institutionell kapacitet och erfarenhet.

I några av Sveriges samarbetsländer står biståndet inför särskilda utmaningar när det gäller demokratisk samhällsstyrning, inte minst vad gäller rättssäkerhet, respekten för de mänskliga rättigheterna och pluralism. Bland dessa länder återfinns flera konflikt- och post-konfliktländer, men även länder i kategori 1. Erfarenheten visar att en nära samverkan mellan biståndet och den politiska dialogen fordras i

dessa miljöer. I länder med en akut konfliktsituation är flexibilitet och snabbhet nödvändigt, liksom en relativt sett högre riskacceptans.

För att öka effektiviteten i det programbaserade stödet är Sidas erfarenhet att detta bör kompletteras med riktade kapacitetsbyggande insatser inom statsförvaltningen, inte minst för att stärka de finansiella styrsystemen och motverka riskerna för korruption. För att stärka oberoende granskningsfunktioner och främja ökad pluralism bör kompletterande stöd lämnas till civila samhället och parlament.

2.2.2 ASIEN OCH CENTRALASIEN

2.2.2.1 Övergripande utveckling i regionen

Den snabba ekonomiska tillväxten i Kina och Indien med sina mer än 2,3 miljarder invånare har lett till en minskning av fattigdomen som påverkar möjligheten att nå millennieutvecklingsmålen globalt. Utvecklingen i många andra länder i regionen har också varit positiv, men mycket återstår. Hälften av världens undernärda barn bor i tre länder; Bangladesh, Indien och Pakistan trots att endast 29 procent av världens barn under 5 år finns där. 19 miljoner underviktiga barn föds i utvecklingsländerna varav 40 procent i Sydasiens. Systematisk diskriminering av kvinnor är en av de bakomliggande faktorerna. I regionen finns omkring 50 miljoner fler män än kvinnor och mer än 20 miljoner flickor förvägras utbildning varje år.

Trots framgångar när det gäller fattigdomsminskning lever alltså stora grupper fortfarande under, eller strax ovanför, fattigdomsgränsen. Dessa grupper är extra sårbara för externa chocker som klimatförändringar, stigande matpriser och finansiella kriser. Under perioden 2000-2004 drabbades närmare 110 miljoner människor av översvämningar i Syd- och Ostasien. Klimatförändringen är en utmaning för regionen; så kan till exempel smältande glaciärer i Asien komma att påverka matförsörjningen för två miljarder människor.

Matpriskrisen har drabbat de fattiga hårt. I Asien, inklusive Centralasien, beräknas 1,2 miljarder människor använda i genomsnitt 60 procent av sina inkomster till mat. Från mitten av 2007 till våren 2008 fördubblades priset på ris i Bangladesh och Kambodja och priset på vete i Tadzjikistan. Prisstegringarna beror på både tillfälliga cykliska faktorer som väderförhållanden och strukturella, mer långsiktiga faktorer, som minskande vattentillgång och lägre produktivitet i jordbruket.

Den globala finanskrisen riskerar att minska ländernas exportinkomster, mängden bistånd, och penningöverföringar från migrantarbetare. I Bangladesh beräknas överföringarna ha bidragit till drygt femton procent av fattigdomsminskningen. I Afghanistan och Sri Lanka har konflikterna förvärrats under 2008. Vid slutet av 2007 var antalet flyktingar från Afghanistan nästan 3,1 miljoner, 27 procent av världens

flyktingar under UNHCR:s beskydd. Afghanerna har definierat bristen på säkerhet som sitt största problem, och den afghanska regeringen har lagt säkerhet till de åtta globala millenniemålen, ett erkännande att fred och säkerhet är nödvändigt för att uppnå de övriga målen.

2.2.2.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Förutom genomförandet av en regional strategi samarbetar Sida med sexton länder i Asien och Centralasien. Sex av dessa kommer att fasas ut under de närmaste åren. Av de återstående är två länder med vilka Sverige skall ha långsiktigt utvecklingssamarbete, två konfliktländer och två länder med demokratiskt underskott. De återstående fyra tillhör kategorin selektivt samarbete med inriktning på aktörssamverkan. Att en så stor andel av länderna inriktas på aktörssamverkan är ett av skälen till att projektstöd dominerar eftersom aktörssamverkan per definition innebär projektstöd. Endast en dryg femtedel av kostnaderna utgörs av programstöd.

För att bättre förstå hur programmen påverkar de fattiga introducerade Sida 2007 så kallade "Reality Checks", verklighetskontroller, i Bangladesh där Sverige stödjer sektorprogrammen för hälsa och undervisning. Verklighetskontrollerna kompletterar vanliga uppföljningar och utvärderingar med ett underifrånperspektiv.

Sida lämnande under 2008 stöd till FN:s reformprocess för bättre samordning, One UN, i pilotlandet Vietnam.

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter är den största sektorn i Asien och Centralasien. (Kostnaderna pekar på en viss nedgång som kan förklaras av att huvuddelen av de sex utfasningsländerna har större stöd inom detta område.) Stödet till hälsosektorn har ökat under den senaste treårsperioden, bland annat till följd av de omfattande programmen i Burma och Bangladesh. Naturresurser och miljö är redan den tredje största sektorn i regionen. De samarbetsstrategier som utarbetats under 2008 lägger ännu tydligare fokus på miljö och klimat.

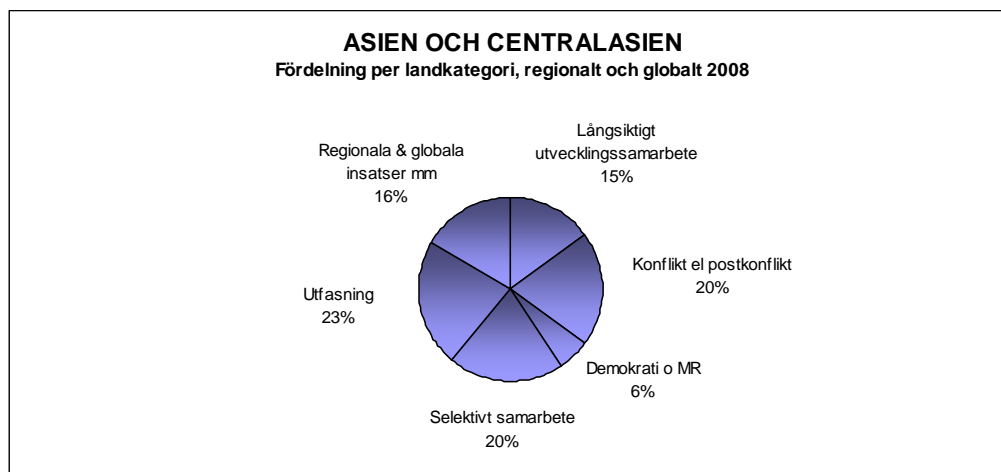
ASIEN OCH CENTRALASIEN, kostnader i tkr

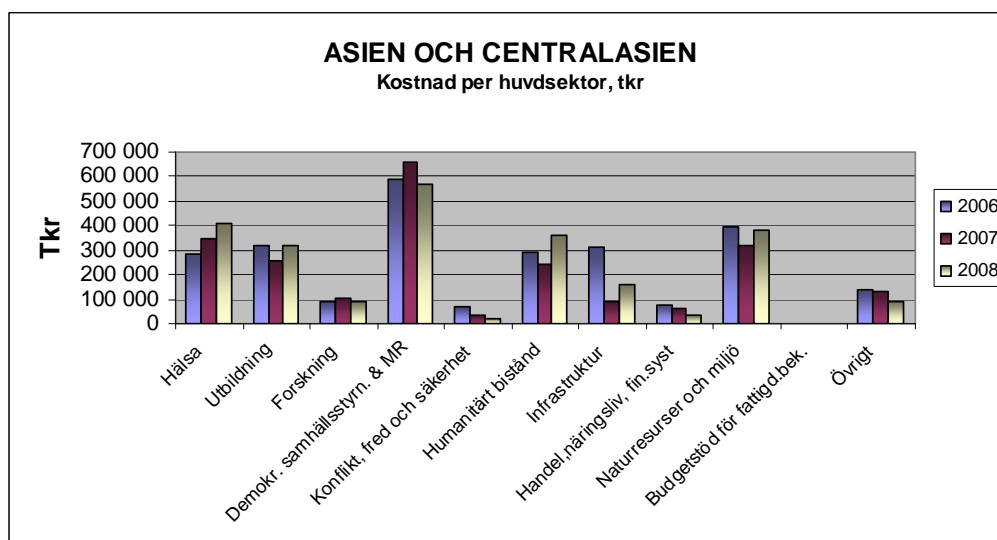
De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Afghanistan	334 519	383 124	454 102
Bangladesh	282 455	83 677	254 316
Vietnam	323 944	332 796	251 068
Myanmar/Burma	29 571	80 465	143 603
Laos	174 923	139 174	138 848
Kambodja	126 564	121 078	107 632
Sri Lanka	155 129	162 288	103 450
Kina	84 041	69 003	83 095
Tadzjikistan	65 518	96 290	82 793
Indien	122 429	96 275	80 267
Grand Total	1 699 094	1 564 170	1 699 175

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	409 020	204 755	361 948
Konflikt el postkonflikt	346 039	421 860	487 698
Demokrati o MR	29 571	80 465	143 603
Selektivt samarbete	694 077	574 562	494 023
Utfasning	642 545	661 451	542 045
Regionala & globala insatser mm	437 480	299 591	400 669
Totala kostnader	2 558 732	2 242 684	2 429 987

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	280 767	347 977	407 242
Utbildning	321 276	258 032	318 134
Forskning	89 506	104 137	90 325
Demokr. samhällsstyrn. & MR	587 535	657 730	567 712
Konflikt, fred och säkerhet	68 566	34 695	20 655
Humanitärt bistånd	287 918	243 212	362 432
Infrastruktur	312 983	87 647	158 200
Handel,näringsliv, fin.syst	79 675	59 096	36 480
Naturresurser och miljö	393 989	316 582	378 990
Budgetstöd för fattigd.bek.	0	0	0
Övrigt	136 517	133 576	89 817
Grand Total	2 558 732	2 242 684	2 429 987

Bistandsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	1 363 633	1 417 884	1 322 461
Personalbistånd	91 226	92 129	72 684
Internationella kurser	17 687	13 560	14 029
Krediter	93 766	-259 687	-13 954
Programstöd	286 988	354 996	358 652
Humanitärt bistånd	363 389	285 373	353 843
Forskning	90 337	91 724	76 155
Bidrag till EO	251 707	246 705	246 117
Totala kostnader	2 558 732	2 242 684	2 429 987

2.2.2.3 Resultat från genomförda samarbetsstrategier i ett urval samarbetsländer.

Under 2008 har resultatanalyser genomförts i Afghanistan, Sri Lanka, Indien, Burma, Indonesien och Östtimor. För att täcka in olika kategorier av länder har Afghanistan, Sri Lanka och Burma valts ut för redovisning nedan.

Afghanistan

Målen i samarbetsstrategin för Afghanistan 2006-2009 är att stärka landets förutsättningar att minska fattigdomen, utveckla demokrati, rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter, inklusive att stärka kvinnans ställning i samhället, bidra till utvecklingen av det civila samhället, samt slutligen bidra till att stärka den yttre och den inre säkerheten. De volymmässigt största sektorerna har varit utbildning, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter och humanitärt bistånd. Huvuddelen av stödet har kanaliserats genom multilaterala och svenska organisationer. Urvalet av insatser nedan baseras på utvärderingar som har genomförts 2008.

Afghanistan Reconstruction Trust Fund, ARTF, skapades 2002 och är den största källan till gemensam finansiering av landets driftsbudget och prioriterade investeringar i regeringens återuppbyggnadsprogram. Fonden administreras av Världsbanken och finansieras för närvarande av 29 givare. Sveriges stöd på 345 miljoner kronor och totalt sedan starten har Sverige bidragit med 3,4 procent av budgeten. ARTF har påverkat offentlig finansiell styrning positivt och lett till förbättrad social service genom löner till hälso- och undervisningspersonal.

Sida har stött National Solidarity Programme, NSP, med 95 miljoner kronor 2006-2008. Målet är att bygga lokal demokrati och att bistå i återuppbyggnaden och utvecklingen på landsbygden. Hittills har 20 500 bykommittéer valts och närmare 20 200 planer utvecklats. Därmed är det numeriska målet för programmet uppnått. Över 37 500 förslag till

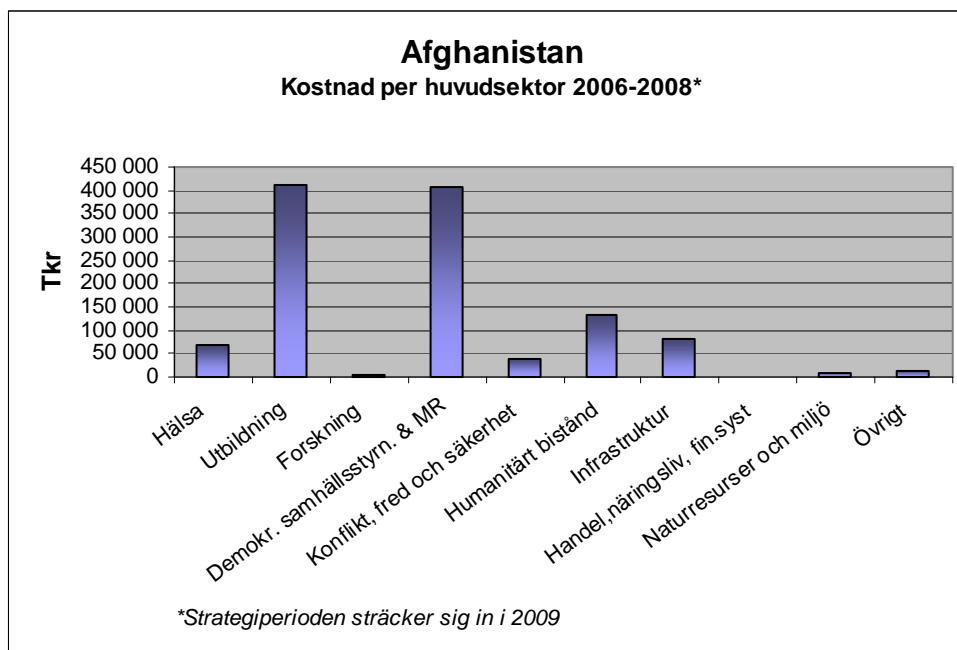
delprojekt har lämnats in, och över 96 procent av dessa har beviljat, och hälften av dessa genomförts.

Under 2006-2008 har Sida fortsatt med ett omfattande stöd till undervisning genom Svenska Afghanistankommittén, UNICEF och BRAC. Av en total budget på drygt 37 miljoner US dollar har Sida bidragit med knappt 179 miljoner kronor till Unicefs och utbildningsministeriets program för "Basic education and gender equality", BEGE.

Före 2001 gick färre än en miljon barn i skolan och nästan inga flickor fick ordinarie undervisning. Idag är omkring sex miljoner inskrivna i grundskolan (klass 1-12), varav nästan 35 procent flickor. Enkla byskolor finns nu i 28 provinser av 34 och nära 150 000 barn finns inskrivna varav cirka hälften flickor. Ett annat mål är att ge alfabetiseringskurser för kvinnor. Vid halvårsskiftet 2008 hade mer än 7 000 centra skapats och drygt 194 000 kvinnor hade deltagit i en nio månader lång kurs. Det svåra säkerhetsläget i Afghanistan innebär höga kostnader för biståndet; 30-40 procent av Unicefs utgifter för undervisning går till säkerhetsrelaterade kostnader.

Den oberoende resultatanalysen konstaterar att de stöd som utgått är i enlighet med samarbetsstrategins mål, men att jämställdhets- och rättighetsperspektiven inte fått tydligt genomslag i genomförandet. Sidas bedömning är att positiva resultat uppnåtts trots den svåra säkerhetssituationen och den bristande lokala kapaciteten.

Sri Lanka

De övergripande målen i samarbetsstrategin för Sri Lanka 2003-2008 var konfliktlösning och minskad fattigdom genom stöd för ekonomisk tillväxt, demokratisk samhällsutveckling och forskning. Kostnaderna var totalt knappt 1 miljard kronor under perioden, inklusive krediter och humanitärt bistånd. Samarbetet har varit fördelat på nio sektorer med naturreсурser och miljö, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter som de största. Antalet program sjönk från 21 stycken till 14 under 2008, efter en medveten satsning på större och färre insatser.

Resultatanalysen visar att ca 70 procent av Sidas stöd har producerat huvudsakligen goda utvecklingsresultat medan knappt en tredjedel, ca 30 procent, måste betraktas som mindre lyckade. Analysen anger tre skäl till framgång respektive misslyckande: Kompetent och ansvarsfull ledning av genomförandet av insatsen är den enskilt vanligaste faktorn bakom framgång. Den eskalerande konflikten mellan armén och LTTE sedan 2005 är det främsta skälet till ca hälften av de negativa resultaten. Sida har i många fall begränsat de negativa konsekvenserna genom aktiv uppföljning och genom att vidta nödvändiga åtgärder till exempel att avsluta stödet till vissa program.

2002 fick Sri Lanka ett mjukt lån på 45 miljoner kronor för ett andra skolprogram i plantageområdena där en av landets mest eftersatta tamilgrupper lever. 52 skolor har byggts och underhåll har genomförts enligt plan. Kostnaderna ligger i linje med lankesiska prisnormer

Sri Lanka ligger lägst av alla demokratiska länder när det gäller pressfrihet; mer än ett dussin journalister har dödats sedan 2005. Sverige, Norge och Danmark stödde därför Sri Lanka Press Institute med 25 miljoner kronor 2004-2007. Sveriges andel var drygt 8 miljoner kronor. Stödet har bland annat lett till utbildning och certifiering av 164

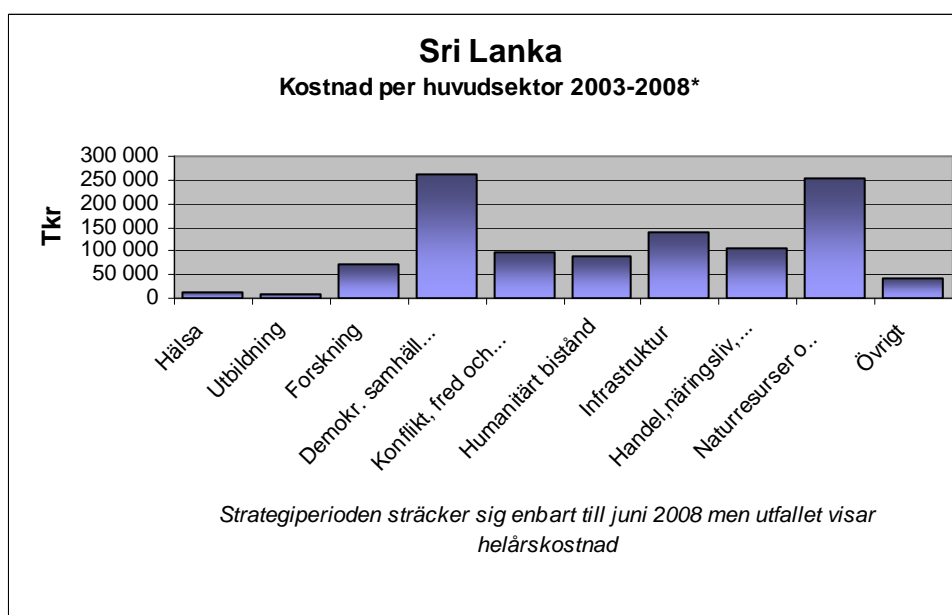
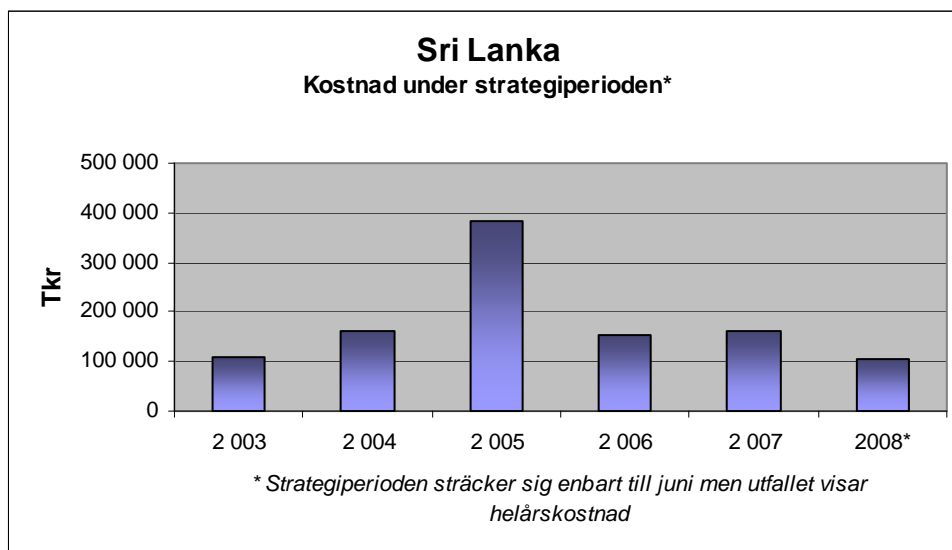
journalister varav 79 procent är anställda av lokala medieföretag, 119 pressklagomål har självreglerats, censurförsök har blockerats genom aktiv lobbying och dödshotade journalister har skyddats och evakuerats.

Genom en förmånlig kredit har närmare 25 000 hushåll och företag i de konflikttrabbade norra och östra provinserna fått fasta fungerande telefonlinjer. Insatsen har en god kostnadseffektivitet och en acceptabel kundtillfredsställelse på 64 procent.

Ovanstående är exempel på huvudsakligen goda resultat medan de återstående två exemplifierar motsatsen. 2002 inleddes ett kapacitetsuppbyggande stöd till handelskamrarna i Sri Lanka genom Sydsvenska handelskammaren. En halvtidsöversyn 2005 visade att programmet var ineffektivt, hade överoptimistiska mål och orealistiska tidsramar givet mottagarnas svaga utgångsläge. Sida avslutade stödet till programmet, som totalt fick 16 miljoner kronor, i förtid.

Under den tidigare strategiperioden inledde Sida ett gåvostöd om 6,1 miljoner kronor som komplement till Nordiska utvecklingsfondens, NDF, kredit på 31,8 miljoner för trafiksäkerhet i Sri Lanka.. Det visade sig att programmet hade oklara prioriteringar och saknade lokalt ägarskap. Genomförandekonsulten SweRoad producerade 67 trafiksäkerhetsrapporter som inte kom till avsedd användning, men kunde påverka Asiatiska utvecklingsbanken ADB att acceptera fyra körfiler på en motorväg som banken finansierade, för ökad trafiksäkerhet. Sida upphörde med sitt stöd 2005 när 60 procent av budgeten hade använts.

Sidas bedömning är att resultaten är tillfredsställande givet den svåra konflikten i landet. Det svenska utvecklingssamarbetet med Sri Lanka fasas ut 2010. I detta skede är det viktigt att säkerställa insatsernas bärkraft, speciellt inom området mänskliga rättigheter.

Burma

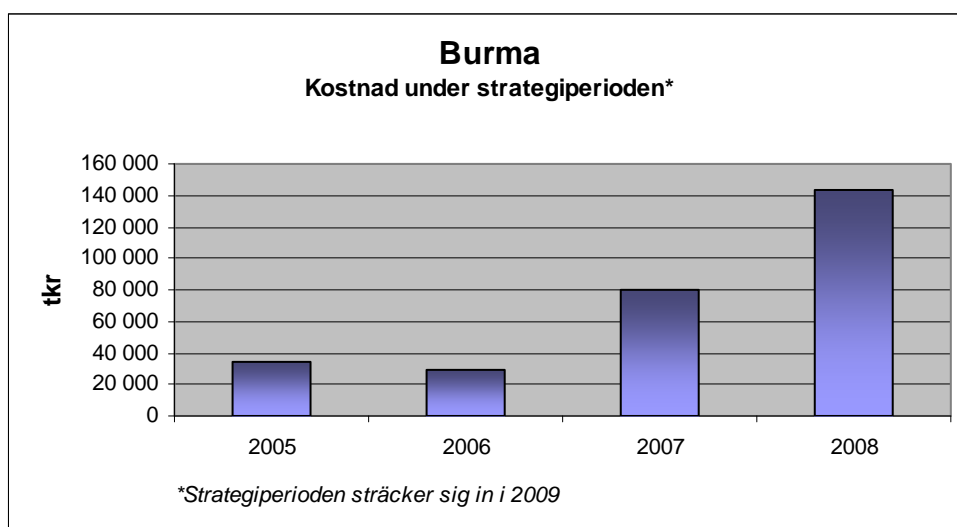
Stödet till landet styrs av ett bilateralt avsnitt i regeringens "Strategi för samarbetet med delar av Sydostasien 2005-2009". Målen med det svenska stödet, som bygger på EU:s gemensamma ståndpunkt, är att minska mänskligt lidande hos befolkningen och att bidra till utvecklingen av demokrati i Burma. Mänskliga rättigheter och demokrati, hälsa, landsbygdsutveckling och stöd till flyktingar är de huvudsakliga områdena. Vid sidan av detta utgår humanitärt bistånd och stöd genom svenska enskilda organisationer. Kostnaderna har successivt ökat under strategiperioden från knappt 34 miljoner kronor 2005 till knappt 144 miljoner kronor 2008. Den höga kostnaden för 2008 beror på det omfattande humanitära stödet efter cyklonen Nargis.

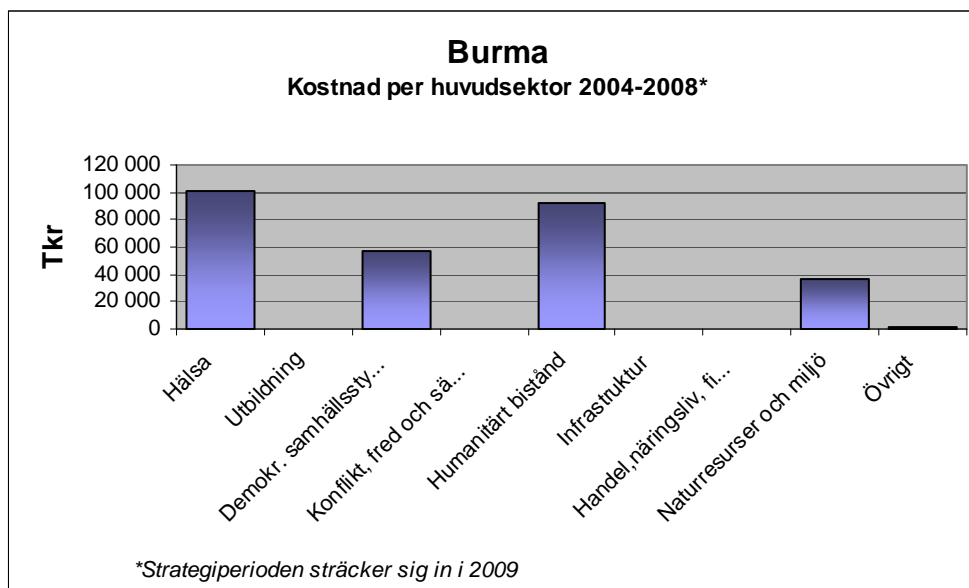
Sida har stött UNDP:s Human Development Initiative, HDI, med drygt 30 miljoner kronor under perioden 2005-2008. Total budget för programmet var knappt 27 miljoner US dollar under samma period.

Målen för HDI är att öka kapaciteten hos fattiga samhällen att organisera sig, genomföra och förvalta sina utvecklingsaktiviteter med speciell betoning på kvinnors deltagande i beslut. Stöd har nått 2,5 miljoner fattiga på landsbygden under perioden 2003-2008. I de områden där HDI verkat har andelen hushåll som klassar sig själva som lägst på fattigdomsskalan har sjunkit från 32 procent till 15 procent. Livsmedelstryggheten i de 6 600 byar som nåtts av programmet har ökat med 12 procent, barns deltagande i primärundervisning har ökat med nio procent, barnadödligheten som andel av det totala antalet avlidna har minskat från cirka 18 till 15 procent, antalet fall av vattenburna sjukdomar har minskat med ca 65 procent och deltagarna i mikrofinansprogrammet, 97 procent av dem kvinnor, har ökat sina tillgångar med 22 procent i jämförelse med dem som inte deltog.

Sida stödjer vidare den burmesiska exilradion Democratic Voice of Burma, DVB, med 12,5 miljoner kronor 2007-2009. Norge och ett antal andra givare står för den resterande delen av den totala budgeten. Det övergripande målet är att DVB skall bli en public service-institution som skall främja yttrandefrihet och demokrati i Burma. Följande resultat har uppnåtts: Journalisternas och ledningens professionella standard har förbättrats, DVB når omkring 20 miljoner burmeser med opartiska nyheter och information genom radio och TV. 15 000 besökare får nyheter och information från hemsidan på engelska, burmesiska och minoritets språk.

Det är svårare att arbeta i Burma än i de flesta andra länder. Grunddata saknas eller är gamla, uppföljningar och utvärderingar försvåras på grund av restriktioner av resor och censur. Den oberoende resultaten analysen pekar på att det svenska landprogrammet varit relevant i förhållande till samarbetsstrategin och landets behov. Sidans slutsats är att stödet genom givargemensamma fonder som HDI och inom hälsosektorn har varit ett riktigt angreppssätt i ett land som Burma.

2.2.2.4 Sidas bedömning

Regionen har åstadkommit en imponerande fattigdomsminskning, men fortfarande återfinns en stor andel av världens fattiga här. Externa chocker kan öka andelen ytterligare. Fortsatt tydligt fokus på fattigdomsmålet är därför nödvändigt. Förutom konflikter är denna region hårdast drabbad av naturkatastrofer, som förväntas öka till följd av klimatförändringen. Sida drar alltså slutsatsen att ett fortsatt omfattande humanitärt bistånd kommer att behövas. Detta bör dock kombineras med insatser för att mer långsiktigt minska de fattigas sårbarhet, genom till exempel stöd till sociala säkerhetssystem.

Många av samarbetsländerna har bristande kapacitet vilket kräver ökat fokus på kapacitetsuppbyggnad och harmonisering av stödet. Sida bedömer att andelen programstöd till regionen bör kunna öka framöver. När förutsättningarna föreligger bör även budgetstöd komma ifråga. Sidas erfarenhet är att dessa biståndsformer bör kombineras med stöd till civila samhället och instrument som "reality checks" för att säkerställa att de fattiga nås av samhällsservicen. Harmoniserade stöd tycks framgångsrika inte bara i länder för långsiktigt samarbete och i konfliktländer utan även i länder med demokratiskt underskott, till exempel ARTF i Afghanistan och HDI i Burma.

Kvinnors roll behöver stärkas i många länder i regionen och många av insatserna är därför inriktade på detta. Resultatanalyserna pekar dock på att det inte alltid får tillräckligt genomslag vid genomförandet. Sida måste alltså lägga betydligt större kraft på deltagande och rättigheter vid uppföljningar och i dialogen.

Konkreta resultat av utvecklingssamarbetet har uppnåtts, men effekterna på längre sikt är avhängiga en rad faktorer. Lokalt ägarskap och anpassning av insatserna till den lokala situationen är självklara förutsättningar för framgång liksom ett realistiskt tidsperspektiv. Sida måste följa insatserna nära, vara flexibel inför förändringar och avbryta

stödet när det inte fungerar. Detta förutsätter närvaro på plats varför Sida ökat fältbemanningen i till exempel Afghanistan och Burma. Erfarenheten från Afghanistan visar att allvarlig konflikt innebär kraftigt ökade kostnader.

Sidas slutsats är att samarbetet med Asien och Centralasien står inför flera utmaningar framöver: Förutom ansvarsfull utfasning av samarbetet med sex länder och uppbyggnad av aktörssamarbete med fyra måste arbetet ha ökat fokus på externa chocker som klimatförändringen.

2.2.3 MELLANÖSTERN OCH NORDAFRIKA

2.2.3.1 Övergripande utveckling i regionen

Mellanöstern och Nordafrika präglas av stora olikheter mellan och inom länderna. Regionen kännetecknas av svårlösta konflikter och bristande demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Av världens sexton miljoner flyktingar finns drygt 7,3 miljoner i Mellanöstern. I Libanon och Jordanien utgör flyktingar tio procent, eller mer, av befolkningen. Kriget i Irak har bidragit till att det totala antalet flyktingar och internflyktingar i världen ökat.

Den ekonomiska tillväxten i Mellanöstern och Nordafrika var 5,7 procent år 2007; en ökning jämfört med tidigare, men lägre än i Asien och Afrika söder om Sahara. Regionen har den lägsta andelen anställda i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder i hela världen. Skälet är att färre än 25 procent av kvinnorna kommer ut på arbetsmarknaden. Befolkningstillväxten har minskat och ligger nu på 2 procent. Den demografiska utvecklingen kommer att sätta press på ekonomisk och social infrastruktur under många år framöver. Regionen som helhet förväntas dock uppnå millennieutvecklingsmålen.

I arabländerna är andelen fattiga relativt låg, men växande. Irak med sina oljetillgångar, livskraftiga privata näringsliv och utbildade befolkning var tidigare en av de mest utvecklade länderna i Mellanöstern. Till följd av sanktioner och krig är landets indikatorer numer bland de lägsta i regionen. De ockuperade palestinska territorierna (OPT) förväntades tidigare uppnå samtliga millennieutvecklingsmål utom det första; att utplåna extrem fattigdom och hunger. Den nuvarande krisen i OPT till följd av ockupation och avstängningar, speciellt för Gaza-remsan, förväntas bidra till en dramatisk försämring speciellt vad gäller hunger, hälsa och utbildning.

2.2.3.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Utvecklingssamarbetet med Mellanöstern och Nordafrika styrs av två bilaterala strategier för Irak respektive OPT, samt en för regionalt samarbete omfattande arton länder och två ockuperade territorier, OPT och Västsahara. Dessutom pågår ett återuppbyggnadsprogram i Libanon efter kriget sommaren 2006.

Humanitärt bistånd är den största och ökande sektorn i regionen till följd av situationen i Irak och OPT. Även flera av insatserna inom det långsiktiga utvecklingssamarbetet måste ses mot bakgrund av det svåra humanitära läget. Ett exempel är Sidas stöd till palestinska kulturarvsorganisationer för att skapa sysselsättning genom restaurering av historiska byggnader och miljöer. Syftet är inte primärt att skapa långsiktig utveckling utan att mildra den svåra ekonomiska situationen för den majoritet palestinier som lever under fattigdomsnivån. Under de senaste arton månaderna skapades på detta sätt drygt 110 000 arbetsdagar. Kulturstöd, inte minst riktat mot barn och ungdomar, kan vara viktigt för att stärka identitet, självkänsla och förmågan att uttrycka sig fritt när man lever under ockupation. Detta i sin tur kan stödja de demokratiska processerna.

Sektorkoncentration i OPT har visat sig problematiskt då den föränderliga situationen kräver ständig anpassning. Projektstöd dominerar. 165 miljoner kronor har utgått till den palestinska administrationen i budgetstödsliknande former med kvalitetskontroll av europeiska kommissionen. Stöd har gått till central och kommunal nivå och till civila samhället, vilket möjliggjort nödvändig flexibilitet.

Kostnaden för de två landprogrammen och det regionala ökar, det senare från knappt 90 miljoner kronor 2007 till drygt 129 år 2008. Det finns få regionala organisationer i Mellanöstern och Nordafrika varför det inte fanns självklara samarbetspartners från början. Sidas angreppssätt när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter har varit att välja två typer av partners, FN-organ som är etablerade i regionen, till exempel UNICEF, och svenska enskilda organisationer med partners i olika länder i regionen. Sidas stöd har gått till kapacitetsutveckling av dessa och skapandet av meningsfulla partnerskap kring konkreta frågor. Samarbetet har främst fokuserats på rättighetsfrågor, kvinnor, barn och ungdomar.

Uppdraget i den regionala strategin att utveckla samarbetet inom två nya sektorer, gränsöverskridande vattenfrågor och ekonomisk utveckling med inriktning på handel, har visat sig mer tidsödande än väntat. En slutsats är att personal på plats i regionen redan inledningsvis hade kortat startsträckan.

Efter kriget i Libanon 2006 fick Sida i uppdrag att bistå med 90 miljoner kronor till återuppbyggnaden och konfliktförebyggande verksamhet. Huvuddelen av stödet har kanaliserats genom UNDP. Konkreta resultat har nåtts i knappt 150 drabbade kommuner i form av bland annat röjda rasmassor, reparerade vattenledningar och elektricitet, Kopplat till den fysiska återuppbyggnaden ges också stöd till försoningsinsatser. Instabil säkerhet och politiskt kaos har förorsakat förseningar..

MELLANÖSTERN och NORDAFRIKA, kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Ockuperade palestinska territorierna	361 810	350 513	454 640
Irak	83 043	114 924	143 863
Egypten	10 121	14 520	14 246
Algeriet	3 030	2 836	14 125
Libanon	71 473	61 009	9 803
Yemen	4 617	4 933	7 517
Jordanien	1 283	1 094	840
Tunisien	4 896	3 472	641
Marocko	1 101	205	210
Iran	-34	-43	0
Totalt topp 10	541 341	553 463	645 886

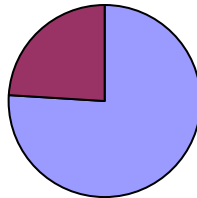
Landkategorier, regional & globalt	2006	2007	2008
Konflikt el postkonflikt	444 853	465 437	598 503
Regionala & globala insatser mm	185 114	232 847	190 287
Totala kostnader	629 967	698 284	788 790

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	77 429	23 069	36 494
Utbildning	5 572	7 262	7 749
Forskning	0	0	0
Demokr. samhällsstyrn. & MR	137 186	221 664	245 791
Konflikt, fred och säkerhet	13 536	34 636	40 976
Humanitärt bistånd	194 518	242 337	285 788
Infrastruktur	152 545	110 789	84 005
Handel,näringsliv, fin.syst	17 914	16 059	26 612
Naturresurser och miljö	9 879	22 475	49 206
Budgetstöd för fattigd.bek.	0	0	0
Övrigt	21 388	19 994	12 169
Totala kostnader	629 967	698 284	788 790

Biståndsform	2006	2007	2008
Projektstöd	264 400	242 921	275 685
Personalbistånd	27 618	26 306	14 265
Internationella kurser	13 745	15 187	27 599
Krediter	75	107	40
Programstöd	44 200	65 000	100 000
Humanitärt bistånd	202 982	258 265	305 615
Bidrag till EO	76 947	90 498	65 587
Totala kostnader	629 967	698 284	788 790

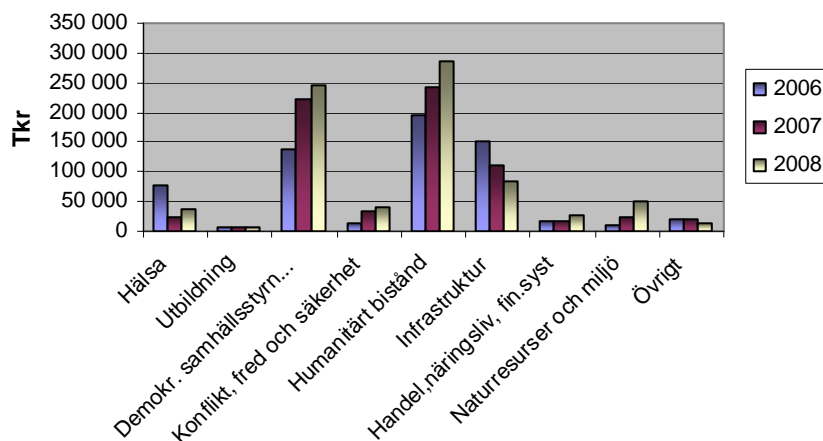
MELLANÖSTERN OCH NORDAFRIKA
Fördelning per landkategori, regionalt och
globalt 2008

Regionala &
globala insatser
mm
24%

Konflikt el
postkonflikt
76%

MELLANÖSTERN OCH NORDAFRIKA
Kostnader per huvudsektor, tkr

2.2.3.3 Resultat från genomförda samarbetsstrategier i ett urval samarbetsländer.

Irak

Under 2008 har resultatanalys genomförts endast för Irak. De övergripande målen i samarbetsstrategin för Irak 2004 – 2009 är att främja en fredlig utveckling mot en demokratisk rättsstat där de mänskliga rättigheterna respekteras, att stödja en ekonomisk återhämtning som inriktas på tillväxt som gynnar fattiga grupper, samt att lägga grunden för ett brett samarbete mellan Sverige och Irak. Totalt har det svenska biståndet till Irak sedan 2004 uppgått till närmare 568 miljoner kronor. Kostnaderna har varierat mellan åren beroende på säkerhetsläget och därmed vad som varit möjligt att göra. Humanitärt bistånd är den största sektorn följt av demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, samt infrastruktur.

Två erfarenhets- och resultatbedömningar har gjorts av utvecklingssamarbetet i Irak, en för perioden 2004 – 2006 och en för perioden från 1 januari 2007 – 31 augusti 2008. Båda visar på små resultat i relation till målen. Flera av målen har visat sig orealistiska mot bakgrund av händelseutvecklingen i Irak. Det irakiska ägarskapet för utvecklingen är generellt svagt och administrationen lider brist på kvalificerad personal. Bristande kontakter mellan regeringen i Bagdad och lokalregeringen i den kurdiska delen försvårar landsomfattande insatser. Det civila samhället är svagt och lider brist på resurser och ömsesidigt förtroende. FN-systemet har bristande trovärdighet lokalt från tiden med FN-sanktioner och olja för matprogrammet. Attacken mot FN-kontoret i Bagdad 2003 innebär att FN-personalen fortfarande inte kan röra sig ute i landet. I stället tvingas de använda sig av lokalanställda som konsulter i ett läge där det är svårt för lokalanställd personal att agera i områden där motstridiga intressen råder. Ett processinriktat arbetssätt krävs i denna svåra miljö. Också insatser av brådskande natur försenas av säkerhetsskäl.

Danish Demining Group bedriver minröjning i Basraområdet, Sida stödde insatsen med 15 miljoner kronor 2008. Den totala kostnaden för projektet är 57,6 miljoner kronor. Stöd utgick också från Danida och UNDP. Projektets mål är att underlätta återuppbyggnadsarbete i södra Irak, och att bidra till att bygga upp en nationell struktur för minhantering. Exempel på resultat under perioden januari till augusti 2008 är att ca 11 210 kvadratmeter land har överlämnats, drygt 41 tusen explosiva lämningar från kriget har röjts, inklusive 39 anti-tankminor och fem antipersonella minor. Närmare 8 000 personer har deltagit i utbildning om risken med minor.

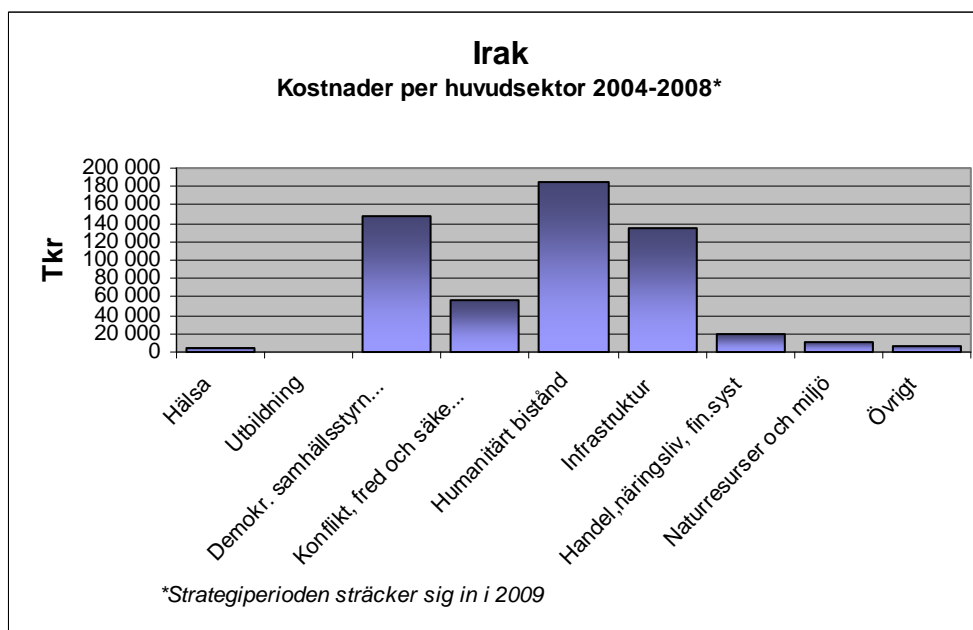
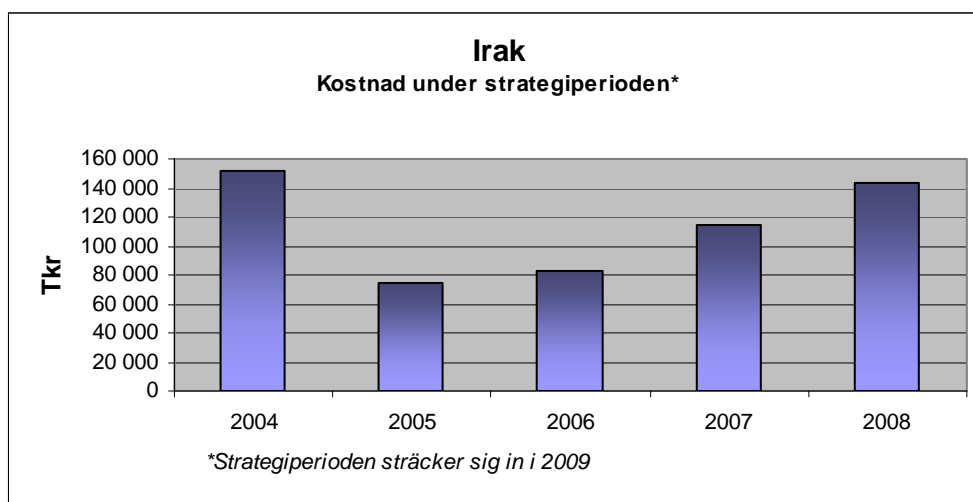
Sida har också under 2007-2008 stött ett elprojekt via UNDP med 37 miljoner kronor som ska förse fyra sjukhus runtom i landet med elektricitet. Projektets syfte är primärt humanitärt, men också att bidra till en så kallad "master plan" för el-distribution i Irak. Generatorerna är installerade och fristående konsultrapporter från sjukhusen i Adhamiya och Samarra konstaterar att man tack vare det svenska bidraget nu har fungerande elförsörjning. Vid sjukhuset i Halabja i norr återstår kompletterande elarbete och vid den fjärde kliniken, i Zubair i södra Irak, har installationen varit omöjligt på grund av säkerhetsskäl.

Sverige har sedan 2005 samarbetat med Iraks el-ministerium gällande kapacitetsstöd och en digitalisering av eldistributionen i landet. Totalt har ca 20 miljoner kronor betalats ut i stöd. Projektet är angeläget utifrån landets behov, men resultatbedömningen visar på höga omkostnader och stora förseningar på grund av säkerhetssituationen. Bristande ägarskap riskerar hållbarheten.

Stöd till kapacitetssuppletering av Iraks Centralbank om 20 miljoner kronor utgick 2004-2005. Stödet kanaliserades via IMF, den totala budgeten för projektet är 10 miljoner dollar, andra givare är Canada,

Indien, Irland, Italien och Storbritannien. Av säkerhetsskäl har IMF tvingats förlägga alla aktiviteter utanför Irak, vilket både fördyrat och fördröjt projekten. En utvärdering 2008 pekar på goda resultat, men utvärderingen gjordes utanför landet och baserar sig enbart på underlag från IMF, telefonintervjuer med dess personal och i liten utsträckning med berörda inne i Irak. Det är därmed ytterst oklart vilka resultat som faktiskt uppnåtts och hur hållbara de är.

Ovanstående exemplifierar svårigheten att uttala sig om resultat i en svår säkerhetsmiljö som i Irak. Sidas bedömning är dock att det varit lättare att uppnå resultat med insatser med humanitär inriktning. Behoven av kapacitetsutveckling är stora, men komplicerade att genomföra i den rådande säkerhetssituationen. De enskilda organisationer som sedan länge finns på plats och som inte har så stränga säkerhetsrestriktioner som till exempel FN visar större resultatuppfyllelse.

2.2.3.4 Sidas bedömning

Regionen präglas av konflikterna. En stabilisering av läget i Irak skulle förbättra förutsättningarna att uppnå hållbara resultat av utvecklingssamarbetet. Sida bedömer att samma angreppssätt som i OPT, det vill säga att både arbeta på central och lokal nivå samt med civila samhället, skapar de bästa möjligheterna till nödvändig flexibilitet. Ett säkerhetsläge som tillåter uppföljning och utvärdering på plats skulle möjliggöra ett mer processinriktat arbetssätt. Fortsatt stöd till insatser i gränslandet mellan humanitärt och utveckling kommer, åtminstone inledningsvis, behövas i både Irak och OPT. Insatser som stärker självkänslan och nationell identitet, bland annat i form av kultursamarbete, kan vara värdefullt i den situation som människorna i till exempel OPT befinner sig i.

Kopplingen mellan den regionala strategin och de två bilaterala strategierna kan eventuellt förstärkas. För arbetet med samtliga tre strategier krävs mer realistiska mål och tidsperspektiv. I Mellanöstern och Nordafrika är kvinnors rättigheter och deltagande speciellt viktigt i alla insatser mot bakgrund av situationen i regionen.

2.2.4 LATINAMERIKA OCH KARIBIEN

2.2.4.1 Övergripande utveckling i regionen

Latinamerika är den mest ojämlika kontinenten i världen. Den rikaste femtedelen av befolkningen får 57 procent av inkomsten medan den fattigaste femtedelen har mindre än 3 procent att leva av. Enligt ECLAC har fattigdomen i regionen minskat med nio procentenheter under perioden 2002-2007, med substantiella förbättringar bland Sidas samarbetsländer. Andra källor ger en mindre positiv och splittrad bild. I Honduras och Bolivia minskade fattigdomen med tre procentenheter mellan 2005 och 2007. I Guatemala minskade fattigdomen med fem procentenheter mellan 2001 och 2006 medan fattigdomen i Nicaragua och Colombia i stort sett är oförändrad. Den internationella finansiella krisen och höjda matpriser har under 2008 bidragit till att fattigdomen ökat något i absoluta tal i regionen.

Trots att betydande utmaningar består i att halvera regionens fattigdom t.o.m. 2015 finns anledning att vara försiktigt optimistisk beträffande regionens möjlighet att uppnå millenniemålen. Framsteg har gjorts inom primärundervisning och tillgång till vatten samt jämställdhet. Barna- och mödradödlighet innebär en större utmaning. Skillnaderna mellan och inom länder är dock stora, framförallt mellan befolkningsgrupper, könen och regioner i Nicaragua, Bolivia och Guatemala.

Mellan 2003 och 2008 hade Latinamerika en genomsnittlig ekonomisk tillväxt på över 3 procent per capita. Tillväxten beräknas minska från 5,6 procent 2007 till 4,6 procent 2008, främst till en följd av den finansiella krisen, förändrade relativpriser, en lägre efterfrågan på latinamerikanska produkter och lägre remitteringar. Regionens beräknas

vara bättre rustad att stå emot externa chocker än tidigare till en följd av sundare statsfinanser samt ett minskat beroende av utländskt kapital.

Den demokratiska utvecklingen i Latinamerika fortgår även om flera utmaningar för en varaktig stabilitet består, till exempel korruption, kriminalitet och ett svagt rättsväsende. Bolivia, Guatemala och Honduras har förbättrat sin placering i Corruption Perception Index sedan 2006, medan Colombias och Nicaraguas placering försämrats. Rättssäkerheten har minskat i regionen mellan 2003 och 2007, medan befolkningens möjligheter till påverkan och ansvarsutkrävande har ökat i många av Sveriges samarbetsländer. Knappt 40 procent är nöjda med hur demokratin fungerar i just deras land.

Sidas samarbetsländer präglas av en hög grad av inre motsättningar. Tillståndet i Colombia karaktäriseras av en fortsatt intern konflikt med en svår humanitär kris som följd. Situationen för mänskliga rättigheter har förvärrats under 2008. I Guatemala har säkerhetsläget försämrats, antalet mord och allmän kriminalitet har ökat. I Bolivia har politiska klyftor accentuerats kring framtagandet av en ny konstitution.

2.2.4.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Utvecklingssamarbetet i Latinamerika fokuseras enligt regeringens beslut till Colombia, Guatemala och Bolivia. Under 2008 gick 26 procent av samarbetet till Guatemala och Colombia medan programsamarbetet med Bolivia motsvarar 13 procent av portföljen. 29 procent, gick till länder som kommer att fasas ut (Nicaragua och Honduras). Först under 2009-2010 kommer utfasningen att ha resulterat i en lägre andel resurser till dessa länder.

Erfarenheten i utfasningsländerna visar att processen kräver tydliga riktlinjer och budskap. Utfasning är lika arbetskrävande som andra processer och erfaren personal behövs på plats fram tills programmen avslutats. Sverige strävar efter en ansvarsfull utfasning som är välplanerad, anpassad efter landets situation och som bygger på ett omfattande lokalt deltagande. Dialogen fokuserar på hållbarheten av insatsernas resultat och ökad vikt ges till att systematiskt dokumentera erfarenheterna från samarbetet.

Ca 40 procent av Sveriges utvecklingssamarbete i Latinamerika går till att stödja demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter. Därutöver ges stöd till ytterligare nio sektorer. Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, forskningssamarbete och humanitärt stöd har fått ökad betydelse den senaste treårs period.

Ambitionen att koncentrera portföljen genom att arbeta i färre sektorer och med färre men större insatser reflekteras ännu inte fullt ut i samarbetet. Projektstöd har varit den dominerande biståndsformen. Andelen programstöd har minskat sedan 2006 och utgjorde bara 10 procent av samarbetet 2008. Detta kan påverka utvecklingssamarbetets effektivitet negativt genom ett svagare ägarskap och ökade

transaktionskostnader. Svårigheten att koncentrera samarbetet beror på en rad av faktorer, bland annat den politiska instabiliteten i länderna och statens bristande planerings- och genomförandekapacitet men även givarnas ovillighet att ta risker och släppa kontrollen. En lärdom är att programansatser kräver högre flexibilitet i resursfördelning samt riskanalys- och hantering.

Den politiska dimensionen har stor påverkan på utvecklingssamarbetet. I Guatemala och Colombia koordineras insatser inom utvecklingssamarbetet med politiskt påverkansarbete. I Bolivia strävar Sverige efter att med en förstärkt dialog inom olika områden lyfta behovet av samförståndslösningar. Andra lärdomar är att dialogen får en bättre effekt om dialogpart och förväntade resultat tydligt identifieras. Dialog kräver omfattande tid och resurser.

Sida eftersträvar en balans mellan samarbetskanaler framför allt mellan organisationer i civila samhället och staten. Den bristande kapaciteten hos statliga aktörer försvårar kanaliseringen av resurser genom staten och visar på behovet av att stärka nationell kapacitet för genomförande och uppföljning. Genom att samarbeta med aktörer av olika karaktär kan Sverige effektivisera utvecklingssamarbetet samt bidra långsiktigt till att stärka förtroendet mellan framför allt staten och civila samhället.

LATINAMERIKA, kostnader i tkr

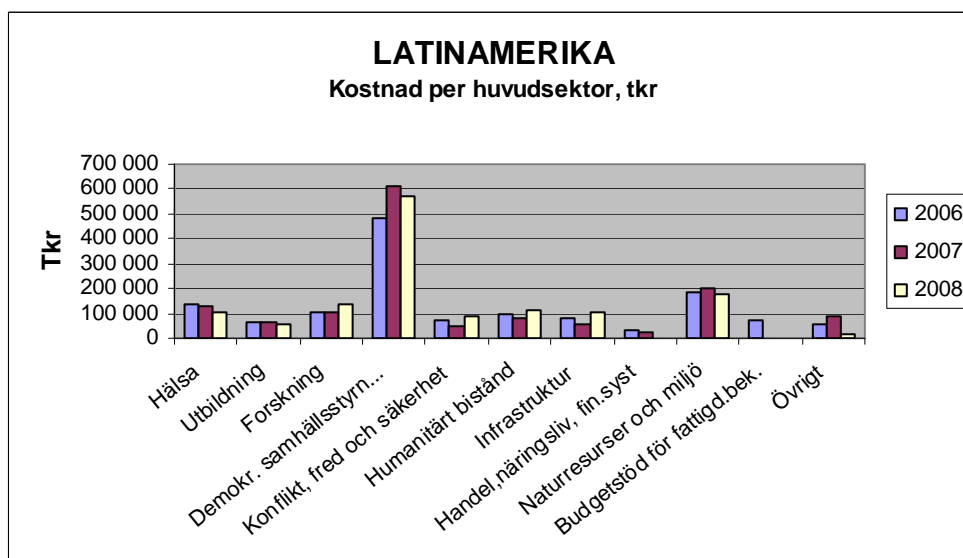
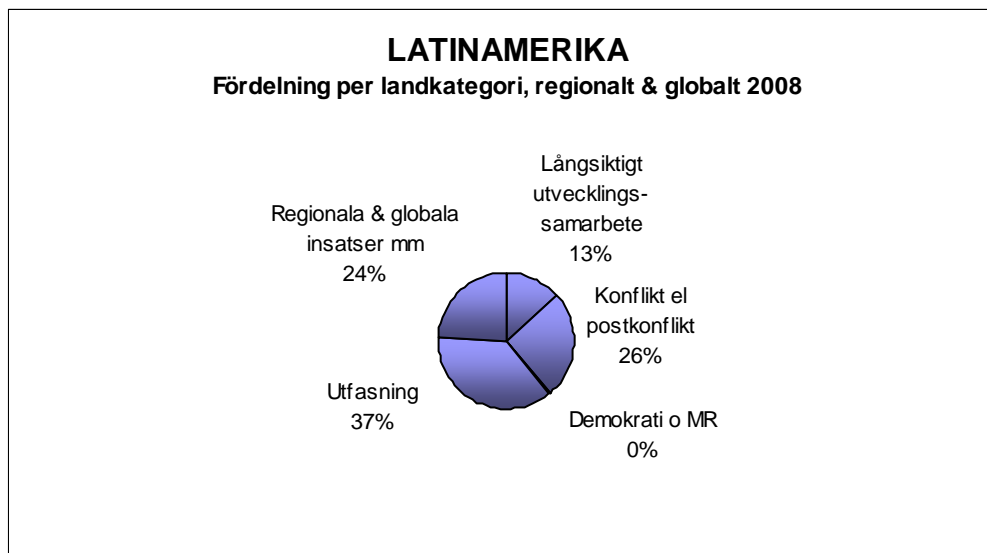
De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Nicaragua	295 064	288 635	278 002
Bolivia	130 717	163 173	181 257
Guatemala	231 738	200 764	180 182
Colombia	131 898	130 017	173 852
Honduras	137 237	140 446	116 740
Haiti	21 052	15 773	60 652
El Salvador	31 088	26 365	23 909
Brasilien	26 471	20 731	20 567
Peru	28 258	39 029	19 984
Paraguay	11 479	11 682	12 344
Totalt topp 10	1 045 001	1 036 615	1 067 489

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Långsiktigt utvecklingssamarbete	130 717	163 173	181 257
Konflikt el postkonflikt	363 636	330 781	354 035
Demokrati o MR	3 960	1 566	5 730
Utfasning	514 924	514 482	503 048
Regionala & globala insatser mm	362 565	392 234	334 316
Totala kostnader	1 375 802	1 402 237	1 378 386

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	136 361	126 515	107 766
Utbildning	61 220	60 473	54 384
Forskning	101 406	100 837	135 677
Demokr. samhällsstyrn. & MR	483 308	615 159	569 061
Konflikt, fred och säkerhet	75 472	52 025	87 973
Humanitärt bistånd	98 327	80 413	115 927
Infrastruktur	81 784	57 204	107 460
Handel,näringsliv, fin.syst	31 728	20 772	3 102
Naturreсурser och miljö	183 046	204 251	179 989
Budgetstöd för fattigd.bek.	70 000	0	0
Övrigt	53 150	84 588	17 047

Totala kostnader	1 375 802	1 402 237	1 378 386
-------------------------	------------------	------------------	------------------

Bistandsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	549 891	524 289	515 791
Personalbistånd	115 942	133 319	62 013
Internationella kurser	25 462	28 352	22 061
Krediter	22 560	22 554	62 191
Programstöd	181 106	161 186	137 084
Humanitärt bistånd	94 817	74 085	116 888
Forskning	100 954	100 823	129 941
Bidrag till EO	285 071	357 629	332 416
Totala kostnader	1 375 802	1 402 237	1 378 386

2.2.4.3 Resultat från genomförda samarbetsstrategier i ett urval samarbetsländer.

Under 2008 har utvecklingsstrategier presenterats för Guatemala, Colombia och Bolivia. Resultatbedömningar genomfördes mellan 2005 och 2007 för dessa länder.

Bolivia

Det övergripande målet i samarbetsstrategin för Bolivia 2003-2008 var att "bidra till att Bolivia genomför framgångsrikt en självständig politik för att minska fattigdomen i landet". Kostnaderna var drygt 1 miljard kronor för hela perioden med stora årliga variationer. Budgetstöd gavs 2003 och 2004 men avslutades därefter på grund av avsaknad av en fattigdomsinriktad politik. Samarbetets bredd har varit omfattande, med en spridning över 11 sektorer och med upp emot 65 insatser per år. Behovet av fortsatt koncentration av portföljen är stort och ska prioriteras under nästa strategiperiod.

Cirka 310 miljoner kronor av Sveriges stöd har gått till demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter. Målet med samarbetet var öppna och tillgängliga demokratiska institutioner, breddat politiskt deltagande och ökat politiskt inflytande samt en ökad respekt för mänskliga rättigheter. Sida har bland annat bidragit till arbetet för att minska korruptionen i statsförvaltningen och till ökat valdeltagande. 2008 förbättrades Bolivias placering i Corruption Perceptions Index för fjärde året i rad. I folkomröstningen i augusti 2008 deltog 59 procent av den vuxna befolkningen och över 83 procent av de inskrivna i röstlängden, jämfört med 60 procent av de inskrivna år 2004. Arbetet inom denna sektor har både komplicerats och gynnats av den politiska dynamiken i landet. Relationerna till statsförvaltningen har försvårats av politiska oroligheter i landet och av täta ministerbyten, samtidigt som tidigare marginaliserade grupper tydligt stärkt sin politiska position.

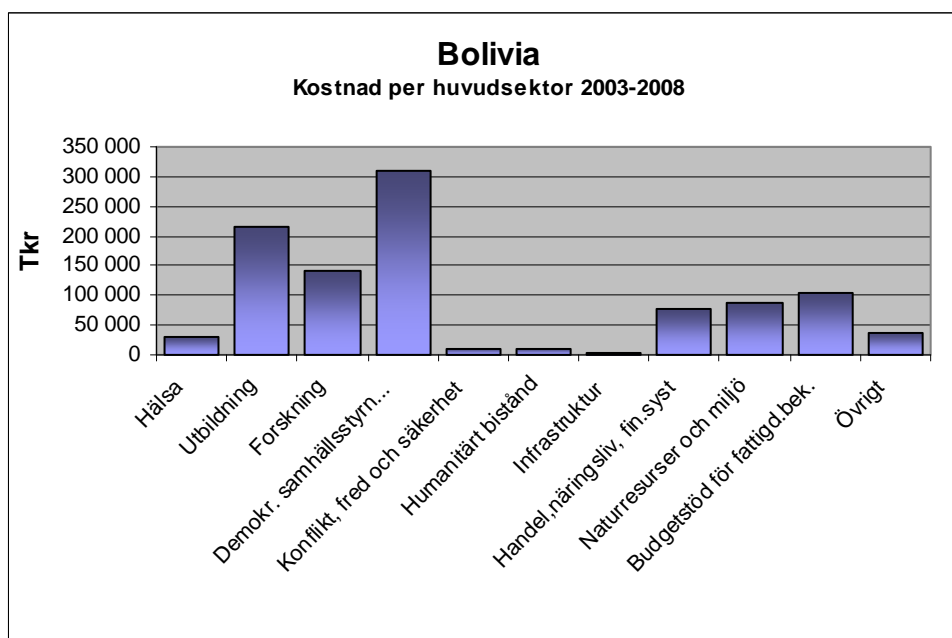
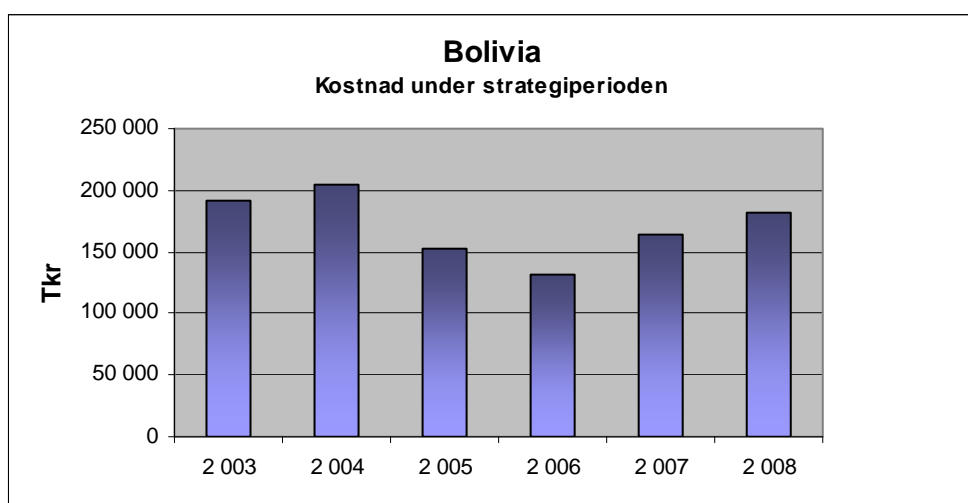
Sverige har bidragit till Bolivias utbildningsreform genom en sektoransats. Sveriges andel av stödet till sektorn har 2005-2008 varit cirka 120 miljoner kronor av 3 200 miljoner kronor vilket motsvarar 3,7 procent. Målet med stödet är att fler fattiga barn ska fullfölja primär- och sekundärskola, samt ges möjlighet att utöva och utveckla sin tvåspråkighet. Stödet har bidragit till att andelen av befolkningen som saknar utbildning sjunkit med cirka en procentenhet och att andelen personer på landsbygden som har gått vidare från grundskoleutbildning ökat från tolv till sjutton procent.

Målet med forskningsstödet var att stärka Bolivias forskningskapacitet. Sverige är den enda givaren i Bolivia som stödjer ett sammanhållet program inom området. Samarbetet har resulterat i ökad inhemsk forskningskapacitet inom bioteknologi, livsmedelsteknik, hälsa och samhällsvetenskap där Bolivia är på god väg att uppnå tillräckligt många välutbildade forskningsgrupper och en välfungerande infrastruktur. Mellan 2001 och 2006 disputerade 31 personer vilket är att jämföra med ett ungefärligt mål på 50 personer. Sverige bedömer att framtagandet av forskningspolitik på nationell och universitetsnivå är avgörande för framtida samarbete.

Målet med stödet inom infrastruktur, näringsliv och urban utveckling var en tillväxt som främst gynnar de fattiga och en förbättrad grundtrygghet för de fattiga. Resultatbedömningen av sektorn pekar på generella

resultat såsom skapandet av arbetstillfällen, ökad tillgång till vatten och sanitet på landsbygden och stärkta förutsättningar för företagande. Förutsättningarna för privatsektorstöd har ändrats varför en del av samarbetet fasas ut, och delar går över till naturresurssektorn och med ett tydligare fattigdomsriktat fokus.

Det är svårt att belägga hur samarbetet bidragit till fattigdomsminskning i Bolivia. Resultatuppfyllelsen påverkades av faktorer såsom den instabila politiska situationen vilket skapat ett behov av flexibilitet samtidigt som det försvårat långsiktighet. Sidas erfarenheter pekar på vikten av en konfliktkänslig ansats, flexibilitet inför politiska förändringar och på behovet att stärka resultatfokus.

Colombia

Det övergripande målet för samarbetsstrategin med Colombia 2003-2008 var "en förankrad fredsprocess, som möjliggör att konfliktorsaker angrips och att hållbar fred skapas". Samarbetet har omfattat insatser inom nio sektorer, varav tre svarar för hela 94 procent av den totala kostnaden på 720 miljoner.

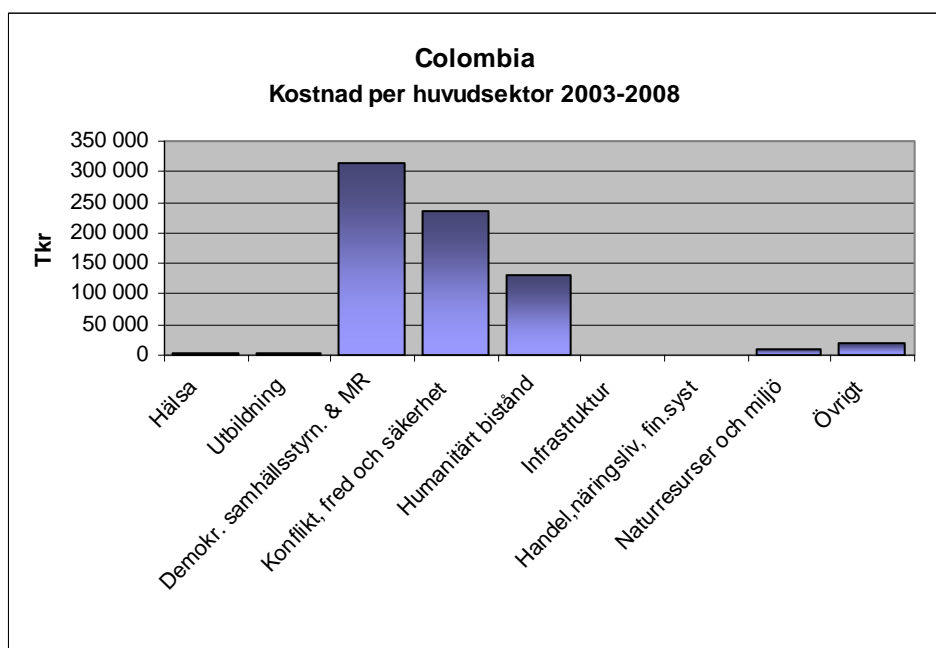
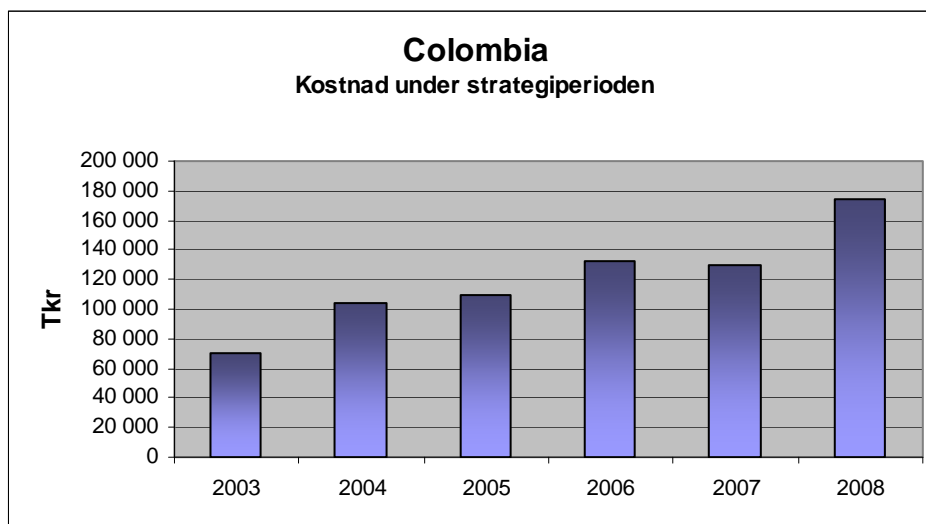
Inom det största samarbetsområdet Mänskliga Rättigheter (MR) och Demokrati har målet varit att nå ökad respekt för MR och internationell humanitär rätt (IHL), samt att stärka rättsstaten och främja god samhällsstyrning och en demokratisk kultur. Resultatbedömningen visar att utvecklingssamarbetet har varit relevant till den colombianska kontexten, men att det saknat fokus och spridits över ett stort antal teman och samarbetspartners. Stödet till den oberoende studien om fenomenet "Párapolitica" har blivit uppmärksammat i den politiska debatten i Colombia då det bidragit till att avslöja samröre mellan ett stort antal politiker och den illegala paramilitära verksamheten. Studien utgör ett centralt bidrag i den offentliga debatten kring paramilitären och behoven av val- och politiska reformer.

Inom området fred och säkerhet har samarbetet syftat till att stärka viljan till en förhandlingslösning och vidga kretsen av aktörer i fredsprocessen. Det svenska stödet till OAS övervakningsmission MAPP har bidragit till ökad kunskap om den paramilitära avmobiliseringsprocessen och att MAPP har fått legitimitet hos regeringen. Vidare resulterade Sveriges stöd till, ett forum för politisk dialog och givarsamordning, den så kallade G24-processen och dess sekretariat i att fredsfrågan fördes upp på givaragendan och att det colombianska civila samhället fick en strategisk position i den nationella freds- och utvecklingsdialogen.

Sveriges stöd till humanitära insatser genom FN-organ, internationella röda korskommittén och svenska enskilda organisationer har givit hjälp och skydd åt internflyktingar. Genom påverkansarbete har Sveriges samarbetspartner bidragit till att internflyktingarnas levnadsvillkor och rättigheter uppmärksammas på den nationella agendan.

Sverige har konsekvent betonat behovet av kvinnors deltagande i fredsprocessen. Stöd till ett antal nationella kvinnoorganisationers kapacitetsuppbyggnad och samordning har givit goda resultat, bland annat enades man om en gemensam påverkansagenda för en lag mot könsbaserat våld som sedermera antogs av parlamentet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att genomförandet av strategin i Colombia har uppnått goda resultat inom de tre största samarbetsområdena. Resultatanalysen visade också på brister, och en slutsats att insatsportföljen behöver fokuseras, och tydligare kriterier för urval av partner tillämpas.

Guatemala

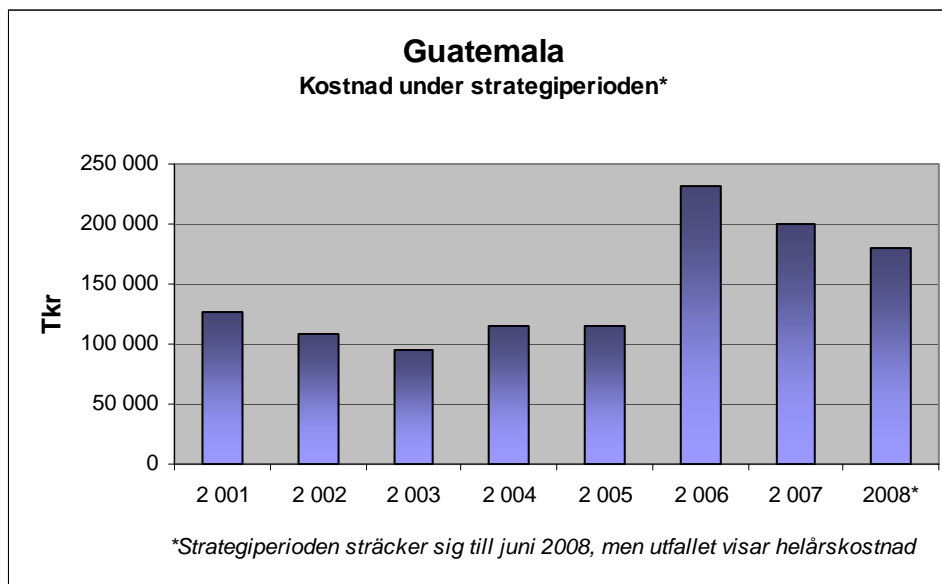
De övergripande målen för samarbetet med Guatemala 2001–2008, som del i regionstrategin för Centralamerika och Karibien, var att "bidra till ekonomisk och social utjämning samt demokratisk samhällsutveckling". Under perioden kanaliserades 1,1 miljard kronor till Guatemala för genomförande av strategin, samt för humanitärt stöd, och portföljen koncentrerades från 28 insatser år 2006 till uppskattningsvis 20 insatser år 2008.

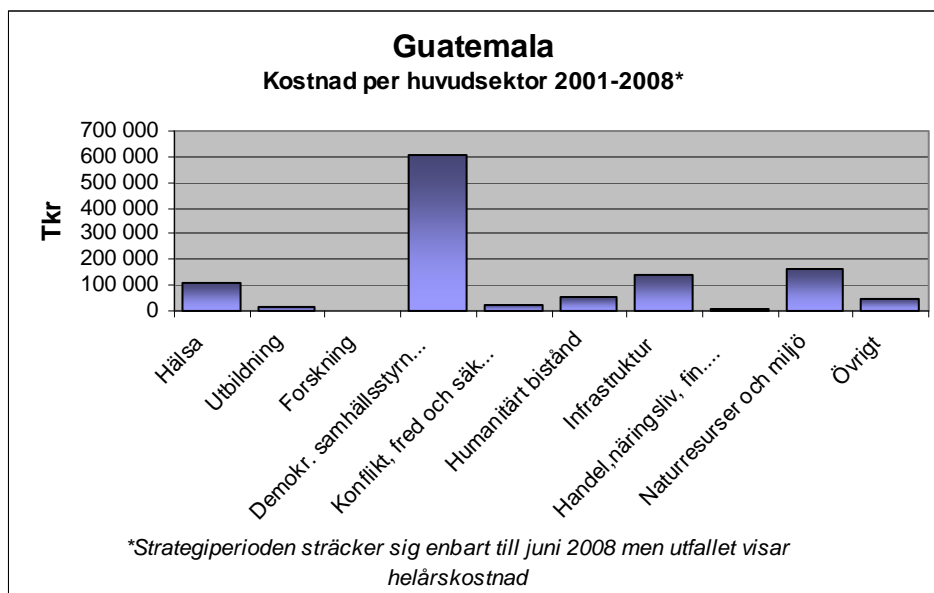
Över hälften av Sveriges medel till Guatemala, 600 miljoner kronor, har under strategiperioden gått till sektorn demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, med två tematiska prioriteringar: stärkt rättsstat och demokrati minskad diskriminering av kvinnor och urfolk med stärkande av dessa gruppers deltagande och rättigheter. Målet för sektorn var att säkerställa folkligt inflytande över offentliga beslutsprocesser och på så vis stärka människors chanser att hävda sina rättigheter. Inom detta område har Sverige bland annat bidragit till

en modernisering av valsystemet och att valdeltagandet ökade från 55 procent 2003 till 60,5 procent 2007. Bland kvinnor och urfolk på landsbygden var ökningen markant med ett deltagande 2007 på 75-80 procent. Vidare har MR-lagstiftning stärkts. En ny adoptionslag har antagits och tillämpningen av lagen om integrerat skydd för barn och ungdomar har stärkts med nya modeller för förebyggande av ungdomsvåld. Sverige har också bidragit till att stärka nyckelinstitutioner så som jämställdhetssekretariatet vid presidentämbetet.

Inom samarbetsområdet ekonomiska och sociala strukturförändringar, var målet för hela regionen att uppnå tillväxt med jämlik fördelning. Genom mikrokrediter har 40 000 urfolkskvinnor som lever i extrem fattigdom i rurala områden kunnat göra inkomstbringande investeringar samt förbättra sina bostäder. Det nationella statistiksystemet har stärkts och därmed ges bättre förutsättningar att rikta nationella insatser för ekonomisk och social utveckling. Sidas arbete inom hälsosektorn, inriktat på att förändra ojämlika strukturer inom sociala sektorn, har bidragit till att mödradödligheten i två områden har minskat från 266 till 256 per 100 000 levande födda och att spädbarnsdödligheten minskat från 24 till 19 per 1000 i Sidas insatsområden mellan 2000 till 2006.

Sammanfattningsvis kan konstateras att samarbetet bidragit till resultat länkade till fredsavtalens genomförande men har försvårats av svagt nationellt ägarskap. De nationella mekanismerna för uppföljning och utvärdering har varit bristfälliga. Vidare konstateras att ansträngningar bör göras för att öka användningen av programansatser.

2.2.4.4 Sidas bedömning

Sida bedömer att den stora ojämlikheten i regionens gör det svårare att skapa politisk vilja för och genomföra strukturella reformer. De begränsningar detta skapar för arbetet med fattigdomsminskning förstärks ytterligare av den brist på mänsklig säkerhet som dominerar utvecklingen i ett flertal länder.

Sida har dragit viktiga lärdomar av den gångna strategiperioden. Medan konkreta resultat noteras på landnivå inom respektive samarbetsområden är det svårare att se långsiktiga resultat på övergripande nivå. Ett mer koncentrerat samarbete är nödvändigt för att uppnå resultat för människor som lever i fattigdom. Därför fokuseras samarbetet på såväl länder, sektorer som inom sektorer. Koncentrationsprocessen är nödvändig, men tar tid att genomföra om utfasning ska ske ansvarsfullt. Det kräver också nya angrepps- och tänkesätt, såväl institutionella som individuella, som tar tid att etablera. Sida gör bedömningen att större ansträngningar måste göras för att formulera mätbara resultat som utgår från människor som lever i fattigdom, liksom att större tonvikt måste läggas vid att följa upp samarbetet, snarare än vid dess beredning.

Erfarenheten visar vidare på behovet av att stärka nationellt ägarskap. Mer tid behöver läggas på dialog, framför allt med nationella samarbetspartners i syfte att skapa ömsesidig förståelse och en gemensam agenda; men även med andra givare såsom EU-kommissionen och FN-organen för att stärka Paris-agendans genomförande. Slutligen bedömer Sida att den föränderliga situationen i Latinamerika kräver en kontinuerlig omvärldsanalys, och flexibilitet för att snabbare kunna svara på nya förutsättningar och nationella behov.

2.2.5 ÖSTEUROPA

2.2.5.1 Övergripande utveckling i regionen

Hög tillväxt och ökande inkomster har halverat fattigdomen i regionen sedan 1998-99. Rysslands tillväxt låg efter tre kvartal 2008 på 8 procent och regionens kring 6 procent, trots begynnande finanskris. Den allt kraftigare inbromsningen i hela regionen varslade i det läget om en vändning mot ökad arbetslöshet och fattigdom. Kredittillgången försämrades snabbast för Ukraina och Vitryssland, vilket ledde till en begäran av stöd från Internationella valutafonden, i Ukrainas fall på hela MUSD 16,4.

Närmandet till EU fungerar fortsatt som en drivkraft mot demokrati och marknadsekonomi för länderna i Östeuropa, med undantag för Ryssland och Vitryssland. I Sydöstra Europa ledde de ibland ojämna framgångarna till viktiga steg mot såväl EU- som NATO-medlemskap. Serbien och Bosnien Hercegovina undertecknade stabiliserings- och associeringsavtal med EU. NATO inbjöd Albanien och Kroatien att inleda medlemskapsförhandlingar och Turkiets förhandlingar med EU fortsatte även om tempot var långsamt. För Makedonien försenades starten p.g.a. våldsamheter vid parlamentsvalet. Montenegros ansökan om EU-medlemskap inlämnades före årsskiftet, men årets händelse blev ändå Kosovos utropande av sin självständighet.

EU-relationen fördjupades även för länder utan medlemskapsperspektiv. De omfattas av den europeiska grannskapspolitiken som förslaget om Östligt partnerskap avser förstärka. Ukraina blir det första landet att få ett associerings- och frihandelsavtal som på sikt ger tillträde till EU: s inre marknad. EU öppnade för en liknande utveckling för Moldavien och övriga grannskapsländer. Georgiens framtidsutsikter stördes av den väpnade konflikten med Ryssland.

2.2.5.2 Samarbetet inom ramen för den svenska politiken

Reformsamarbete med Östeuropa som ett separat politikområde utgår från att EU-integration är det bästa sättet att minska fattigdomen i dessa länder och ligger därmed i linje med politiken för global utveckling. Närmandet och åtaganden gentemot EU styr ländernas utvecklings- och reformpolitik, och är därmed centralt för utvecklingssamarbetet.

Reformkrav som EU-integrationen ställer handlar om att stärka demokrati och mänskliga rättigheter samt att modernisera förvaltningar på central och lokal nivå. För denna del visar insatsportföljen fördelad per huvudsektor en ökning av kostnaderna från 45 till 47 procent eller 545 miljoner kr. Utvecklingen inklusive mänskliga rättigheter var positiv med undantag av Ryssland och Vitryssland, med övergrepp i norra Kaukasien, begränsningar i press- och yttrandefrihet samt bristande skydd av minoriteter. I Vitryssland var läget fortsatt svårt för oberoende media och civila samhället. Korruption som ett ofta förekommande hinder för EU-närmande genomlystes i Makedonien och Kosovo, där rapporterna utgör underlag för en dialog med länderna. Att resultat tar

tid framgår av att Albanien, där arbetet mot korruption pågick 2002-2006, först i år kunde uppvisa en positiv utveckling.

Stödet till infrastruktur har mer än halverats sedan 2006. Däremot ökade andelen av naturresurser och miljö något till 18 procent eller 211 miljoner kr, en utveckling som förväntas bli starkare med nya strategier. Minskningen av stödet till handel, näringsliv och finansiella system 2007 vändes till en uppgång 2008. Kommande frihandelsavtal kan ge upphov till en ytterligare ökning från årets 56 miljoner kr. Trenden med begränsat stöd till hälsa och utbildning håller i sig, sannolikt därför att sektorerna ligger utanför EU: s krav på gemensamt regelverk.

Återuppbyggnadsbehoven på Balkan har minskat men konflikten mellan Ryssland och Georgien ökade det humanitära stödet med 5 procent och nästan dubblerade kostnaderna för fred och säkerhet till 53 miljoner kr.

Utmärkande för reformstödet är att processerna är relativt långsamma, politiskt känsliga, beroende av lokalt ägarskap och aktörernas vilja till förändring. Kostnaderna varierar därför.

I det totala stödet till Östeuropa på 1 165 miljoner kr ingick 138 miljoner kr som kostnader för utfasning, en minskning med 173 miljoner kr jämfört med 2006. Enligt regeringens uppdrag pågick utfasningen av biståndet till fem länder i regionen. Stödet till Ryssland avslutades och merparten av de sex verksamhetsområdena stängdes, undantaget miljö och mänskliga rättigheter. Fem regionala konferenser, den sista i St Petersburg med 650 deltagare, markerade övergången till reguljärt grannlandssamarbete. Resultaten inom demokrati, social sektor och miljö redovisades, liksom förutsättningarna för svensk-ryskt samarbete när finansieringen från Sida upphör. Stödet till Kroatien avslutades i huvudsak och utfasningsplaner togs fram för att lämna över resultaten till Azerbajdzjan, Armenien och Montenegro.

Bland länderna var den stora ökningen av kostnaderna jämfört med föregående år Georgien med en ökning med 62 miljoner kronor till 133 miljoner kronor som en följd av såväl humanitärt stöd som stöd till återuppbyggnad. Trots politiska begränsningar ökade även Vitryssland jämfört med 2007, med 32 miljoner till 86 miljoner kr. Samarbetet breddades och kom att omfatta ett flertal insatser. Samma nivå nådde Kosovo, där flera nya insatser bidrog till ökade kostnader, medan kostnaderna på 111 miljoner kr för Ukraina var oförändrade. Övriga länder visade en nedgång av flera skäl. Omläggningen av stödet på Balkan från återuppbyggnad till reformstöd tog tid. I väntan på regeringsbeslut om nya samarbetsstrategier för Albanien, Serbien och Ukraina avslutades insatser utan att nya kunde påbörjas. Oenighet i Bosnien Hercegovina över samarbete på nationell nivå, regeringsskiftet i Serbien, självständigheten för Kosovo, samt kommande parlamentsval i Moldavien bromsade reformer och därmed samarbetet.

Projektstöd dominerade. Programstöd har inte varit en stödform för vare sig regeringarna eller givare som Europeiska kommissionen, Världsbanken eller FN. En anledning är att biståndet trots sin betydelse för EU-närmande oftast utgjort en begränsad del av statsbudgeten. Europeiska kommissionen införde dock 2007 sektorbudgetstöd i grannskapsländerna och samarbetsstrategin för Ukraina är ett första exempel på att projektstöd men med programansats blir vanligare.

Under dessa förhållanden tog givarsamordningen små steg framåt. I Bosnien Hercegovina skedde det i samarbeten för att kanalisera stöd till större program. I Moldavien fortsatte harmoniseringen kring den nationella planen, i Georgien kring återuppbyggnad, och i Ukraina lades grunden genom samprogrammeringen med Europeiska kommissionen.

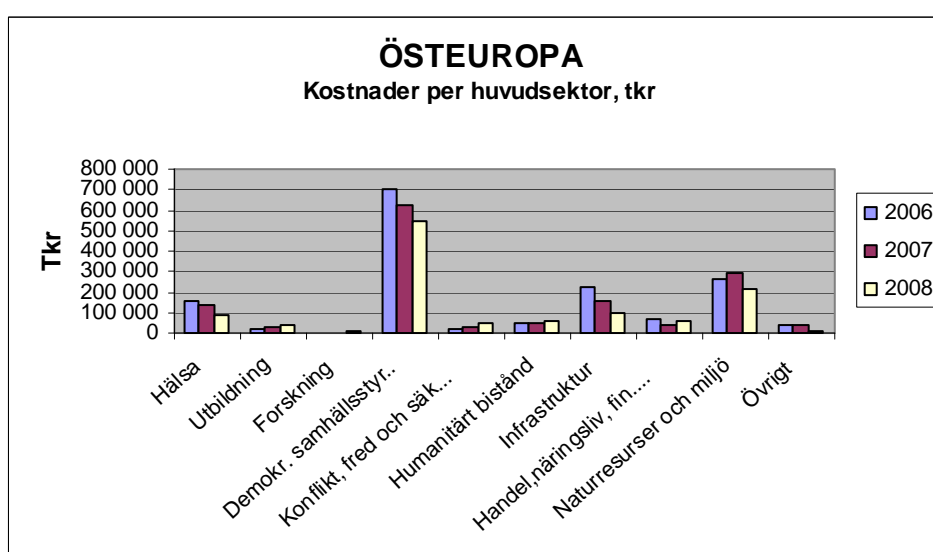
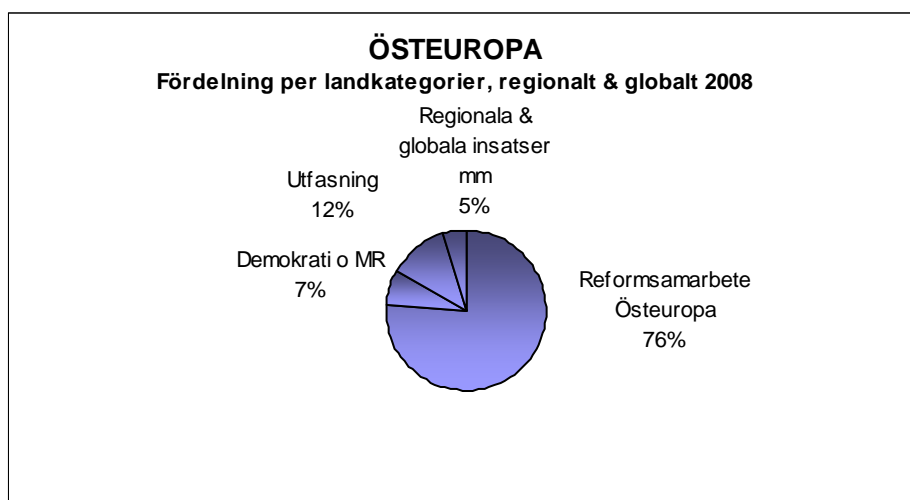
ÖSTEUROPA, kostnader i tkr

De tio största länderna 2008	2006	2007	2008
Bosnien-Hercegovina	283 475	241 262	178 281
Georgien	67 996	70 850	132 658
Serbien	167 743	125 728	116 102
Ukraina	114 506	110 634	110 804
Ryssland	253 874	218 366	86 978
Vitryssland	46 727	53 442	85 797
Kosovo	98 800	68 481	85 228
Moldavien	84 277	109 433	82 172
Albanien	93 894	84 429	74 917
Makedonien	94 966	96 588	73 317
Totalt topp 10	1 306 256	1 179 212	1 026 255

Landkategorier, regionalt & globalt	2006	2007	2008
Reformsamarbete Östeuropa	1 029 603	940 092	885 678
Demokrati o MR	46 727	53 442	85 797
Utfasning	310 721	288 344	137 755
Regionala & globala insatser mm	159 581	116 696	55 959
Totala kostnader	1 546 632	1 398 575	1 165 189

Huvudsektorer	2006	2007	2008
Hälsa	158 135	141 458	92 674
Utbildning	22 167	25 823	35 898
Forskning	2 641	2 011	8 546
Demokr. samhällsstyrn. & MR	701 305	623 951	544 596
Konflikt, fred och säkerhet	22 740	30 240	53 216
Humanitärt bistånd	49 415	52 723	57 712
Infrastruktur	221 457	151 647	98 814
Handel,näringsliv, fin.syst	70 989	43 415	55 749
Naturresurser och miljö	260 970	290 698	211 034
Budgetstöd för fattigd.bek.	0	0	0
Övrigt	36 812	36 608	6 950
Totala kostnader	1 546 632	1 398 575	1 165 189

Biståndsformer	2006	2007	2008
Projektstöd	945 692	935 320	843 007
Personalbistånd	222 864	147 947	84 988
Internationella kurser	19 814	16 973	11 757
Krediter	9 049	1 373	-834
Programstöd	600	864	823
Humanitärt bistånd	59 123	62 899	57 647
Forskning	4 794	7 206	0
Bidrag till EO	284 697	225 994	167 802
Totala kostnader	1 546 632	1 398 575	1 165 189

2.2.5.3 Resultat från genomförda samarbetsstrategier i ett urval samarbetsländer

Urvalet omfattar fyra länder där Sida i samband med framtagandet av utkast till nya samarbetsstrategier gjorde resultatanalys av arbetet under föregående strategiperiod.

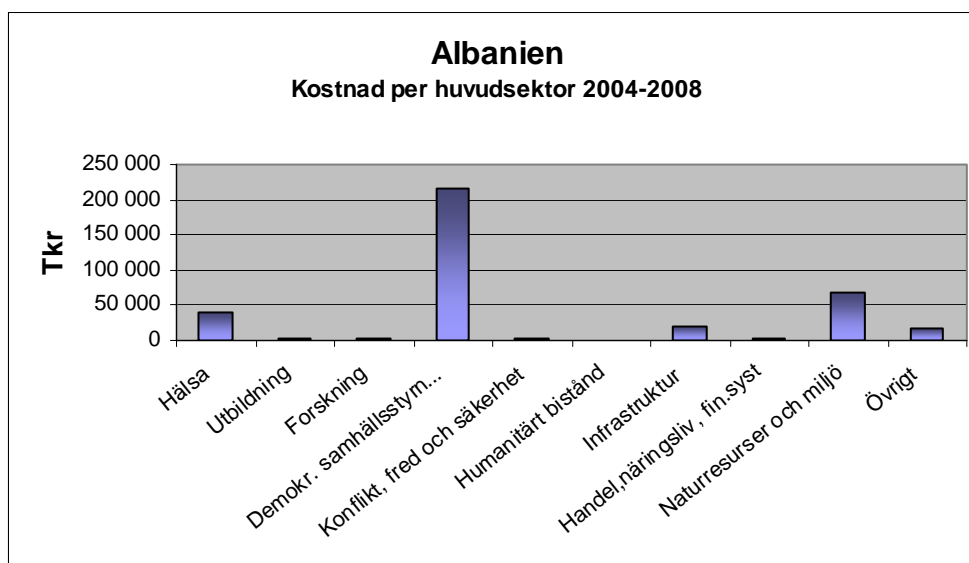
Albanien

Målet för utvecklingssamarbetet med Albanien 2004-2008 var att stödja rättvisa och hållbara reformer som bidrar till landets EU-närmande. Kostnaderna uppgick till drygt 370 miljoner kr. I slutet av perioden fanns ett 40-tal insatser inom fem områden.

Europeiska utvecklingsbankens transitionsindex som mäter hur långt länderna i Östeuropa nått i sin omvandling mot marknadsekonomi visar för Albanien 3.04 av 4.33, ett resultat som står sig väl i regional jämförelse. Också resultaten av det svenska stödet var positiva inom det största området god samhällsstyrning. Inbetalningarna av skatter och sociala avgifter ökade markant när metodiken förbättrats. En

parallell satsning på utbildning och rekrytering minskade personalomsättningen.

Samarbetet med albanska finansministeriet hade som mål att förstärka den offentliga finansiella styrningen. Resultaten av insatsen på 10 miljoner kr blev trots förseningar lovande och bedömningen är att genomförandet av den albanska utvecklings- och EU-integrationsstrategin effektiviserats. Inom miljö syftade ett bidrag på 18 miljoner kr till att hjälpa Albanien hantera sina avfallsproblem. Att utveckla en modell för nationell hantering enligt EU:s krav tar ytterligare tid men grunden har lagts genom de konkreta resultaten av projektet i Korca: tre ombyggda avfallsdepåer, system för hantering av miljöfarligt avfall och registerhållning och debitering av avfallskostnader.

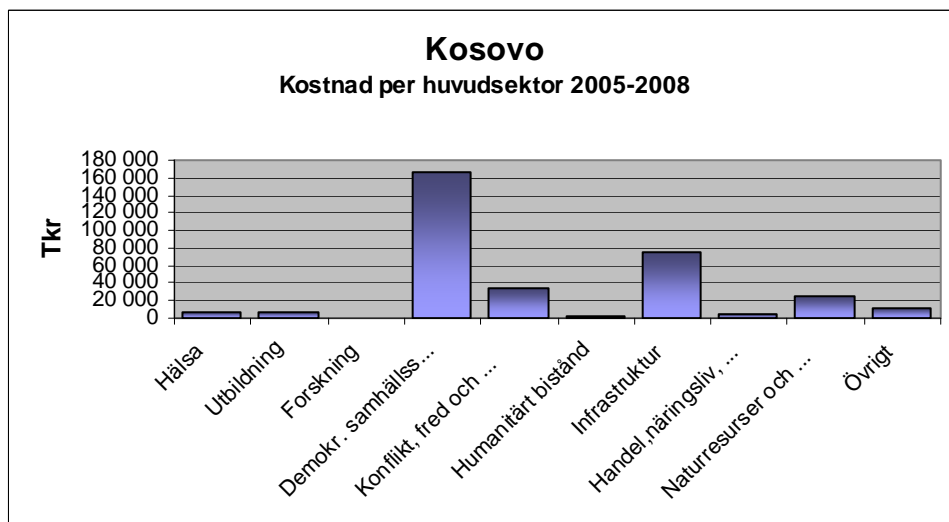
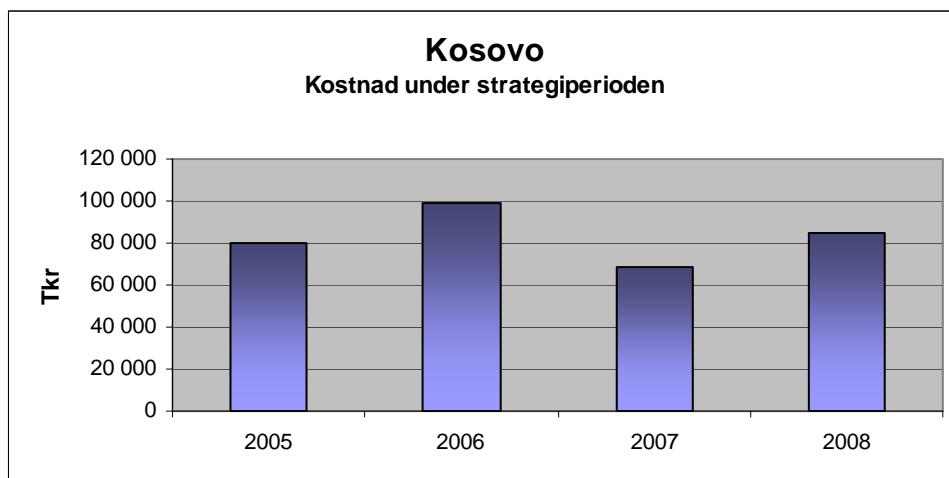

Kosovo

Utvecklingssamarbetet med Kosovo 2005-2008 hade som mål att bidra till fred och stabilitet genom att stärka Kosovos integration med Europa. Sveriges roll som en uthållig partner till Kosovo var viktig under perioden av FN-administration och etablerandet av ett självstyre. Flertalet projekt hade ett långt tidsperspektiv som gynnade lokalt ägarskap och ett långsiktigt partnerskap.

Kostnaderna uppgick till 332 miljoner kronor, varav 167 miljoner kronor inom demokrati och god samhällsstyrning. Ett lantmäteri och ett fastighetsregister upprättades för att möjliggöra reformer inom ekonomi och jordbruk. Samarbetet mellan Sveriges och Kosovos statistikmyndigheter bidrog till ekonomisk statistik för beräkningar av landets statsfinanser. Sidas stöd till jämställdhet, bland annat genom den svenska organisationen Kvinna till Kvinna, fick stor betydelse för framväxten av kvinnorörelsen. Stödet för att öka givarsamordning inom utbildningssektorn gav goda resultat, och resulterade i byggande av skolor och lärarutbildning.

Efter Kosovos självständighet i februari 2008 utarbetade Sida tillsammans med lokala aktörer ett stöd till den serbiska minoriteten. Bland resultaten märktes en upprustad skola, utbildning för serbiska kvinnoorganisationer, och restaurering av serbiska kulturhus i byn Velica Hoca.

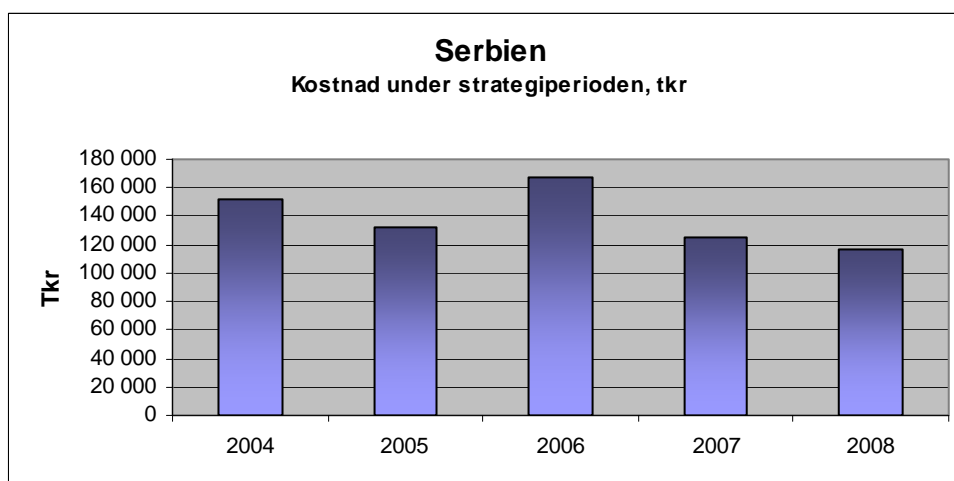
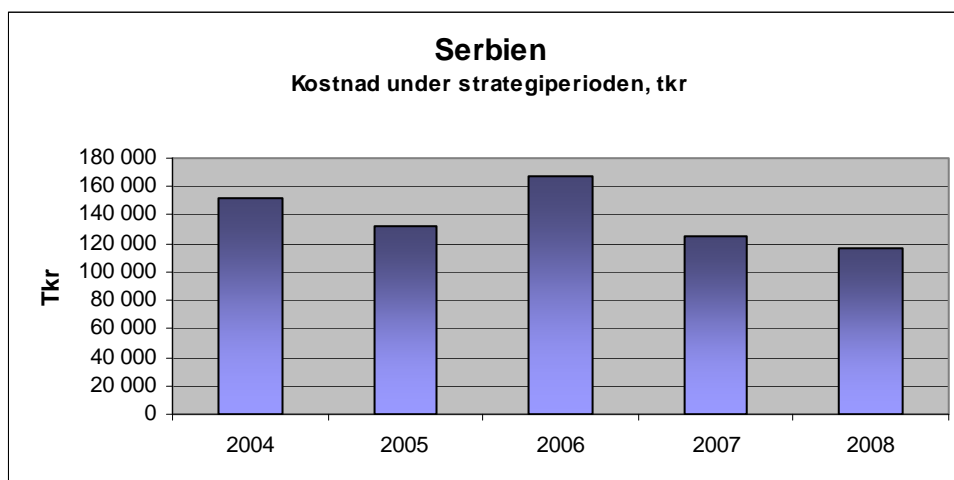

Serbien

Målet för Sveriges utvecklingssamarbete med Serbien och Montenegro 2004-2008 var att stödja rättvisa och hållbara reformer som bidrar till landets EU-närmande och integration i europeiska samarbetsstrukturer. Kostnaderna under strategiperioden uppgick till 694 miljoner kronor.

Resultaten hade relevans både för Serbiens EU-närmande och för landets fattigdomsbekämpning. Flera insatser inom mänskliga rättigheter bidrog till att lagar antogs om jämställdhet mellan kvinnor och män samt lagar mot diskriminering. Inom ramen för antikorrupsionsinsatser togs en strategi och en handlingsplan för korrupsions-bekämpning fram. Inom sektorn ekonomisk tillväxt gavs stöd till analys och bedömning av lagar, vilket förväntas minska kostnaden för affärsverksamhet.

Insatserna kompletterade andra givares stöd, och samordning med EU var norm. Samfinansiering skedde i en del insatser. Försök görs fortsatt att samarbeta med EU: s nya medlemsstater, vilket dock hittills bromsats av det faktum att dessa länders bistånd varit bundet.

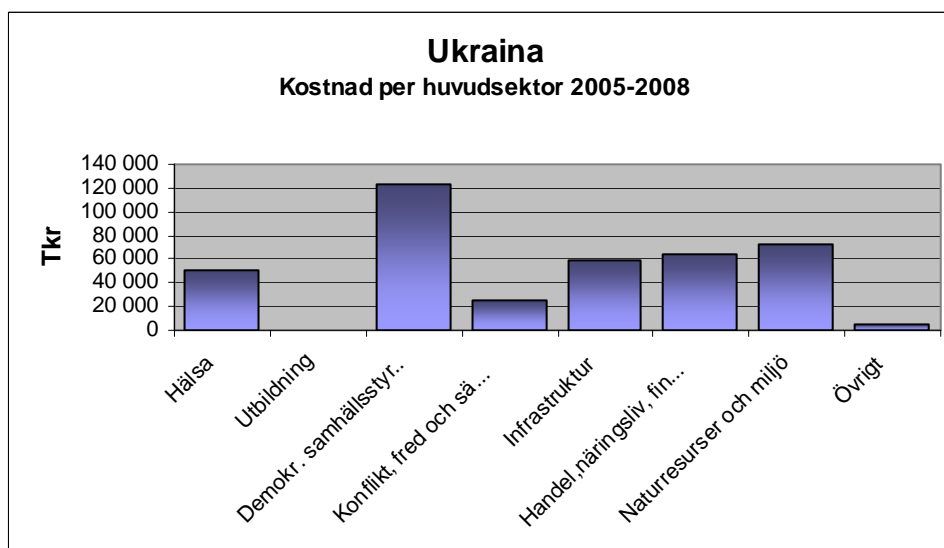
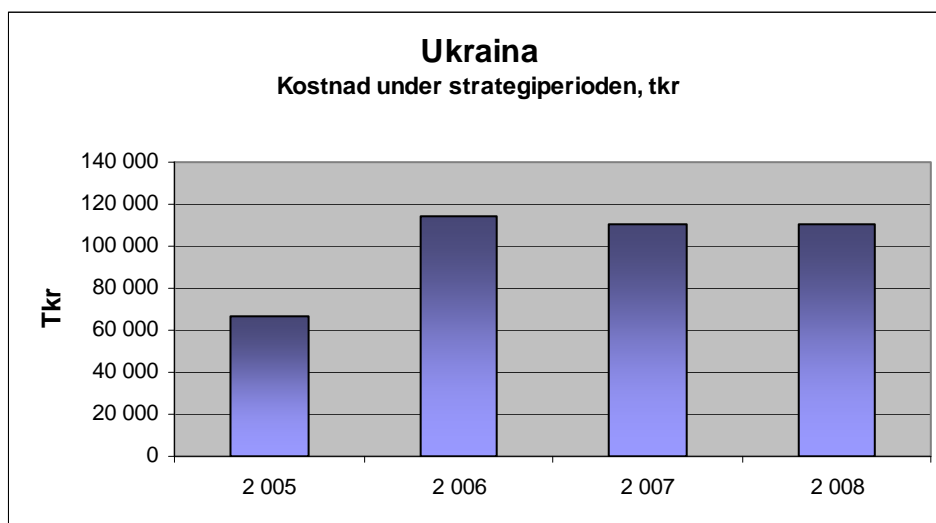
Ukraina

Målet för utvecklingssamarbetet med Ukraina för åren 2005-2008 var stöd till fattigdomsbekämpning genom reformer som förväntades komma igång efter den Orangea revolutionen, för att så föra landet närmare EU. En tredjedel av totalt cirka 400 miljoner kronor har främjat demokrati och god samhällsstyrning.

Bilateralt kapacitetsbyggande dominerade. För att öka effekten av små insatser sökte Sida samarbete med multilaterala organisationer för ca en tredjedel av stödet. Avsaknaden av sammanhängande reformer pga. politisk turbulens splittrade stödet och gjorde det administrativt tungt. Kontakterna med Ukraina breddades dock – insatserna nådde närmare 15 000 personer, indirekt många fler.

På sektornivå kom införandet av frivård igång som ett alternativ till fängelsestraff, dialogen mellan arbetsmarknadens parter utvecklades, och den interna kommunikationen inom regeringskansliet blev bättre

genom utbildningsinsatser och framtagande av en handbok som används idag. Svenska insatser bidrog till institutionell utveckling på områden som jämställdhet, innovation, ekonomisk forskning och utbildning samt kampen mot människohandel.

2.2.5.4 Sidas bedömning

Gemensamt för de resultatanalyser som gjorts av samarbetet i regionen är att insatserna har visat sig ha relevans både för ländernas EU-integration och för fattigdomsbekämpning. Analyserna stödjer bedömningen att programmen har motsvarat strategiernas intentioner och prioriteringar. Analyserna konstaterar att större koncentration och bättre definierade sektorer och mål hade gagnat resultatuppfyllelsen.

Arbetet med biståndseffektivitet är fortfarande i sin början i såväl Sydöstra Europa som grannskapet. Förutsättningarna har på senare tid förbättrats, men då programansatsen inte har varit allmänt tillämpad har harmoniseringen och användningen av mottagarens system begränsats. Trots att projekten varit efterfrågade och det centrala

ägarskapet stark i valet av insatser, har projekten inte fått den koppling till sektorer som hade kunnat öka biståndseffektiviteten.

Sveriges förtroendekapital hos samarbetspartners har ofta varit stort tack vare ett långsiktigt perspektiv för stödet. Samarbetsparterna har uppskattat kompetensen hos en svensk resursbas vars erfarenheter bidragit till en verklighetsförankrad kapacitets- och institutionsuppbyggnad. Likaså har den svenska jämställdhetsprofilen uppskattats och uppfattats som tydlig.

NOT TILL RESULTATBILAGAN

Allmänt

I "Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)" fick Sida i uppdrag att "i en särskild resultatbilaga till årsredovisningen redovisa resultatet av det bilaterala utvecklingssamarbetet mot de mål regeringen fastställt i strategistyrd verksamhet". I regleringsbrevet undantas Sida från kraven i Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (3 kap, 1 par ESV:s föreskrifter) om att redovisa information de tre senaste räkenskapsåren. Redovisningen följer de anvisningar för resultatbilagans utformning som bilades regleringsbrevet. Den finansiella och statistiska informationen är hämtad från Sidas ekonomi- och planeringssystem A+ (PLUS).

Sidas regleringsbrev har i flera avseenden utformats på ett annat sätt än tidigare år, vilket har medfört vissa förändringar vid uthämtande av data ur Sidas databas. Eftersom flera nya variabler blivit aktuella (exempelvis tematiska områden och landkategorier) har i stort sett all statistisk information hämtats från 2008-års databas för att kunna göra treåriga jämförelser som krävs enligt förordningen. Detta kan medföra att sifferuppgifter inte stämmer överens mellan tidigare årsredovisningar (ÅR2006 och ÅR2007) och årets på grund av att omklassificeringar och omföringar kan ha gjorts under året.

Tematiska områden

Sidas regleringsbrev 2008 räknar upp nio tematiska områden utifrån vilka text och siffror ska presenteras. De tematiska områdena är; demokrati och mänskliga rättigheter, jämställdhet och kvinnors roll i utveckling, miljö- och klimat, säkerhet och utveckling, social utveckling och trygghet (inkl hiv och aids), ekonomisk tillväxt (inkl handel och utveckling), humanitärt bistånd, forskningssamarbete och enskilda organisationer.

Sifferinformation har hämtats från Sidas databas för 2008. De olika tematiska områdena har olika utgångspunkter utifrån vilka grunddata hämtas.

Demokrati och mänskliga rättigheter, Jämställdhet och kvinnors roll i utveckling, Miljö- och klimat, Säkerhet och utveckling har sin grund i data klassificerad utifrån Sidas policymarkörer. Respektive policymarkör anges på Sidas samtliga insatser och anger i vilken grad insatsen syftar till att främja respektive område (huvudsyfte, delsyfte, eller ingen betydelse). Varje policymarkör kodas var för sig vilket leder till att flera policyområden kan anges som huvudsyfte för en komponent/insats. Policymarkören för fred och säkerhet är ny för 2008.

De fyra följande tematiska områdena har sin grund i Sidas huvudsektorklassificering. För Social utveckling och trygghet (inkl hiv och aids) hämtas data från huvudsektorerna Utbildning och Hälsa. För

Ekonomisk tillväxt (inkl handel och utveckling) hämtas data från huvudsektorerna Infrastruktur, Handel, näringsliv och finansiella system och Naturresurser (exklusive miljörelaterade koder). För Humanitärt bistånd och Forskningssamarbete hämtas data från huvudsektorerna Humanitärt bistånd och Forskning.

Data för Enskilda organisationer bygger på anslagsposten Stöd till enskilda organisationer.

Sida redovisar i bilagan ett urval av tabeller, men kommer att bilägga samtliga i regleringsbrevet beställda tabeller till departementet.

Region

Det geografiska avsnittet bygger på fem världsdelar Afrika söder om Sahara, Asien och Centralasien, Mellanöstern och Nordafrika, Latinamerika och Östeuropa. Tabeller visar kostnader oavsett anslagspost.

En insats kan tillhöra en eller flera regioner i de fall då en fördelningsmall har använts. Kostnaderna fördelas ut procentuellt utifrån den fördelningsmall som brukats.

Liksom förra året inkluderas även länder som Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) inte räknar som utvecklingsländer och därför inte får offentligt utvecklingsbistånd (ODA). Länder som klassificeras i årsredovisningen som icke ODA-länder och som Sida samarbetar med är Estland, Lettland, Litauen, Polen, Bulgarien, Rumänien, Tjeckien och Ryssland.

Landkategori

Under 2008 infördes det nya begreppet landkategorier. Dessa är 1. Länder med vilka Sverige ska bedriva långsiktigt utvecklingssamarbete 2. Länder och områden i konflikt- och/eller postkonfliktsituation med vilka Sverige ska bedriva utvecklingssamarbete 3. Länder och områden i Östeuropa med vilka Sverige ska bedriva reformsamarbete 4. Länder där Sverige ska bedriva demokrati- och MR-främjande insatser i alternativa former 5. Utfasningsländer där Sverige ska bedriva selektivt samarbete 6. Utfasningsländer där relationerna främjas på annat sätt än via det bilaterala utvecklingssamarbetet. Dessutom har en övrigtpost lagts till i tabeller som innehåller globala, regionala samt övriga länders utfall.

Biståndsform

Redovisningen av biståndsform följer Sidas statistiska begrepp "biståndsform". Inga förändringar har skett jämfört med 2007.

Kanaler

Redovisningen av kanaler utgår från statistikbegreppet "genomförande kanal" liksom tidigare. Multilaterala organisationer innehåller bland andra FN-organisationer och Världsbanken. Svenska enskilda

organisationer innehåller genomförare i Sverige, till exempel myndigheter, enskilda organisationer samt universitet och skolor. Samarbetsländernas organisationer innehåller genomförare från samarbetsländerna, till exempel Tanzania och övriga länders organisationer innehåller genomförare från övriga världen till exempel Norge. Internationella enskilda organisationer är till exempel Internationella röda kors kommittén (ICRC).

Sektorklassificering

Sida har elva huvudsektorer; hälsa; utbildning; forskning; demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter; konflikt, fred och säkerhet; humanitärt bistånd; infrastruktur; handel, näringsliv och finansiella system; naturresurser och miljö; budgetstöd för fattigdomsbekämpning samt övrigt.

Sektorklassificeringen av respektive projekt ska ske utifrån vilket område/sector som projektet syftar till att utveckla.

URVAL

Resultatmatriser

I regeringens anvisning till resultatbilagan står att: "Resultatmatrisen som beskrivs i komplementet till riktlinjer för samarbetsstrategier (UD2007/25525/USTYR) utgör en utgångspunkt i resultatredovisningen som därigenom ska göras mot ett selektivt urval av resultatindikatorer på land- och sektornivå som speglar den svenska politiken inom respektive tema." För 2008 års resultatredovisning bedömer Sida att det inte är möjligt att följa denna instruktion. Resultatmatriser tas fram i samband med att ett förslag om samarbetsstrategi inlämnas till regeringen. Sida har under 2008 lämnat 35 strategiunderlag, flertalet under årets sista månader. Få resultatmatriser fanns framtagna vid ingången av 2008. Att göra verksövergripande urval relaterat till bilagans krav har inte låtit sig göras. Då en resultatmatris blir ett instrument för uppföljning först när regeringen beslutat om en samarbetsstrategi har inte resultatmatriser formellt funnits som underlag för Sidas uppföljning av biståndet under 2008 och åren innan. I slutet på året fanns cirka 16 matriser i olika status. Under 2009 förväntas beslut fattas om flertalet strategier, och flertalet resultatmatriser kan därmed ligga till grund för resultatredovisningen framgent.

Insatsexempel i tematiska texter

De insatser som valts ut för att exemplifiera den tematiska redovisningen står för 8% av årets totala kostnader. Valet av insatsexempel till resultatredovisningen har styrts av de olika delområden som redovisas för varje tema. Syftet har varit att ge en så allsidig bild som möjligt av varje delområde. Att göra ett representativt urval ur Sidas heterogena insatsportfölj givet de många variabler det handlar om (geografi, landkategori, ämnen/sektorer/teman, biståndsmodaliteter, olika metoder olika samarbetskanaler med mera) har inte låtit sig göras givet de få insatser det handlar om relaterat till helheten. Hänsyn har för varje avsnitt tagits till ovanstående variabler

i val av insatser för respektive tema. Redovisning av såväl positiva som negativa resultat har varit en väsentligt aspekt för att ge en realistisk bild av utvecklingssamarbetet.

Under 2008 har arbetet inletts för att utveckla ett sammanhållet system för mål- och resultatstyrning. Arbetet med ett verksövergripande system påbörjas först 2009 och målsättningen är att ha ett system som kan testas i verksamhetsplaneringen inför verksamhetsår 2010. Bland annat ska en pilotmodell för systematisk resultatuppföljning och bedömning av Sida-finansierade projekt och program utvecklas. Systemet förutses sedan inlemmas i en IT-infrastruktur under 2010. Införandet av detta system är en förutsättning för utveckling av frågan om urval.

Resultatanalyser i geografiska texter

16 resultatanalyser har använts i redovisningen. Utgångspunkt har varit att få omfångsmässig balans mellan de olika geografiska avsnitten, men också mellan olika kategorier av länder i framförallt Afrikaavsnittet. I urvalsgrunden finns också resultatanalyser för de strategiförslag som lämnats in under året men som har gjorts tidigare.

Källkritik

I regleringsbrevet för 2008 ges Sida möjlighet att redovisa resultat på längre eller kortare sikt än tolv månader. Detta har underlättat redovisningen och verifiering av resultat med externa rapporter och utvärderingar och möjliggjort redovisning av resultat istället för kortsiktiga aktiviteter. Interna rapporter och promemorior förekommer i mindre utsträckning än tidigare år. Övervägande del av underlagen i resultatredovisningen är daterade 2007 och 2008. Sida bedömer att huvuddelen av underlagen är av godkänd karaktär.

Systemet för löpande resultatuppföljning på insatsnivå kommer också att innebära en möjlighet att systematisera underlag. Sida har större möjligheter att skaffa sig en helhetsbild och vidare att bedöma tillförlitligheten i de underlag som används. Noteras bör också att det också är Sidas samarbetsländer som ansvarar för insamling av primärdata. De har ofta högst begränsad kapacitet och förmåga att göra det på ett bra sätt.